

# העתונות בלאדינו

ביבליוגרפיה

שלוש מאות עתונים  
תיארום משה דוד גאון ז"ל  
ערך והתקין משה קטן

11

ירושלים  
הוצאת מכון בן-צבי באוניברסיטה העברית  
ובית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי  
תשכ"ה

ההפצה בידי  
"ספרי ואהרמן", רחוב החבצלת 6, ירושלים

פירסומי מכון בן-צבי / ספרי ביבליוגרפיה

PUBLICATION OF THE BEN-ZVI INSTITUTE, THE HEBREW UNIVERSITY  
BIBLIOGRAPHICAL SERIES

A BIBLIOGRAPHY  
of the  
JUDEO-SPANISH (LADINO) PRESS

by  
MOSHE DAVID GAON

כל הזכויות שמורות  
נדפס בדפוס מונולין, תל-אביב  
Monoline Press, Tel Aviv  
Printed in Israel, 1965

אמר המביא לבית-הדפוס

הביבליוגרפיה של כתבי-העת בלאדינו, שנמצאה בעזבונו של ר' משה דוד גאון ז"ל (תרנ"ד-תשי"ט), כללה פתקאות, שבהן רשם כל דבר מעניין מתוך הגיליונות. שראה בעיניו. הרשימות מסודרות לפי א"ב, ובהן צוינו גם פרטים מתוך רשימות קודמות, שהופיעו באנציקלופדיה העברית באנגלית של סינגר, ב"אוצר ישראל" של ר' י"ד אייזנשטיין, בספרו של קייזרלינג על הספרות הספרדית-הפורטוגלית-היהודית, ב"רשימת ספרי לאדינו" בבית-הספרים הלאומי של א' יערי (ירושלים תרצ"ד), במאמרו הצרפתי של אברהם גלאנטי ("המנורה", קושטא 1935), ב"דברי ימי ישראל בתוגרמה" לשלמה רוזאניס, ועוד. אף הוא הכין רשימה של כתבי-עת יהודיים בספרדית ממש (קאסטיליאנית), הנמצאת עדיין בכתב-יד. לצורך עבודתו עמד גאון בחליפת מכתבים עם חכמים וספרנים רבים ברחבי תבל.

המחבר קרא לספרו "שארית ואחרית" וכתב את ההקדמה בשנת תרצ"ז, ובשנת תש"ג, במלאת מאה שנה לעיתונות בלאדינו, חשב להדפיסו. מטעמים שאינם ברורים, לא פורסם הספר. אבל העיכוב לטובה. במשך השנים הוסיף גאון לחקור ולדרוש והכניס ברשימתו ערכים חדשים לבקרים. מספר כתבי-העת שרשם מגיע לשלוש מאות וחמישה. לעומת קצת למעלה מחמישים ב"ג'ואיש אנציקלופדיה" (ערך Periodicals, כרך ט' 1905), פחות מזה ב"אוצר ישראל" (מהד' ג' ערך "יהודית", כרך ה' תרצ"ה) ואפילו ב"אנציקלופדיה חודאיקה-קסטיליאנה" (ערך Ladino, כרך ו' 1949, בעזרת גאון עצמו), שבה נרשמו כמאתיים ערכים. מיום פטירתו של משה דוד גאון יזם מכון בן-צבי להוציא לאור את הביבליוגרפיה של כתבי-העת בלאדינו. ראש המכון, נשיא המדינה יצחק בן-צבי ז"ל, שיתף במצווה זו את בית-הספרים הלאומי והאוניברסיטאי. כיוון שמשנת תש"ג, משחשב גאון לראשונה להוציא את רשימתו, הוסיף חומר רב, לא היה מנוס מלעבד את הרשימה מחדש. על עיתון אחד ואפילו על גיליון אחד נמצאו לפעמים כמה וכמה פתקאות חופפות.

וכדי שלא יחסר לו אף פרט אחד בעת העריכה, לא ויתר הרושם על כל פסקה, שיש בה כדי להאיר את תנאי פרסומו ומגמתו של כל כתב-עת וכתב-עת. צריך היה אפוא לבור מהמון הידיעות האלה את העיקר ולמחוק את הכפול ואת הטפל. לולא זאת הייתה הרשימה מציפה את המחטט בים של דברים בטלים – דבר שבוודאי לא התכוון המחבר לעשותו.

על כותב טורים אלה הטילה הנהלת בית-הספרים הלאומי את המשימה הכבדה הזאת. יחד עם ההתפעלות מרוחב השכלתו של גאון המנוח, חרד המהדיר מהאחריות העמוסה על המוחק מתוך דבריו. יתר על כן שינוי הנוסח שלפניו הייב אותו לבדוק סתירות ופרטים שונים, שקשה על אדם מן החוץ להחליט עליהם. לכן הוסכם להשוות רישומו של גאון לעיתונים הנמצאים בגנזי בית-הספרים הלאומי, במכון בן-צבי ובספרייתו של מר יצחק (איזאקיני) די-בוטון. מר די-בוטון, שכבר עמד לידו של המחבר המנוח, המשיך בעזרתו אף לטובת המביא לבית-הדפוס ולא חסך עמל וטורח כדי להשלים את המלאכה. בשעת היעדרי מהארץ, שופרה הרשימה על-ידי חבר-הכנסת בנימין ארדיטי, שבספרייתו נמצאים העתונים, שהופיעו בכולגריה. יעמדו על הברכה כל אלה, שסייעו להשלים את המלאכה.

אי-אפשר היה לי לערוך בכל ההיקף את הרשימה של גאון, אלא להביאה לבית-הדפוס. לכך נמנעתי מלהוסיף דבר אלא אם כן היה צורך ממשי בכך. ההוספות צוינו בסוגריים מרובעים. צורת הרישום של כל עיתון נקבעה כך:

1. כותרתו ותת-כותרתו; לגבי עיתון באותיות לטיניות ניתן בסוגריים מרובעים תעתיק עברי של הכותרת ואחר-כך הכותרת כפי שהיא מופיעה בו.
2. מקום ההופעה ושם המוסד המוציא לאור, אם הוא שונה משם העיתון.
3. שנת הופעת הגיליון הראשון.
4. ממדי הדפים.

5. סוג האותיות (רש"י, מרובעות, לטיניות).
6. תרגום עברי של הכותרת והתת-כותרת.
7. תכיפות הופעתו.
8. העורכים.
9. מספר ותאריך של הגיליון הקדום ביותר, שראה אותו המחבר; השנה רשומה כאן, אלא אם כן מדובר בגיליון הראשון, כי במקרה זה היא רשומה למעלה (3).
10. הערות שונות, שראה המחבר עניין לענות בהן, לפעמים קצרות ביותר, לפעמים ארוכות ומפורטות.
11. ציון מציאות העיתון (לאו דווקא בשלמות) בארבעת האוצרות שנבדקו: בסל"א – בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי; מב"צ – מכון בן-צבי; אד"ב – איזאקיני (יצחק) די-בוטון; ב"א – בנימין ארדיטי.

פינה עזובה זו של מדע היהדות זכאית ללא כל ספק לטיפול נאות, והלוואי ויעודד פרסום זה הוצאת ספונות וטמונות אחרות של גולה גדושת חיים זו. כי המעיין בביבליוגרפיה של כתבי-העת בלאדינו, יתמה בוודאי על האחוז הגבוה של עיתונים היתוליים – דבר המצייר בגוון שונה לגמרי מהמקובל את עם ישראל בתפוצות. היהדות הספרדית בכל תלאותיה שמרה בד בכד על כבודה ועל עליונותה, וזוהי טיבה נוספת להעריכה ולהעלות על נס את יצירתה הספרותית. יהי זכר משה דוד גאון, הוגה רעיון הביבליוגרפיה ומגשימו בחלקו הגדול, ברוך ומבורך.

## מקורות

(המקורות המוזכרים לעתים קרובות בגוף הספר מובאים כאן לפי ראשי-התבות הנהוגים בו)

- א"ג – A. Galante, *La Presse judéo-espagnole mondiale. Extrait de Hamenora*. Istanbul, N° 8/10, Juillet-Septembre 1935, 16 p.
- אלמאליה – אברהם אלמאליה, הספרות והעתונות האשפניולית. השלוח, כרך כ"ו, תרע"ב, ע' 67–73, 252–260.
- ג"א – *The Jewish Encyclopedia*, Vol. IX, 1905, Article: "Periodicals".
- גרינבאום – M. Grünbaum, *Jüdisch-spanische Chrestomathie*. Frankfurt am Main, 1896.
- הליק"קירשנר – *Jüdisches Lexicon*, Vol. IV, 1930, Article: "Presse, Jüdische".
- יצחקי – שלמה יצחקי, שבעים שנות עתונות הישפניולית. לרגל תערוכת עתונות יהודית ספרדית בשלונגי. "הארץ", שנה ט"ז, גל' 4342, ג' חשון תרצ"ד.
- מיוזן – שאול מיוזן, ערך לאדינו ב- *Encyclopaedia Judaica*. Vol. X, 1934, col. 556–562.
- עתונות יהודית – *The Jewish Review*, New York Vol. V, January-December 1948, No. 1–4.
- פראנקו – M. Franco, *Essai sur l'histoire des Israélites de l'Empire Ottoman, depuis les origines jusqu'à nos jours*. Paris, 1897.
- קייזרלינג – M. Kayserling, *Biblioteca Española-Portuguesa-Judaica*. Strasbourg, 1890.
- ש"ג – שבתאי ג'אאין, רשימת עתונות ב- *Enciclopedia Judaica Castellana*, Vol. VI, 1949, pp. 496–501.
- ש"ר – שלמה רוזאניס, ערך יהודית-ספרדית, אוצר ישראל ליי"ד אייזנשטיין, כרך ה', תרע"א, ע' 72–75.

## הקדמה

ברגשות מעורבים של שמחה ותוגה, הטלתי על עצמי לערוך סקירה של העתונים בספרדית-לאדינו. דומה שגולי ספרד, אשר התיישבו בהולנד, מתוך שהשפה הקאשטילית היתה שגורה בפהם, השתמשו בה לראשונה לצורכי חינוך ותרבות. ידוע השבועון "גאזיטה די אמשטרדם", שיצא לאור בבירת הולנד בשנת תל"ח (1678). נקל לשער, כי לפניו ולאחריו הופיעו עוד עתונים יהודים בשפה הנ"ל, אך לא אתגדר בהם. מטרתי, אשר הצבתי לפני, היתה לדון על העתונים בלאדינו, בשים אל לב, כי בקרוב תמלאנה מאה שנה להופעת העתון הראשון בשפה זו, שנודע בשם "שערי מזרח" או בתרגומו הספרדי "פואירטה דיל אור" יינטי", וכן בהתחשב עם העובדה המעציבה, כי שארית הפליטה של היהדות הספרדית, האצילה בנימוסיה ובארחותיה, שלפנים נשאה את דגל התרבות ביד רמה, בתרופפה עתה עמדתה הרוחנית, המדינית והחברתית. חדלו ארחות השפעתה המוסרית בחצרות מלכים ושרים, וקול חכמיה ופיטניה נדם. איזמיר ושאלונגי שהתפרסמו בדפוסיהן ובעשרות העתונים בלאדינו, שהופיעו בהן, נהפך עליהן הגלגל וכיום הזה אין באיזמיר זכר לעתון ולדפוס עברי, ומה כי אדבר על הופעת ספרים תורניים בעלי ערך. מציאות אכזרית זאת היא שעוררתי לקבץ את נדחי העתונים הספרדים בטרם ישכחו, כל עוד שלא נמחק שמם מתחת השמים, כאשר גם שפת הלאדינו בעצמה נכרתת אט מפיות דובריה.

העתונים בלאדינו, על אף הליקויים שהיו מצויים בתכנם ובכיוונם, פיתחו כשרונות וחינכו דורות, ועוררו את קוראיהם לאמונה וליראת כבוד. תקופת גאות זו הגיעה לקיצה, ורוב ערי תוגרמה הראשיות, שלפנים הפיצו תורה ואורה סביבותיהן, אין בהן צל ודמות מזהרן התרבותי הצודד לב כעבר, הדכאון והקפאון הטביעו חותמם על פני השארית הנחלאה. רק שאלונגי ממשיכה עדיין במאמציה, מתלבטת בנסיונות של



ערב שקיעה, והיא איפוא המרכז היהודי היחיד של הספרדים, שבו נדפסים ספרי מקרא ולימוד, יוצאים לאור עתונים בלאדינו, ומהם העומדים על גובה תפקידם בהתאם לדרישות השעה.

תהיתי על קנקנם של החוקרים שקדמוניי, אשר כתבו על העתונות היהודית-ספרדית, ביניהם מ' קיזרלינג, מ' גרינבוים, א' גלאנטי ואחרים, שלא תמיד קלעו אל המטרה, ובה בעת אספתי חומר ברוב עמל ככל אשר השיגה ידי. הקשיים לקבלת ידיעות נחוצות בפרט זה או אחר חייבוני לבא בקשר אמיץ עם רוב קהילות המזרח, דבר שהכביד מאד על עבודתי, ועצר את צעדי בהרבה מובנים. לא סמכתי על השמועה מכל וכל, אלא על מראה העינים, ברצותי לבסס חומר זה על עובדות ותעודות, שאיש לא יוכל להכחישן, אלא אם כן נעדרה כל אפשרות למצוא אסמכתות מקוריות לנדון (עתונים מועטים שלא היו למראה עיני סומנו בכוכב). עלי לציין את עזרתם החשובה והנאמנה של ידידי הטובים, החכם וההיסטוריון שלמה א' רוזאניס מסופיה ויצחק א' די בוטון מתל-אביב, אשר נענו לבקשתי ברוב אדיבות, והמציאו לי כמה גליונות עתונים מאוצרותיהם יקרי הערך.

העתונים נסדרו בסדר א"ב, אולם המלים "איל" ו"לה" לא הובאו בחשבון, בהיותן ממלאות את מקום ה"א הידיעה בלאדינו. בגלל זה ניטשטשו הגבולות בין זכר לנקבה, כי העתונים נושאים על-פירוב את אחד התארים האלה. מכל מקום הנני חדור הרגשה, כי בסקירתי הנוכחתי נכללו כל העתונים, שיצאו לאור בלאדינו מראשית הופעתם עד היום.

ירושלים, א' אלול תרצ"ז

המחבר

\* הציונים לספריהם ברשימת הקיצורים.

## אות אל"ף

1 אב־אנטי; זורנאל סוסיאליסטה. סאלוניקו, Fédération socialiste. 35:51. אותיות רש"י.

"קדימה; עתון סוציאליסטי". האחראי: אלברטו ארדיטי. שנה ג', גל' 252 (121): י"ג אלול תרע"ג. 4 ע'.

חליפות ותמורות חלו בחיי העתון הנ"ל ובסדר הופעתו. גלגולו הראשון היה איל גֶּוֹרְנָאֵל דיל לאב־וראדור (תרס"ט, ראה שם), שיצא בשפות שונות, אולם לא האריך ימים. בהשתדלות הנאמנים לרעיון התנועה הסוציאליסטית, החל מופיע בשנת תרע"א העתון בשם לה סולידארדאד אוֹב־ראדירה (ראה שם), שאחר זמן מועט פורסם בשם "אב־אנטי", בעריכת אברהם בן ארוליה. הוא יצא תחילה אחת לשבוע. אך בינתיים גדלה התפוצה, והוא יצא פעמים ושלש בשבוע. בימי מלחמת הבלקן הפך לעתון יומי, שהצטיין בתכנו וברכובי עמודיו, בעיקר בימי חג. בין המשתתפים בו לפרקים, נמנה גם הד"ר יצחק אפשטיין, שהיה מנהל תלמוד-התורה הגדול בשאלוניקי בעת ההיא. עד שנת 1923 נערך העתון ע"י אברהם בן ארוליה, ובזמן העדו משאלוניקי, כשברח לסרביה בשנות העשר מפני רדיפת שלטונות יון. בידי אלברטו ארדיטי.

אברהם בן ארוליה היה מזכירה הראשון של התנועה הסוציאליסטית ושל ארגון פועלי שאלוניקי. לעתים נתגלו נגודי דעות בינו לבין חבריו במפלגה על כוון התנועה הסוציאליסטית בתורכיה האירופית. מתוך התנגדות אחדים לא' בן ארוליה קרבו את שמואל אמון ואת

חיים חסון, לוחמים לפי דרכם והשקפתם. — שמואל אמן, נשיא עובדי הטבק בשאלוניקי, נאבק להטבת תנאי מחיתם ושכרם של העובדים במפעלי הטבק והשתדל לארגן תנועה סוציאליסטית בשאלוניקי. הוא היה יו"ר הארגון, שתכנן שביחות בעיר, והיה אחראי לתנועה בכללה, אך לא השתתף בעריכת העתון. לאחר מכן העתיק מושבו לקושטא; בעיר זו החזיק חנות ושם מת.

המשתתפים הראשונים ב"אבאנטי" היו: איזאק אמארייליו, דוד ריקא-נאטי, יוסף חזן, זאק וינטורה ואברהם כהן. בכלל הדמויות שהתבלטו בתנועה הסוציאליסטית ביוון, יזכרו גם אליהו סידי ואברהם ששון.

הבולגרים מצדם עמדו על שלהם. העתונים "איבריסקי ראבוטניק" וכן "ראבוטניסצקי ביסטניק" היו הבטאונים של הסיעה הסוציאליסטית בבולגריה, ותומכיה ביוון קיימו אתה יחסי גומלין.

התנועה הסוציאליסטית היהודית בשאלוניקי ראויה להערכה מיוחדת כאשר סייעה להתפתחותם האורגנית של חוגי הנוער ונתנה דחיפה נועזת לעלית רבים מהם לארץ-ישראל, אולם יוסף אנג'יל בעתון לה בירדאד (תל-אביב, שנה ח', גל' 582 מיום י"ד סיון תשי"ז) מספר על השפעתם המזקת של העתונים הסוציאליסטיים היהודיים שהופיעו בשאלוניקי לפני מלחמת העולם הראשונה ולאחריה, ובעיקר לה סולידאריות אב-ראדירה ואבאנטי בגלגוליהם השונים. ארגון העובדים הסוציאליסטי הפך בשנת 1923 להיות קומוניסטי, והעורך, שדעתו לא היתה נוחה מזה, עמד מן הצד, ונתמנה במקומו זאק וינטורה, אחד מטובי העתונאים היהודים, שכעבור זמן היה ציר סיעת הקומוניסטים בפרלמנט היווני, וחוסל ע"י הנאצים כאשר חדרו ליוון. בכדי להימנע מתלאה, כל פרסומי הסיעה יצאו בשמות מושאלים, גם של העורך גם של האחראי. היו גם יונים שהופיעו כעומדים בשער. בכלל העורכים היה זמן מה ליאון קאראסו ושוב זאק וינטורה.

אחרי שהיה "אבאנטי" זמן מה בטאון של ההסתדרות הקומוניסטית בשאלוניקי, הוא נעשה לבטאון הסניף המחוזי של מוקדון המרכזית של

המפלגה הקומוניסטית ביוון (עד 1934), עם הבלטה של הופעתו בשכת. העורך היה אז א' מאמאנגאקיס. העתון חדל להופיע סמוך לשנת 1935.

כל הפרטים הללו על העתונים הסוציאליסטיים ומסביב להם, קבלתי מפי אברהם בן ארוליה, החי עתה בארץ ומשתתף בפרי עטו בעתון הספרדי איל טיימפו. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

2 איל אביניר; גורנאל פוליטיקו קומירסיאל אי ליטירארייו. סאלוניקו. 23:33. אותיות רש"י.

"העתיד; עתון מדיני, מסחרי וספרותי". המר"ל: משה אהרן מלאך. העורך: דוד יצחק פלוריניטין. שנה 7, גל' 2: כ"ה טבת תרס"ד. 10 ע'. עתון ציוני, שנוסד בתרב"ז, יצא אחר-כך בתבנית 32:45 והתקיים עד שלהי תרע"ז. העורך במשך כל שנות הופעתו, דוד בן יצחק פלוריניטין, ועוזריו הותיקים: יוסף עוזיאל, שנהג לחתום "נער עברי", אברהם שמואל ריקנטי ועוד, השקיעו במפעל זה עמל בלתי-שכיח והצליחו לעשותו כלי מחזיק ברכה, בעל רמה תרבותית, ורב תכן וענין. לאחר הכרזת החוקה בתורכיה, עמד בקשרי מלחמה גלויים נגד איל טיימפו ועורכו דוד פריסקו, אשר יצא לסתור את יסודות התנועה הציונית. בין הזמנים יצא בשם נואיבו איל אביניר (ראה שם).

נשא ברמה, בנאמנות ובלי ליאות כל אותה עת את דגל תחית ישראל וארצו. בתרפ"ו עלה פלוריניטין לארץ והתישב בתל-אביב. הקדיש את מיטב כחו ומרצו ליסוד המושב החקלאי "צור-משה". נלב"ע ביום ד' מנ"א תש"א.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

3 איל אביניר; ריביסטה פופולאר. סאלוניקו, אברהם די פובליקא-סייוניס ישראלית. 16:24. אותיות רש"י.

"העתיד; כתב-עת עממי". שבועון. גל' 4: כ"ג כסלו תרס"ב. 8 ע'.  
 "שבועון זה ניתן הינם למגויים על איל אבֵינֵיר". — בגל' 1 (ב)  
 כסלו תרס"ב) השם הוא: ריבֵיסטה פופולאר; סופלימינטו די "איל  
 אבֵינֵיר". ר' גם נואיבֵו אבֵינֵיר.  
 בסל"א, מב"צ.

4 [אבֵינֵיר] *Avenir*; Alim Iaolim, el journal de los Olim. Tel Aviv, Mifleget Poale Erez Israel (Mapai), 1949. 60:44.  
 "עתיד; עלים לעולים". גל' 1: [אוגוסט?]. 4 ע'.  
 בטאון מפא"י לעולי מדינות הבלקן. כבר בגל' 2 יש רק 2 ע' בתכנית  
 34:50, והשם הפך ל-"El Avenir (בה"א הידיעה).

4א [לה אנילה. ניו-יורק, תר"ע. ר' לה אמיריקה (בהערה)].

5 לה אנילה; the only daily Spanish Jewish paper. New York, the Hispano Jewish Publishing Co. 22:32. אותיות מרובעות.  
 "הנשר". יומי. העורך: Alfred Mizrahi. גל' 2: ז' אדר תרע"ב. 4 ע'.  
 עתון עממי, שיצא לאור ע"י קהל היהודים הספרדים בניו-יורק.  
 בסל"א.

6 [לה אוניון] *La Union*; jurnal sionista socialista, politiko i literario. Lud, Sabetay Leon; Tel Aviv, Impremaria Lidor. 44:35.  
 "האחד; עתון ציוני סוציאליסטי, מדיני וספרותי". שבועון. העורך:  
 אלי שאול. גל' 2: 18.6.1954. 2 ע'.

7 [אור יהודה] *Or Yeuda*; haftalik siyasi ictimai mecmua. Istanbul, Menahem Madem. 28:21.  
 "אור יהודה; בטאון יהודי חברתי ומדיני מצויר". שבועון. העורך:

Isak Yaes. גל' י"ד: ט"ז אלול תש"ח. 16 ע'.  
 חציו תורכית וחציו לאדינו. אין כל זכר לאותיות עבריות.

8 אור ישראל; גאזיטה די קוסטאנדינה. קוסטה. 30:44. אותיות  
 רש"י.

"אור ישראל; שבועון קושטאי". העורך והמו"ל: ליאון חיים די  
 קאסטרו. שנה ב', גל' נ"ז: כ"ט ניסן תרי"ד.  
 נקרא בפנים: גאזיטה אור ישראל, ונקרא גם לוז די ישראל.  
 נרשם ע"י פֶראנקו (ע' 278), קייזרלינג (ע' 112) וג"א (ט' ע' 632).  
 בידי שלמה רוזאניס בשמר גליון מעתון זה, והוא נושא עליו השם  
 "אור ישראל" בלבד.

9\* אור ציון Or Zion; בוליטינו אנואל די לה סוסיטה אור ציון די  
 קאבֵאלה. פרימירה אניאדה. סאלוניקו, אימפרימריאה "פרוגרי",  
 תרע"ג.

[לא נמסרו ולא נמצאו שום פרטים נוספים, אלא שמפי מר די בוטון  
 נמסר: "העורך והמחבר והמוציא לאור היה יאודה ח' פרחיה". מ"ק].

10\* איל אָזנו; זֶרנאל סאטיריקו סימאנאל, דיסטינאדו אה לה לוגֶה  
 קונטרה איל קומוניזמו אי סוס אדירינטיס אי קונטרה לה פֶידיראסיוון  
 קומוניסטה די גריגֶה. סאלוניקי, 1923.  
 "החמור, שבועון התולי... נגד... הקומוניסטים... ביון". העורכים:  
 אילי פֶראנסיס, יוסף אנגֶיל, שם טוב ריוח.  
 הופיע כשלושה ירחים והפסיק קיומו בגלל העדר אמצעים. — ע"פ  
 זכרונותיו של יוסף אנגֶיל בעתון "לה בֶירדאד" גל' 585 (תל-אביב,  
 כ"א סיון תשי"ז).

11\* "אחדות"; איל דיפֶינסור די לאס בֶירדאדיס פובליקאס. אורגאנו



די לוס מיימברוס דיל גראן ראבינאטו אי איל קונסיסטוריו סינטראל.  
סופיה, 1906.

“אחדות; מגן האמתות הצבוריות. בטאון חברי הרבנות הראשית וה-  
קונסיסטוריון המרכז”.

עתון זה נלחם בהריופות נגד התנועה הציונית וראשיה והאשימם בהפצת  
ההפקרות הדתית בעם ישראל. מוציאו הוו סיעה קיצונית בדעותיה  
ובהשקפותיה, ולא נרתעו להכיע את הגיגיהם בפומבי. – ע”פ עדות  
מר יוסף נסים הלוי איש בולגריה, עסקן ותיק ומטיף ציוני.

\*12 אחדות; אורגאנו ליטירארייו, סופלימינטו אל אורנאל “לה לוז”.  
סופיה, 1910.

“אחדות; מוסף ספרותי של העתון לה לוז”. העורך: רחמים שמעון.  
נועד לתעמולת בחירות לועדי הקהלות. גם זה היה מכוון נגד הציונים. –  
ע”פ עדותו של יוסף נסים הלוי, ששמש מטרה לחציו, כרבים אחרים.

13 אילוסטרה גואירטה די איסטורייאה. ביינה, שם טוב ב’  
שבתי סימו אי פרופיסור י’ זאקסיל, תר”ם. 20:27. אותיות רש”י.  
“גנת הלולים להיסטוריה”. ירחון. העורך: אדולף די צימלינסקי (Ad.  
v. Zemlinsky), ואחריו: בילהלם שלוסברג (Wilhelm Schlosberg).  
גל’ 1: ג’ ניסן. 24 ע’.

אותו המו”ל היה מפרסם גם את איל קוריאו די ביינה. – בבסל”א  
נמצא אוסף שלם, כדלהלן: (1) ג’ ניסן. (2) ד’ אייר. (3) ה’ סיון.  
(4) ו’ תמוז. (5/6) ח’ אלול. (7) י”א תשרי תרמ”א. (8) כ”ז חשוון. (9) ט”ו  
טבת. (10) כ”ה אדר. (11/12) י”ד ניסן. בס”ה, 288 ע’.

13 א המו”ל שלמה אליעזרן סאנגי בשאלוניקי הורשה בתרפ”ד ע”י בני  
משפחת ש”ט סימו לפרסם שנית כמה מהספורים שראו אור ב”אילוסטרה  
גואירטה די איסטורייאה” בוינה. ארבעה כרכים (תרפ”ד–תרפ”ח) יצאו  
בדפוס דוד ברוך ביזיס בתבנית 15:21. – ראה גם גואירטה די

איסטורייאה.  
בסל”א, מכ”צ.

14 איל אימפארסיאל. סאלוניקי, א. מאטאראסו. 37:55.  
אותיות רש”י.

“בלי משוא פנים”. יומי. העורך: י’ סאנגי. שנה 2, גל’ 731: ג’ טבת  
תרע”א. 4 ע’.

נמשך ע”י איל ליביראל (ראה ערך 157).  
בסל”א, מכ”צ.

15 איל אינסטרוקטור; ריביסטה סיינטיפיקה אי ליטירארייה. קונ-  
סטאנטינופלה, תרמ”ח. 26:36. אותיות רש”י.

“המחנך; מאסף מדעי וספרותי”. שבועון. העורך: דוד פריסקו. גל’ 1:  
א’ אייר.

“אחרי שהקדשתי יותר מ”ג-שנה שהן מיטב שנותי להוצאת העתון  
איל טיליגראפֹו, ראיתי הכרח להסתלק ממנו... ואני מתחיל עתה  
בהוצאת עתון חדש בשם איל אינסטרוקטור”. (מהמאמר הראשי). יש  
שנויים בתת-כותרת. – בבסל”א, גל’ 1–32.  
בסל”א.

16 איסטודייוס ציוניסטאס. פובליקאדוס פור לא אסוסיאטייון  
די גֹוֹבֵינוס גֹוֹדֵיווס. סאלוניקי. 17:24. אותיות רש”י.

“מחקרים ציוניים. בהוצאת התאחדות צעירים עברים”. גל’ מיוחד [1]  
לציון חמש עשרה שנה להיווסדה: תרצ”ג. 50 ע’.

עם מדור בשפה הצרפתית. השם בצרפתית: Etudes sionistes.  
בסל”א.

\*17 לה איספיראנסה. אומיר, 1871.



"התקוה". שבועון. העורך: אהרן יוסף חזן.  
מקץ שנה לקיומו, הוחלף שמו ונקרא: "לה בואינה איספיראנסה"  
(ערך 44). העתון היהודי השני בעיר זו: קדם לו "שערי מזרח" –  
לפי עדות בני העורך במכתב אלי והערת שלמה רוזאניס. ע' "לה  
בואינה איספיראנסה, אידיסיון איספיסיאל, אה לה אוקאזיון דיל  
ביניטיסינקין אניבירסארייו די סו פונדאסיון, 1871–1896", במאמר  
"אה לוס ליקטוריס" שבראש המאסף, מאת העורך ומ"ל העתון כל  
שנות קיומו, אהרון די יוסף חזן.

18 לה איספיראנסה התקוה; אורגאנו נאסיונאל ג'דייו. סאלוניקי,  
Société juive de Gymnastique Maccabi. 30:43. אותיות רש"י.  
"התקוה; בטאון לאומי יהודי". שבועון. העורך: יוסף בן פנחס עוזיאל.  
גל' 24: כ"ד טבת תרע"ו. 8 ע'.  
בטאון האגודות "קדימה מכבי", "בני ציון" ו"ד"ר מכס נורדאו"  
בשאלוניקי. נערך תחילה ע"י א"ש ריקנאטי וי' מולכו. מסוף שנת  
תרע"ו הופיע בתת-כותרת "אורגאנו ציוניסטה" ("בטאון ציוני")  
ובתבנית 33:51. אחרי הפסקה של ארבעה חודשים, הופיע שוב ביום  
כ"ג כסלו תרע"ח בתבנית 26:41, ובתרע"ט ("בטאון של ההסתדרות  
הציונית ביוון") בתבנית 32:48; ע' 4 בצרפתית, בשם: La Esperança;  
organe de la Fédération sioniste de Grèce. בבסל"א גליונות רבים  
של חמש שנות הופעה, עד תר"ף.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

\*19 איספיראנסה ישראלית. גיברלטאר, 1843.

"תקוה ישראל". שבועון.  
לפי ג"א ט', ע' 604.  
ע' קרוניקה ישראלית יקה. שם הערה על קהלת גיברלטאר.

20 לה איפוקה; ריביסטה פוליטיקה, קומירטיאלה אי ליטיראריה.  
סאלוניקו. 23:32. אותיות רש"י.  
"התקופה; מאסף מדיני, מסחרי וספרותי". שבועון. המו"ל והעורך:  
בצלאל סעדי הלוי. שנה 25, גל' 1228: כ"ד אדר א' תר"ס. 8 ע'.  
הגליון הראשון יצא ביום 1.11.1875. החל מיום י' אלול תרס"ז הופיע  
פעמים בשבוע בתבנית מוגדלת 28:40 (ולאחר-מכן אפילו 39:56).  
בשנת תר"ע הפך לעתון יומי. בני העסקן המשכיל המדפיס ונזי סעדי  
הלוי אשכנזי, שמואל ובצלאל, המשיכו אחרי מותו את פעלו. הגליון  
האחרון של עתון זה (שנה 38 גל' 2808) יצא בא' כסלו תרע"ב.  
בנו הבכור של המו"ל הנ"ל, שמואל סעדי הלוי, נודע גם הוא בעס-  
קנותו התרבותית, בספריו וברשמי מסעיו ברחבי תבל, והוא הוציא  
בפריז את השנתון "גיד סאם", במשך כמה שנים. ר' נואיבה איפוקה  
וגם איל ליביראל (ערך 157).  
בסל"א, מב"צ.

\*21 לה איפוקה די ניו יורק; זורנאל סימאנאל זודינו או לה  
בוז דיל פואיבלו. ניו יורק, 1919. 43:50. אותיות רש"י.  
"התקופה של ניו יורק; שבועון יהודי. נקרא גם: קול העם". העורכים:  
ש' נסים ואלפרד מזרחי. גל' 1: 2.12. – 8 ע'.  
הסופר א"ר מלאכי פרסם בשבועון "הדואר" (כרך ט"ז גל' י"ט מיום  
ז' ניסן תרצ"ז) מאמר בשם "כליון שפה יהודית", ובו הזכיר את העתון  
הנ"ל. במכתבו אלי מתאריך 14.3.1948 ענה על בקשתי מאתו: "עתון  
זה התחיל להופיע באוקטובר 1915 בצורת שבועון בשם איל  
פרוגריסו, ובדצמבר של אותה שנה הוחלף שמו ויקרא מאז לה בוז  
דיל פואיבלו ויצא פעמים בשבוע עד דצמבר 1919. מאז ועד  
הפסקתו בראשית 1920 הופיע בשם חדש לה איפוקה די ניו יורק".  
בשנת 1918 אסרה הנהלת הדאר את משלוח העתון וזה היה הגורם  
לשנוי שמו ולבסוף גם להפסקת הופעתו. (הגל' האחרון: 13.1.1920).

22 \* לה איפוקה ליטירארייה. סאלוניקו, 1906. 21:28. אותיות רש"י.

"התקופה הספרותית". מוסף שבועי של העתון "לה איפוקה" (מס' 20). המנהל: אליהו שם טוב ארדיטי. האחראי: שלמה שלם. [התאור אינו שלם, אך לא הצלחתי לגלות עתון זה כדי למלא את החסר. מ"ק].

23 לה איפוקה ליטירארייה; נואיבה סירייה. שאלוניקו, תרס"ח. 22:28. אותיות רש"י.

"התקופה הספרותית; סדרה חדשה". המו"ל: בצלאל שעדי הלוי. המנהל: אליהו ש"ט ארדיטי. גל' 1: כ"ג אייר. 12 ע'. מב"צ.

24 איל איקו גודאאיקו; אורגאן דיל זודאאיסמו בולגארו. סופייה, תרס"א. 32:24. אותיות רש"י.

"ההד היהודי; בטאון יהדות בולגריה". שבועון. העורך: ב' נבון. גל' 1: ט' אדר. 8 ע'.

בשנת 1903 הופיע עם תת־כותרת שונה: בוליטינו אופיסיאל דיל גראן רבינאטו די בולגארייה, דיל קונסיסטוריו סינטראל אי די לאס קומונידאדיס גודיאס דיל פרינסיפאטו ("עלון רשמי של הרבנות הראשית בבולגריה, של המועצה המרכזית וקהלות היהודים בנסיכות"). בכל ראשון וחמשה עשר לחדש, בתבנית 16:24. בסל"א, מב"צ, אד"ב, ב"א.

25 איל אירמאנאדו; ...ריביסטה אנואלה די לה אירמאנאדו ספרדית

די אמיריקה Annual Review of the Sephardic Brotherhood of America. ניו יורק. 21:29. אותיות מרובעות.

"האחזה; שנתון האחזה הספרדית בארצות־הברית". חוב' 10: תשרי תרצ"א. 24 ע'.

[הופיע גם בשמות אחרים: חוב' 5 (1922) בשם "סינקין בוליטינו אנואל די לה אירמאנאדו ספרדית די אמיריקה"; חוב' 6 (1923) בשם "אירמאנאדו ספרדית די אמיריקה...סיונה ריביסטה אנואלה"; חוב' 7 (1927—5688) בשם "סיטינה ריביסטה אנואלה די לה אירמאנאדו ספרדית די אמיריקה". חוב' 14 (1934) בשכפול. בתוך חוב' 16 (חשון תרצ"ו, ובטעות רשום בשער 1936) יש חלק באנגלית. מ"ק]. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

אירמאנאדו ספרדית די אמיריקה...ריביסטה אנואלה ר' איל אירמאנאדו.

26 לה אלבוראדה; ריביסטה ליטיראריאה איזראיליטו־איספאניו־

לה. רוסגוק, אלקאלעי, תרנ"ח. 15:23. אותיות רש"י.

"השחר; מאסף ספרותי יהודי ספרדי". יצא בכל א' וט"ו לחדש. העורך: אברהם אנהרן [קאפון. גל' 1: כ"ו רחמים=אלול]. 32 ע'.

העורך היה גר בפלואישיטי שברומניה. בגל' י"ב (ע' 668) הוא מתמרמר בגלל המכס שנתבע לשלם בעד גליונות העתון, המגיעים אליו מבלגריה. בסוף גל' 12 כתוב בבולגרית, כי העורך האחראי הוא "יעקב חיימוב אלקלעי, רוסגוק". הגליון האחרון, המסומן במס' 12, הופיע ביום ג' אייר תרנ"ט. אך אחרי זמן־מה פרסם אותו שוב אותו עורך בצורה מחודשת, כדלקמן. ב"א.

27 לה אלבוראדה; פיריאודיקו אינסטרוקטיבו ליטיראריו. אור-

גאנו דיל זודאייסמו די בוסנא אי הירציגובינה. סאראייבו, תרס"א. 26:36. אותיות רש"י.

"השחר; שבועון חנוכי ספרותי, בטאונם של יהודי בוסנא והרציגובינה".





פעמיים בחודש ואף אחת לשבוע. הוצא לאור כל הזמן ע"י מוסדו, שמואל ב' אליה. בשנות קיומו הראשונות השתתף עמו יעקב מ' אלקלעי.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב, כ"א.

31 איל אמיגו דילה פֶאמילייה; ריביסטה פיריאודיקה אילוס־טראדה. קונסטאנטינופלה, תרמ"א. 24:32. אותיות רש"י.  
"ידיד המשפחה; מאסף עתי מצויר". העורכים: מואיז דאל מדיקו, דוד פֶריסקו. גל' 1: ז' אדר ב'. 8 ע'.  
מב"צ, אד"ב.

32 לה אמיריקה; גֶרנאל גֶודיאו איספאניוול. אורגאן דילה קולוניאה גֶודיאה אוריינטאל די אמיריקה. ניו יורק, Ladino Publishing Co. 43:56. אותיות מרובעות.  
"אמריקה; עתון יהודי ספרדי. בטאון המושבה היהודית המזרחית בארצות-הברית". בפנים: "כתב עת לאומי ספרותי, מדיני ומסחרי".  
שבועון. המנהל: מ"ס גדול. שנה ב', גל' 22: א' טבת תרע"ב. 4 ע'.  
מואיז ש' גדול נלב"ע בניו-יורק ביום י"ח סיון תש"א, בן ס"ז שנה.  
עתונו הנ"ל התקיים בין השנים תרע"א-תרפ"ה. זמן מסוים הופיע בתבנית 35:51.

בעתון "לה בארה" (כ"ה סיון תש"א) הובאו פרטים לקורות חייו של משה גדול. לפי מאמר זה יסד גדול בשנת תר"ע, כבואו לניו-יורק מבולגריה מולדתו, עתון בשם "לה אגילה", שיצאו ממנו שלשה גליונות בלבד. [אם ידיעה זו נכונה, כי אז יש להוסיף כ"ע זה ברשימה, מפני שאין זה יכול להיות לה אגילה הנזכרת שם, משנת תרע"ב. מ"ק]. מיד אחר זה החל מוציא עם שותפיו יעקב פרחי, אשר בנבנשתו, אליהו חנניה ויוסף אבולעפיה את השבועון "לה אמיריקה". הם רכשו דפוס לעצמם וקבעוהו ברחוב קריסטי 190.  
מב"צ, אד"ב.

33 אַקסיין; גֶרנאל קוטידיאנו. סאלוניקו. 38:56. אותיות רש"י.  
"מעשה; עתון יומי". העורך הראשי: יוסף אנג'יל. שנה ב', גל' 364:  
י"א חשון תרצ"א. 4 ע'.

נוסד ע"י אליה בֶיאסי. כולל אינפורמציה, דברי ספרות, צרכי צבור ומודעות. יותר מאוחר בתבנית 44:60.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

34 אַקסיין-פֶרינסה, ריאונידוס. סאלוניקו. 44:60. אותיות רש"י.  
"מעשה-עתונות, מאוחדים". יומי. המנהל: אילי פֶראנסיס. סדרה 2, שנה ז', גל' 1856: כ"ח תשרי תרצ"ו. 4 ע' (?).  
ר' אקסיין ור' לה פֶרינסה, שהתאחדו בעתון הנ"ל.  
אד"ב.

35 לה אַקסיין ציוניסטה; זֶרנאל סימאנאל ציוניסטה. אידיטאדו פור און גרופו די גֶובֶיניס ציוניסטאס. סאלוניקו. 32:48. אותיות רש"י.  
"המעשה הציוני". גל' 20: כ"ט אב תרפ"א. 2 ע'.  
גליון לתעמולה. ר' גם למען ישראל, לה רינאסינסייה גֶודיאה.  
בסל"א, אד"ב.

36 אַרץ ישראל; כוליטינו דיל פֶונדו נאסייונאל גֶידייו די גריגֶה. סאלוניקו, אידיסיין דילה "רינאסינסייה גֶודיאה". 29:41. אותיות רש"י.  
"ארץ ישראל: עלון של לשכת קרן קימת לישראל ביון". שנה ב', גל' ט': י"ח תמוז תרפ"ב. 8 ע'.  
יצא לעתים מזומנות גם בתבנית שונה.  
ר' גם איל שאמאר.  
מב"צ, אד"ב.

האשר. ר' איל פרוספירו.



אות ב"ת

37 באיראם; זורנאל פוליטיקו, ליטירארייו אי אומוריסיקו גודיאו איספאניול. אזמירנה, באיראם אבואב. 32:46. אותיות רש"י.  
 "יום טוב; עתון מדיני, ספרותי והתולי יהודי ספרדי". דר-שבועון.  
 העורך והמנהל: בכור חנה. גל' 27: י"ג. סיון תר"ע. 4 ע'.  
 העתון הופיע כשנתים ימים. הוא נקרא על-פי שמו הפרטי של המו"ל:  
 יום-טוב, בתורכית: באיראם.  
 מב"צ.

38 לה בארה; אורגאנו אינדיפינדיינטי דימוקראטו, ליבראל, אנטי-  
 מיקאטריגיסטה. קאיררו, תרס"ה. 24:35. אותיות רש"י.  
 "המקל; בטאון בלתי-תלוי דמוקרטי, ליברלי, נגד המקטרגים". דו-  
 שבועון. העורך: אברהם גלאנטי. גל' א': י"א תמוז. 4 ע'.  
 נדפס כל העת באלכסנדריה, לרגל העדר דפוס עברי בקהיר, וצויין  
 בו "קאיררו", כיון שהעורך שם. העורך א' גלאנטי, שאליו פניתי  
 בענין זה, השיב שהגליון האחרון יצא בספטמבר 1908 בירושלים.  
 בהמשך הופעתו חלה הפסקה ידועה. בס"ה ראו אור 64 גליונות בדפוס  
 פראג' מזרחי באלכסנדריה, וגליון 65, שהוא האחרון, בדפוס עזריאל  
 בירושלים. תוך כדי כך הוכרזה הקונסטיטוציה בתורכיה, ולעתונים  
 הותרה הבעת דעת חפשית, ולא היה עוד מקום לקיום "לה בארה",  
 שכל ימיו הוקיע ברכים את זדונו של השלטון התורכי המפגר. לכן  
 הופיע הגליון האחרון בצורה מוגדלת (8 ע') והכיל חומר על שחרורה  
 של ממלכת עותמן משלטון העריצות. ראה דברי י' בן צבי במוסף  
 לעתון "דבר" כרך י"ב, מס' 16 (3575) מיום א' אדר תרצ"ז.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

39 לה בארה; גורנאל סאטיריקו סימאנאל. סאלוניקו. 32:43.

אותיות רש"י.

"המקל; שבועון התולי". העורך: יצחק דוד פלורינטיין. גל' 6:  
 1.12.1922.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

40 \* לה בארה. סאלוניקו. תרפ"ג-תרפ"ד.  
 "המקל". שבועון. העורך: שלמה ליאון קאראסו.  
 לפי זכרונותיו של יוסף אנג'יל, מותיקי העתונאים בשאלוניקו, בעתון  
 "לה בירדאד" מתל-אביב, שנה ח' גל' 585 מיום 20.6.1957, היה  
 ליאון שלמה קאראסו יו"ר "אוניון קומוניסטה די סאלוניקי". מגמת  
 העתון היתה חרותה על דגלו: "טינדינסיאס קומוניסטאס איקסטרימ-  
 סטאס, מאניפיסטאס אי אבייארטאס פארה חארבאר אה דיריגה אי  
 איסטיידרה סין פיאדאד, סין חאטיר קונטרה לה ריליג'יון זודיאא אי  
 לה בורזואזיה, קונטרה איל ציוניזמו אי לה קולוניזאסיון זודיאא אין  
 פאליסטינה איטס". בין המשתתפים בפרי עטם היו: אלברט מולכו,  
 נאפוליטאן, משה קאזיס ועוד. הרוח החיה בתנועה הזאת היה אברהם  
 בן ארוליה. כיום תושב הארץ והנמנה בין עורכי העתון "איל טיימפו",  
 היו"ל בתל-אביב.  
 [כפי הנראה אין להחליף "לה בארה" זה עם הקודם. מ"ק]

41 לה בארה; זורנאל סירייו אומוריסיקו סימאנאל. ניו יורק.  
 35:51. אותיות מרובעות.  
 "המקל; שבועון רציני התולי". העורכים: אלברט לוי, מואיז סולאם.  
 כרך 8, גל' 411: ט"ו תמוז תר"ץ. 10 ע'.  
 נוסד בספטמבר 1922. הופיע בשנת תרצ"ז עם עמוד אחרון באנגלית  
 בשם: *La Vara; the only Spanish Jewish newspaper. A weekly publication devoted to the interests of the Sephardic Jews of America*  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

עורכו אהרן יוסף חזן היה איש חכם ונבון מנכבדי עדתו, וכן למשפחה רמה בישראל. גלב"ע בשנת תר"ץ באזמיר, זקן ושבע ימים. (ר' הגל' המיוחד למחצית היובל של העתון, "אידיסיין איספייאל די לה בואינה איספיראנסה אה לה אוקאזיין דיל בִּינטיסינקין אניִבִּירסארייו די סו פֿונדאסיין, 1871–1896 5631–5656", הכולל 60 ע' וכמה פורטרטים וכו').  
בסל"א, מב"צ.

45 לה בון; גאזיטה גֹרדיאה אינדיפינדיינטי. קונספלי. 29:41. אותיות רש"י.

"הקול; עתון יהודי בלתי־תלוי". העורך: בִּיקטור יוסף לוי. גל' 34: י"ד אייר תרס"ט. 4 ע'.  
לפי עדות א"ג התקים רק שנתים ימים.  
בסל"א, מב"צ.

46 [לה בון] La Boz; cuma gulneri cekar haftalik siyasi mizahi gazete. איסטנבול. 30:42. אותיות לטיניות.  
"הקול; שבועון מזרחי מדיני לעניני הדת והחברה". המו"ל והעורך: משה בילמן. שנה א', גל' 14–15: כ"ה חשון תשי"ג. 4 ע'.  
מב"צ.

47 \* לה בון גֹרדיאה. אלכסנדריה (מצרים), תר"ץ לערך.  
"הקול היהודי". שבועון. המיסד והמנהל: יצחק ש' אלגאזי. הבעל: ליאון ישראל. מנהל המערכת: מואיז דאלמידיקו. המשתתף הראשי: דוד פֿריסקו.  
הזכירו דוד פֿריסקו במאמרו בעתון "לה בון די אוריניטי". מיום ב' כסלו תרצ"ג (שנה ג' גל' 9). [אולי יש כאן טעות, והמדובר שם בכ"ע La Voix juive בצרפתית. מ"ק].

42 [לה בארה] La Vara; siyasi ictimai haftalik gazete. Istanbul, 1950. 35:50. אותיות לטיניות.

"המקל; שבועון מדיני חברתי". העורך: אליעזר מינדה. גל' א': 30.6. 4 ע'.

הופיע בשעה שיהדות תורכיה נמצאה במצב בלתי־מזהיר ובהיותה נזקקת לעזרה מוסרית כדי לארגן את מוסדה העליון – הרבנות הראשית, שזה י"ט שנה היתה נתונה בתנאים שאינם מניחים את הדעת.  
מב"צ.

43 \* לה בואינה איספיראנסה. איזמיר, תר"ב. אותיות רש"י.

"התקה הטובה". שבועון. המו"ל והעורך: רפאל עוזיאל.  
כפי דברי עוזיאל בהקדמה לעתונו האחר, שהוציא כעבור ארבע שנים, בשם שערי מזרח, גל' א' (ל' כסלו תר"ו), הופיעו ממנו רק גליונות מעטים, ונפסק מחמת מעוט מספר המנויים. בשם זה השתמש אה"כ החכם אהרן יוסף חזן, ביסדו את עתונו הוא בשנת תרל"א.  
ממה שנותר עד כה, זהו אפוא העתון הראשון בלאדינו באותיות רש"י. המו"ל היה מומחה במלאכתו, כפי שאפשר להבין זאת מעתונו שערי מזרח (ר' שם). [הדברים בגליון הראשון של שערי מזרח אינם ברורים ביותר, ואולי מדובר שם רק בכוונה להוציא עתון, ולא בהוצאתו למעשה. מ"ק].

44 לה בואינה איספיראנסה. איזמירנה. 29:45. אותיות רש"י.  
"התקה הטובה". שבועון. העורך: אהרן די יוסף חזן. שנה ז', גל' 231: ב' שבט תר"ם. 4 ע'.

נוסד בשנת תרל"א. התבנית השתנתה מפעם לפעם (כתרנ"ו: 25:37; בתר"ס: 33:51; בתרס"ד: 35:50; בתר"ע: 34:52; בתרע"ד: 26:38; בתרע"ז: 22:34). תחלה נקרא לה איספיראנסה וכעבור שנה צורפה אליו המלה "בואינה". התקים עד סוף תרע"ז.

48 לה בוז די אוריינטי *La Boz de Oriente*; journal politique et littéraire. קונסטאנטינופלי, תרצ"א. 29:43. אותיות רש"י וקצת לטיניות. "קול המזרח". פעמיים בשבוע. המו"ל והעורך: יצחק ש' אלגאזי. גל' 1: י"ד ניסן. 4 ע'.  
 בשנת תרצ"ג היה העתון כתבנית 41:57, אך חדל להופיע אחרי גל' 50 של שנה ג'; אחרי הפסקה של 3 חדשים יצא בתרצ"ד בצורת ירחון (20:28). הכיל גם מאמרים באותיות לועזיות, גם בלאדינו, גם בשפות אחרות.  
 ר' גם לה פאזינה דיל אוספיטאל.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

49 לה בוז די איזמיר; זורנאל פוליטיקו אי ליטירארי. איזמירנה. 38:50. אותיות רש"י.  
 "קול אומיר; עתון מדיני וספרותי". שבועון. העורך: בכור חנה. גל' 4: י"א תמוז תרע"ב. 4 ע'.  
 בשנת תרע"ז היה העורך אליה ב' לורייה, והתבנית 20:29. בשנת תרע"ט היה שוב העורך ב' חנה, והעתון נדפס על ניר צהוב, כתבנית 22:32.  
 בכור חנה הוציא את העתון "לה בוז די איזמיר" בהשתתפות יעקב בן סיניור. שנים רבות עבד כפקיד בבית-הדאר האוסטרי באזמיר, וכאשר נתבטלו הקפיטולציות במדינה, נתקבל בשרות הדאר התורכי. לאחר שנות עבודה רבות יצא לפנסיה. בערוב ימיו הפליג לניו-יורק ושם מת בגיל 75 שנה. יעקב בן סיניור השתתף בפרי עטו בעתונים ספרדים שונים. החזיק בית-דפוס קטן באזמיר יחד עם אחיו ברוך. נמנה בין עסקני הצבור ופרנסי הקהלה. בקר בא"י. נפטר באזמיר בשנת תשי"ג בגיל 72 שנה.  
 בסל"א, מב"צ.

50 [לה בוז די ירושלים] *La Boz de Yeruchalaim*; semanal independiente politiko i literario. Yeruchalaim, Ihud Tseire Turkia, תשי"ד. 35:49. אותיות לטיניות.  
 "קול ירושלים; שבועון עצמאי, מדיני וספרותי". העורך: ברוך כהן. גל' 1: כ"ד טבת. 4 ע'.  
 "העתון נוסד להפצת הציונות, הלאומיות ויצירת קשרי אחוה". גל' 5/4 בהכפלה. ההופעה הופסקה עם גל' 6 (י' אב תשי"ד).  
 בסל"א, מב"צ.

51 \* לה בוז די ישראל; אורגאנו דילה אורגאניזאסיון ישראלית. זורנאל בולגארו אי זודיארו איספאניול. סופ"א.  
 "קול ישראל; כלי מבטאה של ההסתדרות היהודית. עתון בולגרי ויהודי ספרדי". המנהל: יהושע כלב.  
 לפי עדות א"ג, נוסד בשנת תרמ"ז. ומדברי שלמה א' רוזאניס אלי יוצא, שהתקים עד שנת תרנ"ט.  
 "לה בוז די ישראל" הלך בעקבותיו של ה"אוטואמנספיציה" מאת י"ל פינסקר, ודבר זה קומם נגדו את הרבנות, שדגלה ב"התפלל בשלומה של מלכות". על מה שקרה לעתון, והאסור שחל על המשכת הופעתו (כ"ט תשרי תרנ"ז) בפקודת החכם באשי, משה הלוי, הרב הראשי בממלכת תורכיה, ראה "כל כתבי אחד-העם" (תל-אביב, תש"ז ועוד), ע' רנ"ה. ראה גם את נוסח האסור ב"המשקיף", שנה ח', גל' 2225 (ט"ו סיון תש"ו), בהמשך ה-14 של "סודו של מרקו ברוך", מאת יעקב ויגשל. [הובא בספרו "מרקו ברוך", ת"א, תש"ט, ע' 80].

52 [לה בוז די ישראל] *La Boz de Israel*; bultino independiente. Tel Aviv, Isac Heskia, 1949. 23:33. אותיות לטיניות.  
 "קול ישראל; בטאון בלתי-תלוי". פעמיים בשבוע. גל' 1: 11.7. 4 - דף ותמונה, בשכפול.



יצאו י"ג גליונות.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

53 לה בוז די לה בִּירדאד. אנדריאנופלי. 36:52. אותיות רש"י.  
"קול האמת". פעמיים בשבוע. העורך: ז' באריסחאק. שנה 5, גל'  
49: כ"ח סיון תרס"ט. 4 ע'.  
נוסד בשנת תרס"ד. בשנת תרפ"ב הופיע בתכנית 31:48.  
מב"צ, אד"ב.

54 [לה בוז די תורכיה], *La Boz de Türkiye; revista politica, scientifica, literaria. Istanbul. 24:30. אותיות לטיניות.*  
"קול תורכיה; מאסף מדיני, מדעי, ספרותי". המנהל: Albert Cohen.  
דורשבווען. שנה 10, גל' 223: י"ח ניסן תש"ט.  
המשך של "לה בוז די אורינט"י.  
בסל"א, אד"ב.

55 לה בוז דיל פואיבלו. איזמירנה. 32:46. אותיות רש"י.  
"קול העם". פעמיים בשבוע. העורך: ז'וזף רומאנו. שנה ג', גל' 40:  
י"ז אב תרע"א. 4 ע'.  
נדפס על ניר אדום. בשנת תרע"ד היה שבועון.  
יוסף רומאנו נולד באזמיר. הוא הוציא במשך שנים מספר את העתון  
"לה בוז דיל פואיבלו". לא התעסק בצרכי צבור, ובימי שלטון היוונים  
בעיר הוזמן על ידם לשמש צנזור בעניני היהודים, ובגלל מסירותו  
ליוונים, השניא עצמו על התורכים, אשר בכבשם אח אזמיר נסו לאסרו.  
אך הצליח להמלט מידיהם עם צבאות יון, שהפליגו לשאלוניקי. שם  
פעל זמן מה ומת בגיל של שבעים שנה בערך.  
בסל"א.

56 לה בוז דיל פואיבלו; ז'ורנאל סימאנאל ז'ודיוו, דידיקאדו  
אלוט אינטיריסוס די לוס ז'ודיווס ספרדים אין אמיריקה. ניו יורק.  
34:50. אותיות רש"י.

"קול העם; שבועון יהודי מוקדש לעניני היהודים הספרדיים בארצות-  
הברית". המנהל: מוריס ש' נסים. העורך: אלפרד מזרחי. הופיע  
בשנות 1915-1919.

בגליון הנושא את התאריך 10 דצמבר 1915 (8 ע') נאמר: "שמו  
הקודם נקרא איל פרוגריסו, והוחלף ע"פ בקשת מנהל הדאר הכללי  
בכדי למנוע חכוכים בינו לבין עתון. אחר, שהוא איל פרוגריסו  
איטאלו-אמיריקאנו". (לפי עדות מר יהושע בלוך, מנהל המחלקה  
היהודית ב"ניו יורק פובליק ליברארי", במכתבו אלי מיום 12.5.1953.  
הפרופ' הנרי ביסו במכתבו אלי מאפריל 1953 העמידני על העובדה,  
כי כרכים מעתון זה נמצאים במחלקה העברית שע"י הספריה הלאומית  
בניו-יורק).

ר' לה איפוקה די ניו יורק, איל פרוגריסו.

57 לה בוז דיל פואיבלו. שלוניקי. תרע"ה.

"קול העם". שבועון.

ר' מאמרו של י"ר מלכו בקובץ "אברהם העברי", המוקדש לא"ש  
ריקאנטי, ת"א, תשי"ח, ע' 12: "...נתפרסם השבועון 'לה בוז דיל  
פואיבלו' (קול העם) ב-1915 כעתון תעמולת בחירות לפרלמנט היווני  
מצד המועמדים היהודים: חיימאקי כהן, ד"ר משה קופינאס ועוד,  
בתפוצה של אלפים טפסים, שנחשבה אז לעצומה, וכו' הייתי מזכיר  
המערכת שלא על מנת לקבל פרס".

58 לה בוז דיל פואיבלו. סיגונדה סיריאה. סאלוניקי. 32:47.  
אותיות רש"י.

"קול העם. מחזור שני". המנהל: יצחק דוד פלורינטין. שנה ט', גל'



233: י" טבת תרפ"א. 2 ע'.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

59 לה בוז ציוניסטה; אורגאנו דיל ציוניסמו הרציליאנו. סאלוניקון.

32:84. אותיות רש"י.

"הקול הציוני; בטאון הציונות ההרצלאית". דר-שבועון. האחראי: ש'

ברכה. גל' 2: כ"ח חשון תרצ"ד. 4 ע'.

בשנת תרצ"ה הפך להיות שבועון, כתבנית 15:35.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

60 [בוליטין] *El Boletin; organo mensual de la Comunidad israelita*

.Rodes (Egeo). Rodi, 1934. 26:63. אותיות לטיניות.

"עלון; בטאון של קהלת היהודים ברודיס". ירחון. העורך: חזקיה

פֶּראַנקו. גל' 1: ספטמבר (תשרי תרצ"ה). 6 ע'.

בגל' ג' של שנה ב' הובא דף היסטוריה, ובו נזכר העורך הנ"ל כיו"ר

ועד הקהלה באזמיר בשנת תרע"ו. בימי שבתו שם, ערך את העתון

איל קומירסיאל, ולאחר שעקר לרודיס הוציא בה את השבועון

התורכי "סילאם". ה"בוליטין", בטאון רשמי של קהלת היהודים

ברודיס, התקיים כשלוש שנים. הגליון האחרון שראיתי הוא: שנה ב'

גל' ז' (אפריל-מאי 1936). מורגשת התאמצות ליפות את סגנונו ברוח

לשון הקשטיליינית.

בוליטינו אנואל די לה אירמאנדאד ספרדית די

אמיריקה ר' איל אירמאנדאדו.

בוליטינו די לאס קונפֶּרינסייאס ר' בולליטינו די לאס

קונפֶּרינסייאס.

בוליטינו די לה אוניון די באקאליס ר' איל פרופֶּסייונאל.

61 בוליטינו די לה סאלוניקה פאליסטאאין קומפאני

לימיטיד; אורגאנו דיל איגזיקוטיבֶּו. סאלוניקו, אידיסיוון די לה

רינאסינסיה גֶּודיאה. 24:32. אותיות רש"י.

"עלון החברה שלוניקי ארץ ישראל בע"מ; בטאון הועד הפועל".

ירחון. העורך: שמואל בוטון. גל' 2: יוני תרפ"ב. 16 ע'.

אד"ב.

62 בוליטינו די לה סוסיטאד' דורשי ההשכלה... די

אדריאנופלה. אדריאנופלה.

"עלון החברה דורשי השכלה באדריאנופלה". "שנתון ב'" יצא בשנת

תרמ"ט, ע"פ עדותו של שמעון מרכוס ("סיני" כרך כ"ט,

תשי"א, ע' שמ"א).

בסל"א.

63 [בוליטינו די לה קומונידאד זֶּודיאה אין סופֶּיאה]

Бюлетин на софийската еврейска община. סופֶּיאה.

24:32. אותיות רש"י.

"עלון הקהלה היהודית בסופיה". הופיע ב"1 וב"15 להודש. שנה ג',

גל' 6: ט"ו טבת תר"ע. 6 ע'. בלאדינו ובבלוגאריה.

ב-א.

64 בוליטינו דיל אוספיטאל נאסיונאל איסראאיליטה

אֶור החיים *Bulletin de l'Hôpital national israélite Or-ahaim*.

איגזירסיסיוו 1922. קונסטאנטינופלה, סוס. אנ. די פאפ. אי אימפ.

פֶּראַטיללי חיים, 1923. 100 ע'. 15:23. אותיות רש"י.

"עלון בית-החולים הלאומי היהודי אור החיים". שנתון? לאדינו

וצרפתית.

בסל"א, מב"צ.

65 [בוליטינו דיל קונסיסטוריוו סינטראל די בולגאריאה].

סופייה, 1920. 25:34. אותיות רש"י.

"עלון המועצה המרכזית של [יהודי] בולגריה". ירחון. שנה 1, גל' א': 20.10. – 6 ע'.

מחצית הגליון בלאדינו ומחציתו בשפה הבולגארית. השם בבולגרית: Бюлетин периодически информационен вестник на Централната консистория на евреите в България. בשנות תרצ"ג-תרצ"ד הופיע מדי שבוע. נתקיים עד הכבוש הגרמני בשנת תש"ב. חלו לפעמים שנויים בלתי-חשובים בשם העתון ובתבניתו. מב"צ, אד"ב, ב"א.

[ערך זה תוקן לפי האוסף הנמצא בידי חברה-הכנסת בנימין ארדיטי בחולון. בגליון א' אין שם באותיות עבריות. בגליונות שלאחריו, יש, בצורת ביולטיטין... מ"ק].

66 בולליטינו די לאס קונפירינסייאס; קונטיניננדו איל ריוו-

מידו די לאס קונפירינסייאס, איגאס סוטו איל פאטרונאזי דילה אוברה די אפראנטיסאזי די לה אליאנסה. סופיאה, טיפוגראפיה רחמים שמעון.

"עלון ההרצאות; כולל תמצית ההרצאות שנערכו בחסות המפעל להכשרה מקצועית של חברת כ"ח". גל' 2: 9.3.1903. – 4 ע' מב"צ.

67 איל גורלון; גאזיטה ליטרארייה אי אומוריסטיקה. קונספלה.

21:29. אותיות רש"י.

"המהתל; עתון ספרותי והתול". שבועון. המנהל: שמואל חיים מיטראני. העורך: נסים בכר. גל' 6: כ"ב טבת תרס"ט. 8 ע'.

בשנה השניה הופיע בתבנית 20:27.

בסל"א, מב"צ.

68 איל גורלון; זורנאל סיריוו-אומוריסטיקו סימאנאל. סאלוניקו.

29:42. אותיות רש"י.

"המהתל; שבועון רציני-התולי". המנהל והמו"ל: Barouh D. Bezes. שנה ב', גל' 58: כ"ד חשון תרפ"א. 4 ע'.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

69 ביבליאוטיקה די לה פאמילייה גודיאה. סאלוניקו.

תרע"א. 14:20. אותיות רש"י.

"ספרית המשפחה היהודית". ירחון. העורך: יצחק י' אלשיך. גל' א': ניסן. 24 ע'.

"לוס ג'ידיוס קומו סולדאדוס אה טראבירסו לוס סייקולוס, פור מירקאדו יוסף קובור".

בסל"א, ב"א.

70 לה בידה גודיאה; אורגאנו בימינסואל, בוליטינו די לה

אסוסיאסיון די ג'ודיוס אוריינטאליס. אליקסאנדריאה (איזופטו). 17:24. אותיות רש"י.

"החיים היהודיים; עלון דו-חדשי של אגודת היהודים הספרדים באלכסנדריה". המנהל: אלברט חרוש. גל' 2: שבט תרפ"ח. 24 ע'.

מב"צ.

ביולטיטין דיל קונסיסטוריוו... ר' בוליטינו דיל

קונסיסטוריוו...

71 לה בירדאד...; ריביסטה טיאניטיפיקה אי ליטרארייה. איז-

מירנה, 1884. 15:23. אותיות רש"י.

"האמת; מאסף מדעי וספרותי". דו-ירחון. העורכים: בכור ג' ו' גיאת, דוד ו' עזרא, רפאל קורי. גל' א': 15 ביוני. 16 ע'.

התקיים כששה ירחים ונפסק לרגל העדר תמיכה כספית מצד הצבור

(מתוך "אידיסייון איספייסיאל דילה בואינה איספיראנסה אלה אוקאזיון דיל בינטיסינקן אניבירסארייו די סו פֿונדאסיון, תרל"א-תרנ"ו", ע' 19).

מב"צ.

72 לה בִּירְדָּאד; זֶרְנָאָל פּוֹלִיטִיקוֹ אִי לִיטִירָאֲרִיִּי. סוֹפִיָּה. 24:32. אותיות רש"י.

"האמת; עתון מדיני וספרותי". שבועון. העורך: אברהם פיפאנו. שנה 5, גל' 14: כ"ג שבט תרס"ג.

נוסד בשנת תרנ"ח.

מב"צ, ב"א.

73 לה בִּירְדָּאד; גֶּרְנָאָל קוֹטִידִיאָנוֹ דִּילָה מֵאַנִּיאָנָה. סֵאלוֹנִיקוֹ. 39:54. אותיות רש"י.

"האמת; עתון בוקר יומי". המיסד והמנהל: איזאק שאקי. גל' 188: ט' סיון תרפ"א. ע' 4.

בשנת תרפ"ג תבניתו 36:60, ועורכו אברהם יחיאל לוי (לפי א"ג);

ובשנת תרפ"ט תבניתו 46:50.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

74 לה בִּירְדָּאד; זֶרְנָאָל דִּי אֵינְפֹרֵמֵאֲסִיִּוִּנִיס לִיטִירָאֲרִיִּי. סִינֵיטִי-פִּיקוֹ אִי אֲנִיקְדוֹטִיקוֹ... זֶרְנָאָל דִּי לָה קוֹלוֹנִיאָה גֹדִיאָה אִיספֵּאֲנִיִּוִּלָה דִּיל אֵיגִטוֹ. קֵאִירֵוֹ. 36:50. אותיות רש"י.

"האמת; עתון ידיעות ספרותי, מדעי וכדורי... עתון המושבה היהודית-הספרדית במצרים". שבועון. המנהל והעורך: מוריס ב' פאפושאדו. גל' 15: י"א אב תרפ"ד. ע' 4.

בשנת תרפ"ז חידש פאפושאדו את הופעת עתונו, והתקיים כחצי שנה. התת־כותרת היתה אז: "אורגאנו זודיוו נאסיונאל אינדיפינדינטי"

(בטאון יהודי לאומי בלתי-תלוי").

מב"צ.

75 לָה בִּירְדָּאד; זֶרְנָאָל נֵאֲסִיִּוִּנָאָל זֹדִיִּוֹ אֵינְטִירָאֲמִינְטִי אֵינְדִי-פִּינְדִינְטִי. סוֹפִיָּה, תרפ"ה. 24:32. אותיות רש"י.

"האמת; עתון יהודי לאומי בלתי-תלוי בהחלט". שבועון. העורך: יצחק פרץ. גל' 1: חשון. ע' 2.

מב"צ.

76 [לָה בִּירְדָּאד] *La Verdad*. Tel Aviv. 36:50. אותיות לטיניות.

"האמת". שבועון. המו"ל: יצחק יעיש. גל' 3: 28.10.1949. ע' 4.

בשנת 1953 הופיע כתבנית 42:60.

בסל"א, מב"צ.

77 \* אֵיל בִּירְדָּאדִירוֹ פֶּרוֹגֵרִיסוֹ יִשְׂרָאֵלִיתָה; רִיבִיסְטָה רִילִי-גִיִּוִּזָה, מוֹרָאָל אִי קוֹמִירִסִיאָל, סִינֵיטִיפִיקָה אִי לִיטִירָאֲרִיִּיה. פֶּאֲרִיס, 1864.

"ההתקדמות הישראלית האמיתית; מאסף דתי מוסרי ומסחרי, מדעי וספרותי". העורך: עזרא נ' וינישתי. התקיים חדשים אחדים.

א"ג ציין, כי ראה את הגליון של יום 19.8.1864. ר' גם ג"א ט', ע' 607 (שם צוינה שנת 1863, כפי הנראה בטעות); קייזרלינג, ע' 113;

אוצר ישראל ה', ע' 75.

78 לָה בִּירָה לֹוּ *La Vera luz*; זֶרְנָאָל סִימָאנָאָל אֵינְדִיפִּינְדִינְטִי.

איסטאנבול, תשי"ג. 35:50. אותיות לטיניות.

"האור האמתי; שבועון בלתי-תלוי". המו"ל והעורך: אליעזר מינדה. גל' [1] (שנה ג', גל' 112/1): כ' שבט.

עם הגליון 111 של לה לוו נפסק קיומו של העתון הנ"ל ובעליו נפלגו. מר אליעזר מינדה החל מוציא עתון בשם לה בִּירָה לֹוּ.



שנה ג' גליון 112/1, ושותפו לפניו מר רוברט באלי יסד אף הוא עתון אחד בשם לה לוז די תורכיה, שנה ג', גל' 112/1. עם חלק בתורכית.  
 בסל"א, מב"צ.  
 79 בן ישראל Ben Israel; פובליקאסיון אנואלה. אידיטאדה פור לה סוסיטה בני ישראל. סאלוניקו, אידיסיון פרו ישראל, תרפ"ד 1923. 22:25. אותיות רש"י.  
 "בן ישראל; שנתון, הו"ל ע"י אגודת בני ישראל". 37, 43 ע'.  
 החלק השני בצרפתית.  
 בסל"א, מב"צ.

### אות גימ"ל

גאזיטה אור ישראל ר' אור ישראל.

80 לה גאטה; זורנאל סירייו-סאטיריקו... סאלוניקו. 37:52. אותיות רש"י.  
 "החתולה; עתון רציני-התולי". שבועון. מנהל המערכת: מ' מאטאראסו. שנה 5, סדרה 2, גל' 26: ה' סיון תרפ"ח.  
 נוסד בשנת תרפ"ג. בשנת תרצ"ג הופיע בתבנית 32:48.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.  
 81 איל גאקיטון; זורנאל פוליטיקו איבדומאדארייו, סירייו, סאטי-ריקו אי ליטירארייו. סאלוניקו. 28:41. אותיות רש"י.  
 "סטירת הלחי; שבועון מדיני, רציני, התולי וספרותי". העורך: A. Perez. שנה 2, גל' 31: ה' שבט תרפ"א.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

82 גואירטה די איסטורייאה... טריזלאדאדו דיל נימציסקו אין אישפאניול דיל מינור שם טוב ב' דוד שבתי שימו. ביינה, המחבר. 12:19. אותיות רש"י.  
 "גן להיסטוריה". ירחון. שנה 2, גל' 1: 20.7.1865. — 32 ע'.  
 ירחון זה יצא תחילה על-ידי שם טוב סימו ובעריכתו בווינה בשנת תרכ"ד, והתקיים כשנתיים ימים.  
 82 א ע"פ עצת ידידים, כפי עדותו, הוא נגש לחידוש הופעתו בניסן תרל"ד. כל חוברת של הסדרה השניה הכילה 24 ע' בתבנית 15:26. חוברות א, ב, ג, ה נמצאות במב"צ, מעזבונו של הרב משה שמעון פסח מכולו שביון העתיקה. [בבסל"א שלשה שנתונים שלמים מעזבונו של שימו עצמו. מ"ק].  
 ר' גם אילוסטרה גואירטה די איסטורייאה.  
 בסל"א, מב"צ.

83 גואירטה די איסטורייאה; איסטורייאס איסקוידאס לאס מאס דיבירטיניטיס. סאלוניקו, תר"ן. 20:28. אותיות רש"י.  
 "גן להיסטוריה; מבחר מעשיות המשעשעות ביותר".  
 יצא אחת לשבוע ב-24 ע'. כל 24 ע' הוו קובץ בדמות עלון חדשי, שנשא את השם הנ"ל, ובו מספר סדורי מיוחד. נוסד ע"י שלמה אליעזר ן' סאנגי בשנת 1890 ויצא במשך ארבע שנים, בדפוס "לה איפוקה", שבהנהלת בני סעדי הלוי אשכנזי. רוב המעשיות תורגמו בזמנו ע"י שם טוב סימו תושב וינה, שהיה עורך איל קוריאו די ביינה ונדפסו בפרסומיו גואירטה די איסטורייאה, ואחר-כך אילוסטרה גואירטה די איסטורייאה, והמו"ל הנ"ל הורשה אח"כ ע"י יורשיו לחזור ולפרסמן, כפי הצהרתו הגלויה בראש גליון א' של כרך ד'. בשנת תרע"א הוציא מר ן' סאנגי עתון יומי בשאלוניקי בשם איל אימפארסיאל.  
 בסל"א, מב"צ.



84 גואירטה די ירושלים; ליברו ליטרארייו. ירושלים, איסטאמ-פאריאה די "השקפה", תרס"ב. 15:23. אותיות מרובעות.  
 "גן ירושלים; ספר ספרותי". ירחון. העורכים: בן ציון טראגאן, שלמה ישראל שריזלי. גל' 1: תשרי. 24 ע', תמו'.  
 כולל פרקי היסטוריה, ספורים, מכתמים, ידיעות העולם, דברי חכמה, שאלות ותשובות וחידות. יצאו ממנו שבעה קונטרסים. כלם ביחד מכילים 200 ע'.  
 בסל"א, מב"צ.

85 לה גואירטה די פֿלוריס, די יורם איזו די נתניהו איל ירושלמי. ירושלים, תרנ"ד. 13:20. אותיות רש"י.  
 "גן הפרחים של יורם בן נתניהו הירושלמי". ירחון. העורך: יוסף בר"ג מיוחס. הופיע גליון אחד בלבד: אלול.  
 דברי ספרות המכוונים לבני הנוער.

86 איל גֶּוּגִיטוֹן; גֶּוּרנאַל אומוריסיקו. קונסטאנטינופלה. 20:28. אותיות רש"י.  
 "המשחק; עתון התולי". שבועון. העורך: אליה ר' קארמונה. המו"ל: אברהם בכר דוד. גל' 26: [ל'] ניסן תרס"ט. 8 ע'.  
 היה עוד קיים בתר"ף.  
 ר' גם בערך הבא.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

87 גֶּוּגִיטוֹן-בִּירגה; גֶּוּרנאַל סירייו-אומוריסיקו אי ליטרארייו. סאלוניקו. 32:47. אותיות רש"י.  
 "המשחק-המקל; עתון רציני-התולי וספרותי". שבועון. המנהלים: זוזיף וינטורה, ארמאנדו ב' ביזיס. גל' 22: כ"ח תשרי תרצ"ג. 4 ע'.  
 בשנת תרצ"ד יצא בשם איל גֶּוּגִיטוֹן.  
 מב"צ, אד"ב.

88 גֶּוּחַה אי גֶּוּחַאייקו; סופלימינטו אומוריסיקו דיל גֶּוּרנאַל ישראלית. קוסטאן, 1860.  
 "גוחה וכן לויתו; תוספת התולית של העתון גֶּוּרנאַל ישראלית".  
 גוחה הוא שם, שניתן ע"י יהודי ארצות הקדם לנאצר-אל-דין חוֹגָה, פילוסוף עממי תורכי, שנודע בהגיונו הצלול ובכדיחותיו המרניגות. גוחאייקו הוא שם מוקטן של גוחה. ע"פ מקור אחר, טיפוס מסתורי דמיוני בשפה התורכית. צוין ע"י א"ג, ע' 194.

89 גוחא אי גֶּוּחַאייקו.  
 מעזבונו של הסופר והבלשן נסים בן יהודה פארדו מאזמיר המכונה נדי"ף, נתגלגלו לידי מחברות בכ"י ובהן העתקי שירים הנקראים גֶּוּחַאייאדאס, אשר הוכרו ע"י יוסף קאלבֶּו מביינה ומהן שראו אור בעתון "גוחה אי גֶּוּחַאייקו", מוסף התולי של העתון איל קוריאו די ביינה. בין אלה: מכתמים, וכוחים בחרוזים, הצהרות ומימרות, אגדות וחידות וכו'. [יש ספק בלבי, אם היו באמת שני עתונים בשם זה. מ"ק].

90 איל גֶּוּפֿליטי; סימאנאל אומוריסיקו. קונסטאנטינופלה, 1909.  
 "המשרוקית; שבועון התולי". העורך: ליאון ארואטי.  
 צוין ע"י א"ג, ע' 194, וע"י ש"ג, ע' 499.

91 איל גֶּוּרנאַל די לה לינגוואה. קושטא, 1899.  
 "עתון לעניני לשון". העורך: אברהם ליאון.  
 צוין ע"י ש"ג, ע' 498. [כפי הנראה זהה עם ערך 100. מ"ק].

92 גֶּוּרנאַל דיל לאבֶּוֹראדור Работнически вестник  
 صحيفة العمال Εφημερίς του έργατου.  
 אורגאנו דילה פֿיֶדֶראסייון סוסיאליסטה די סאלוניקו. סאלוניקו, תרס"ט. 28:42. אותיות רש"י.

(אה לה גרוב) 7 ג'וניו 1867

(אה לה טורקה) 16 ספיר 1284

(אה לה פראק) 15 ג'וניו 1867



אצאריס פריס בימים אה לה טיפאנת

אצאריס פריס בימים אה לה טיפאנת... פריס בימים אה לה טיפאנת... פריס בימים אה לה טיפאנת...

טעלום דו סום המבדים... פריס בימים אה לה טיפאנת... פריס בימים אה לה טיפאנת...

קטשה 16 יוני 5627... פריס בימים אה לה טיפאנת... פריס בימים אה לה טיפאנת...

"עתון הפועל; בטאון הפדרציה הסוציאליסטית בשאלוניקי". שבועון. האחראי: א' טומוב. גל' א': שבת י"א אלול. 4 ע'. נדפס בשפות לאדינו ובולגרית ובחלק מהגל' נוספו השפות יונית ותורכית ואחר כך גם ארמנית. בסך הכל יצאו 5 גל' בשתי שפות ו-4 גל' בארבע שפות. אח"כ אזלו המקורות הכספיים, והעתון חדל לצאת. בעקב מאמצים מצד האחראים וקבלת דמי התימה למפרע, נתחדשה הופעת העתון כעבור כמה ירחים בשנת 1911 בשם לה סולידאריטה אובראדירה, ר' שם. הרוח החיה בכל הפעולה היה אברהם בן ארולייה ועזר על ידו דוד מנשה. א' טומוב ערך את החלק הבולגרי והיה חבר הפדרציה הסוצ' יאליסטית מראשית מצעדיה. נודע כמהפכן מקדוני וידיד נפש לד' וולאכוף, חבר האספה הלאומית התורכית, וממשתפי "נארודנה פארטיה" - היינו סיעת העם. ראוי לציין פרטים אלה, אשר קבלתם במישרין מפי העורך החי עתה בארץ. ר' בקובץ "אברהם העברי", ע' 9. מב"צ.

93 ג'ורנאל ישראלית. קונסטאנטינופלה. 23:33. אותיות רש"י. "העתון היהודי". שנה ד', גל' 205: כ"ב אדר ב' תרכ"ד. עתון ראשון בניסונו בלאדינו. יצא תחילה אחת לשבוע, ואח"כ כשהתרכו לקוחותיו ג' פעמים לשבוע. יסדו יחזקאל איפנדי גבאי בשנת 1860. בשנת 1871 הפסיק את קיומו והחל מופיע בשם איל נאסייונאל וכך המשיך כשנה. בינתיים, בשלהי שנת 1872, קרא עצמו איל טיליגראפּו. האחרון הפסיק קיומו בשנת 1930 במות עורכו יצחק גבאי, בנו של יחזקאל גבאי. ר' גם ג'וחה אי ג'וחאייקו. מב"צ.

94 איל גיאון; ריביסטה מינסואל. אורגאנו דילה אסוסיאסיון דילוס בייזוס איליבוס דילה אליאנסה ישראלית אוניברסאל. איסמירנה. 1910. 23:30. אותיות רש"י.  
 "המדריך; ירחון. בטאון של אגודת בוגרי בתי-הספר של חברת כ"ח".  
 מזכיר המערכת: מואיז אדוט. גל' 1: ינואר. 26 ע'.  
 תכנון מדיני וספרותי. ערוך בטוב טעם ודעת, ובצורה חיצונית הדורה.  
 החלק הצרפתי של העתון (מע' 9 ואילך) נקרא בשם: Le Trait d'union.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

95 איל ג'דיין; אידיטאדו פור לה אורגאניזאסיון "מזרחי" די גריגה. סאלוניקו. 32:46. אותיות רש"י.  
 "היהודי; יו"ל ע"י הסתדרות מזרחי ביון". העורך: אברהם שמואל ריקאנטי. גל' 8: חשון תרפ"ז. 2 ע'.  
 95א יצא גם בצורת שנתון: איל ג'דיין; פובליקאסיון אנואלה דילה אורגאניזאסיון מזרחי די סאלוניקו. אידיטאדה אין קולאבוראסיון די לה ג'ובינטוד מזרחיסטה ("היהודי; מאסף שנתי של הסתדרות המזרחי בשאלוניקו. בהשתתפות צעירי מזרחי"). Edition Pro-Israel, תשרי תרפ"ו. 17:24. אותיות רש"י.  
 לשנת תרפ"ח כלל 40 ע'; לשנת תרצ"ד (פסח) 50 ע'; לשנת תרצ"ה 52 ע'.  
 בסל"א, מב"צ.

96 איל ג'ילב'יס; סיריוו אומוריסטיקו. סאלוניקו. 31:47. אותיות רש"י.  
 "הבדחן; רציני התולי". שבועון. המנהל והבעל: זאן פארינטי. גל' 4: כ"ה אייר תר"ץ. 4 ע'.  
 בסל"א.

97 איל גראסיוון; זורנאל אומוריסטיקו די פֵאמילייה. גאלאטה. 19:25. אותיות רש"י.  
 "החנני; עתון התולי למשפחה". פעמיים בשבוע. העורך: בֵיקטור לוי. גל' 6: י"ד אדר ב' תר"ע. 8 ע'.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

98 איל גריטו. סאלוניקו. 28:40. אותיות רש"י.  
 "הגעה". שבועון. גל' 3: ה' אלול תרע"ז. 4 ע'.

### אות דל"ת

99 איל דיאה; פיריודיקו ישראליתו. פוליטיקו ליטירארייו. פֵיליפופולי, איסטאמפאדו די יוסף ברוך פארדו. 24:31. אותיות רש"י.  
 "היום; כתב-עת יהודי מדיני ספרותי". שבועון. העורך האחראי: אב' דוקיב. גל' 45: י"ז תמוז תרנ"ח. 8 ע'.  
 בשנת תרס"ט היה יוצא בסופ"א בשנתיים ובצורה מוגדלת (32:47).  
 כאן נקרא: "איל דיאה; אורגאנו אינדיפינדינטי זודאאיקו" ("בטאון יהודי בלתי-תלוי"). ובתרע"ב שוב בפיליפופולי.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב, ב"א.

100\* דיירידי אי ליסאן. קושטא, 1899. אותיות מרובעות.  
 "עתון השפה" (בתורכית). המו"ל: אברהם ליאון. עורך החלק התורכי: אברהם נכון, החלק הספרדי: שלמה מוסאגי.  
 הופיע בשתי שפות, תורכית ולאדינו. מטרת העתון היתה לנהל תעמולה להפצת הלשון התורכית בקרב יהודי תורכיה. — ע"פ א"ג. ע' 193. [כפי הנראה זהה עם מס' 91 מ"ק].



101 איל דיסקאראדו; גורנאל אנואל די אינסולינסייה, די דיסקאראדיס, די פונגוניס, די בורלה אי סי מאסקאראליק איטס'. אפאריסי קאדא דיאה די פורים, קואנדו איל מיאוליוו סי אינגי אי לה בולסה סי באזייה... סופלימינטו דיל זורנאל איל ליביראל. ירושלים, תרס"ט. 31:47. אותיות רש"י.  
"המחוצף; שנתון לגדוף, לחוצפה, לדקירות, להתול ולעלבונות וכו'. מופיע ביום פורים כשהמוח נמלא, והכיס מתרוקן". חד-פעמי? (פורים תרס"ט).

דיריגו אל בוטו ר' ישר לענין.

102 דיריטו. סאלוניקו. 36:52. אותיות רש"י.  
"זכות". שבועון. המנהל: י' ישראל. גל' 11: ב' טבת תרנ"ב. 4 ע'.  
[יצא מדי שבוע דוקא בשבת. המטרה המוצהרת: קרוב לבבות בין היהודים לנוצרים. נפסק אחרי גל' 32. פרטים אלה מסר מר יצחק די בוטון. מ"ק].  
אד"ב.

103 \* איל דראגומאן. ביינה, תרכ"ד.

"המליץ". בכל ראשון וחמשה עשר לחדש הנוצרי. העורכים: שם טוב סימו, יוסף קאלבו.  
פרטים מגליון מהשנה השניה הועתקו אצל גרינבאום, ע' 150; הזכירו ברוך נ' יצחק מיטראני המכונה בני"ם, בעתון "הלבנון" שנה ד', גל' ח' (ז' ניסן תרכ"ז), ע' 124. וכן רשמוהו קייזרלינג, ע' 112, וא"ג, ע' 198 (בשנת 1856!).

בגל' 15 שנה א' של איל באסייונאל (כ' אדר ב' תרכ"ז) התנהל וכוח חריף בין מערכת עתון זה ובין בעלי איל דראגומאן בענין התועלת והנזק של נשואין מוקדמים. על כך באה בגל' 26 של "איל באסייונאל" תשובת הרב משה בן רפאל מאדריאנופלה בצורת פס"ד

על כתבת שם טוב סימו, המצדיק את עמדת "איל דראגומאן". שאין לאסור נשואין מוקדמים.

104 \* איל דראגומאן ליביראל. ביינה, תרכ"ז.

"המליץ הליברלי". העורך: יצחק סימו. ע"פ א"ג, ע' 198.  
יש לפקפק בקיום עתון זה. ייתכן מאוד, שרישומי בידי א"ג הוא תוצאה של טעותו בדבר שנת הופעתו של איל דראגומאן. מ"ק].

105 איל דרוור; פובליקאסיין אנואלה. אידיטאדה פור לה סוסיטה ציוניסטה טיאודור הרצל. סאלוניקו, תרפ"ח. 14:21. אותיות רש"י.  
"הדרור; מאסף שנת"י". העורך: זאק אירירה. 42 ע' (ועוד 10 ע' של מודעות).  
חומר תעמולה ציונית.  
בסל"א, מב"צ.

## אות ה"א

הר סיני ר' מונטי די סיני.

## אות זי"ן

106 אַזל ז'ודיין (היהודי); ריביסטה באסייונאל. גאלאטה. 20:29. אותיות רש"י.  
"היהודי; מאסף לאומי". שבועון. העורך: דוד נ' אלנקוה. גל' 7: ל' תשרי תר"ע.  
נוסד בשנת תרס"ט. בשנת תרע"א הופיע עם תת-כותרת; "גאזיטה

Nº 1  
סוד כן נכתב די לכתוב  
0 רשמי'ת אל כול  
כל די לה פסוק מסה  
פולקטו די שרה , סה  
הסד ין קרובין די  
רשמי'ת אל חסדית סד  
אל אלו מלמלחמה , אל  
0 מים שר ס'ג חסד כל  
מסדו קי סרה מלמלח  
אל קי די לה פסוק :

אניו פרמיו

אל די לה חסדית סה  
ל'ס אל דו ס פסוק אל  
סדקאל קולמו חסדית אל  
אניו אל חסדית סה  
די לה חסדית סה  
סוד קי נכתב די חסדית  
אל סדקאל קולמו חסדית  
סוד קי נכתב די חסדית

# חבצלת

## מבשרת ירושלים

### החבצלת

אל פרויניט פוליו אלכריסא לה פאם אי אבור די ירושל' או סאביד נובידאריס די לה סידה טרייא . אונסייא לום אביזום די אנישו אי לה אטייא . לום קואלוס: סן סדקאנוס אה לה סידה טאנפה . אי טורה קיה קי אזו אלטרא לום קראאנוס רואאום קי אנבילונסאן פור סאביד לה בוטרא די ציון אי די לום מוראנפס אן אליה אקספאראן אן לעואה אישפאציולה קי ס אבלה אין אל ליבאנטי :

אל תנו ותי לי עד יטק ועד ימים  
את ירושלם תהלה בערין (סד' ס'ג)

ירושלם ים כ אלל תיריל  
אניו

פלארדו מיינעס קאה אוט די לום סמורס אדמאטס  
קורלילונאריום לה לן די לה סמסלה ס אספאניו  
אן טורה לה אונפה , אי די לה אונפה ס  
אספאניו אן טורה פארטס די לה טורה , סרה  
טוי אשטראנטי אי פלאינעו אסני אבו 1 פד  
לום סמורס קי סאון , אי קי אספאן סרלמאנו  
אן דינדאס טימס , אום פד די מאס אל אבנא  
לה קלאריאד קי טורש לה אונפה אן אל טינש  
סרינע אן אן נואו טוי אלו אי פסינעו , טור  
אל קי אנה אי אסמנה אה לה צינדא דורה ס  
טן אל קראסן טעלו אלניר קי טורה לה סעלמאניו  
אי טורלמאל , קוט ארטיסטיום די ארטיסטיום  
אי מאטאס קי ס קוטסן אטרה אן טורה לום  
פארטס טן טמאלס אי ארטיסטיאס לה אונפה ,  
אי אסנה אטרה אי ריקה אקסנו לה אונפה מאס  
קי טורה לום אקלמאס אקסנו , טור טמארסן אן  
אליה מאריס די טעלו פאנינעו סמורס קי סם  
בראס סעלמאן אן אספאניום אי סרונאדו לום  
קאה קי אל ס'ג קירלו אן לה אטורה אי קן לום  
סמאס קוטסן טענעו נין טר אליוס אי טור אל  
טמו , אסנו פאלינעו דמסארט סן קי סאנה  
רענט אנניאר , אי ט ס קענעאן שר אור בין  
טלו קן סם אספאנוס , אטור קי סדקאן די  
אלטרא די ס טורה לה טירה , טן דורק : טן  
רשאל אסנו קי און פטינאר די סם ניהם אי  
אסנה קיטום אה פאנינעו אקסנו אי קרום .  
ט ס קאנאן אי סאקריסטיאן סם בראס אי ביס  
קי סל די טוריל לה סעלמאן אי טורל אן  
קראסן די לום טענעו , סין בינעס סם אטראס ,  
סמאסו בין קוט אטמסטיורן די אטמארט אה  
סאנוס מלינעס די נעני טמלס דמארט אן

גודיאה אינדיפינדיינטי" ("עתון יהודי בלתי-תלוי") בתכנית 28:41, שלש פעמים בשבוע. בתרע"ט היה "אורגאנו די לה פֿיֿדראסיין ציוניסטה דיל אוריניטי" ("בטאון של הפדרציה הציונית בארצות המזרח") ויצא שוב אחת לשבוע. בתרפ"ב: "אורגאנו ציוניסטה אינ-דיפינדיינטי" ("עתון ציוני בלתי-תלוי") ויצא פעמיים בשבוע בתכנית 32:47. בתרפ"ג: "אורגאנו אינדיפינדיינטי" ("בטאון בלתי-תלוי"). בתרפ"ו: "אורגאנו די אינפֿורמאסייוניס ציונוסטה" ("בטאון ציוני לידיעות") ויצא מדי שבוע בבֿארנה שבבולגאריה, ובתרפ"ט בסופֿייה. דוד אלנקוה נחשב לאחד מותיקי התנועה העברית הלאומית בכלקן. בשנת תרצ"א נפסק העתון לרגל נסיעת העורך לבואינוס-אירס. שם החל מוציא את השבועון הציוני לה לון, היר"ל עתה בשפה ספרדית ממש. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

### אות חיי"ת

107 חבצלת; מבשרת ירושלים. ירושלים, תר"ל. 23:35. אותיות רש"י.  
פעמיים בחדש. המו"ל: ישראל ב"ק וחבריו. העורך: עזרא בן בנישתי.  
גל' 1: כ' אלול.  
בגליון ה' ציון בסופו: "על מכבש הדפוס משאת השר הצדיק סיר משה מונטיפיורי הי"ו ואשתו הגבירה שרת יהודית תנצב"ה". בשנה א' יצאו כ"ה גליונות. האחרון נושא עליו את התאריך: כ"ח אלול תרל"א.  
ההוצאה הזאת בלאדינו נזכרה בחבצלת העברי גל' כ' (י"ד אדר א' תרל"ב). וזה תכן הדברים: "בצפיתנו צפינו עד כה להתבשר מאחינו הליבאנטינוס הי"ו, כי יקומו לעזרתנו גם בפעולתנו בלשון אשפניויל.

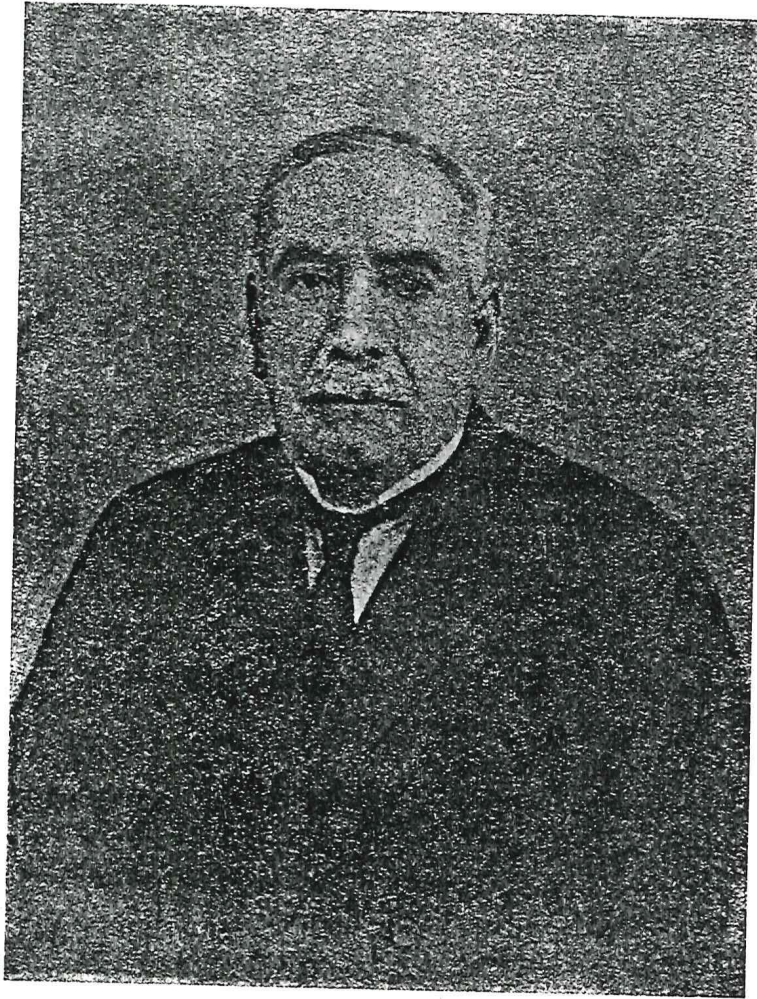


אך אין קול ואין כסף, ואנחנו רב לנו לרבוץ תחת משאת העול הכבד אשר העמסנו עלינו להוציא בלה"ק אשר גם ממנו עוד לא ראינו פרי בעמלנו, ע"כ חדלנו לע"ע מלהוציא עוד בלשון אשפניול. המעריכים" בגל' כ"ג של ההוצאה העברית באה הודעה מאת "הרעדאקציע" שוב באותו ענין: "לאחינו קוראים נכבדים בלשון אשפניול. למורת רוחנו לא מלאנו הפעם את אשר הבטחנו בגליון הקודם. המסדר את החבצלת בלשון אשפניול לא יוכל למלאות חובתו הפעם. והגנו דורשים אחרי איש ישר אשר יעשה מלאכתו באמונה לסדר בלשון אשפניול, ונקוה כי נמצא בקרוב איש כלבבנו. ואז בעז"ה נמלא את החסרון והמעות יתקן. ועד העת ההיא אנא אחים יקרים קבלו נא ברצון את חבצלת בלשון הק' חנם אין כסף מאת אחיכם העובדים באמונה. המעריכים". מב"צ, אד"ב (תצלום).

108\* חמורירן; זורנאל פוליטיקן. ביינה, Jacob Adutt, תרנ"ח. 25:34. אותיות רש"י(?).  
 "המחמר; עתון מדיני". יו"ל אחת בכל שנה מעוברת. העורך: פאטראנ-יירו ראפֿאיר לאפֿאזאן.  
 [לא נודעו כל פרטים נוספים משום מקור על עתון התולי (חד פעמי?) זה. מ"ק].  
 חרות ר' ליבירטאד (ערך 159א).

#### אות טי"ת

109\* לה טולירינסייה; אורגאנו דילה סוסייטאד ד"ר הרצל. סופיא. "הסובלנות; בטאון האגודה ד"ר הרצל". העורך: חיים א' פרחי, בהשתתפות יוסף א' הלוי.  
 נוסד בשנת תרס"ו והתקיים כשנה. נזכר אצל ש"ר, ע' 75, וגם במקורות שונים.



דוד פֿריסקו, עורך "איל טיימפון"





שנה לעבודתו באמונה בספרותנו, ואליו נלוה מאמר הערכה קצר בעברית, מאת "אוהבך לנצח חיים בן משה ביגאראנו". הקובץ מכיל ביאוגרפיה מפורטת, כתובה ע"י חתן היובל עצמו, המספר מזכרונותיו, עבודתו העתונאית. בקובץ זה, ע' 7, הועתק חזונו בעברית של דוד פֶּריסקו בשם "משא קושטאנטינה... הדבר אשר חזה ידעיהו המשכיל על... בירת ארץ הקדם. הגה ימים באים ובאו על בני יעקב יושבי העיר הזאת חוסר וכפן חרפה וכלימה והיו לזועה בין הגויים" וכו'. חזון זה נדפס תחילה בעתון איל טיליגראפֶּו גל' ק"ד, מתאריך י"ח סיון תר"ם, וכתבו כנסהו כאן לזכר בתוך מבחר מאמריו. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

111 איל טיימפּוֹ. סאלוניקו, בורוס דילה "בוז דיל פואיבֶּלוֹ". 32:48. אותיות רש"י.  
"הזמן". יומי. שנה 2, גל' 299: כ"ה אלול תרפ"ה. 4 ע'.  
גל' ר"ה תרפ"ו היה כתבנית 41:57, ובשנת תרצ"ג הופיע העתון כתבנית 38:56. רשום בו שם העורך: יצחק דוד פֶּלורינטין, ותחת השם רשום: "שנה 24". לפי זה נוסד בשנת תרס"ט (?).  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

112 [איל טיימפּוֹ] *El Tiempo; semanal independiente politico y literario*. Tel Aviv, Imprenta Eylon, 1950. 28:42. אותיות לטיניות.  
"הזמן; שבועון בלתי-תלוי מדיני וספרותי". המנהל: Leon [abetay] S. גל' 1: 6.7. — 4 ע'.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

113 [איל טיימפּוֹ] *El Tiempo; türkçe musevice siyasi. Edebi*. Istanbul haftalık mustaklil gazete. 35:52. אותיות לטיניות.  
"הזמן; בתורכית יהודית. שבועון ספרותי עצמאי". המו"ל: Mose Levi

Belman. המנהל האחראי: Isak Kohen. הכתבת: Albert Givre.  
גל' 9: י"ח אב תשי"ז. 4 ע'.  
מב"צ.

114 לה טיינדה די יעקב; גאזיטה גֹודיאה ליביראל ליטירארייה. איסטאמבול. 24:31. אותיות רש"י ואותיות לטיניות.  
"אהל יעקב; עתון יהודי ליברלי ספרותי". "יוצא לעת עתה אחת לשבוע".  
העורך: בֶּיקטור לוי. גל' 6: ו' תשרי תרצ"ב. 8 ע'.  
נוסד בשנת תרצ"א. התקיים שנתיים ימים. בשנת תרצ"ג יצא כתבנית 32:48.  
מב"צ, אד"ב.

115 איל טיליגראפֶּו; גאסיטה פוליטיקה קומירסיאל אי ליטיראר-ייה. קונסטאנטינופלה. 29:41. אותיות רש"י.  
"הטלגרף; עתון מדיני מסחרי וספרותי". פעמיים בשבוע. המנהל האחראי: מארקו מאייורקאס. שנה 16, גל' 38: ד' סיון תרנ"ד. 10 ע'.  
בשנת תרנ"ו היה מופיע אחת לשבוע כתבנית 25:35, ובשנת תרס"א שלש פעמים בשבוע שוב כתבנית 29:41. שם רשום שם העורך: איזאק י' גבאי, ושם המו"ל: יוסף טילאמי גבאי. בשנת תר"ע לפנינו גל' כתבנית 36:51. מאז יצחק גבאי אינו עוד "המנהל והעורך" בלבד אלא גם "הבעל האחראי" של העתון. בשנת תרצ"א הוא יוצא שוב פעמיים בשבוע כתבנית 32:47.  
נוסד ע"י יחזקאל גבאי בשנת תר"ך. בראשיתו נקרא גֹורנאל ישראלית והתקיים בשם זה עד שנת תרל"א. בין הזמנים כונה איל נאסיונאל ונערך ע"י מארקו מאייורקאס, דוד פֶּריסקו ומואיז דאלמידיקו. משנת תרל"ט(?) יצא בשם "איל טיליגראפֶּו" בהנהלת יצחק בן יחזקאל גבאי, עד מות עורכו בניסן תרצ"א.  
בעתון איל טיימפּוֹ מיום כ"ז אדר תר"ץ, שנה ג"ח לקיומו, גל'



העיתונות בלאדינו

- 119 איל טירו; גורנאל סיריור-אומוריסיקו סימאנאל. סאלוניקו. 28:41. אותיות רש"י.  
 "התחת; שבועון רציני-התולי". העורך: אלברט ברזילי. גל' 4: ט"ז תמוז תרע"ד. 4 ע'.  
 מב"צ, אד"ב.
- 120 לה טרומפיטה; גורנאל סיריור-אומוריסיקו סימאנאל. סאלר-ניקו. 28:41. אותיות רש"י.  
 "החצוצרה; שבועון רציני-התולי". העורך: חיים שמואל אלבו. גל' 19: כ"ה כסלו תרפ"ג.  
 נוסד בשנת תרפ"ב.  
 בסל"א.
- \*121 לה טריבונה. קאיירו, 1906.  
 "הבימה". דו-שבועון. העורך: יצחק ציסאנה.  
 הזכירו א"ג (ע' 198).
- \*122 לה טריבונה; אורגאנו פובליקו. סופיה, 1909.  
 "הבימה; בטאון לקהל". דו-שבועון. העורך: שלמה פאסי (=פזי, בן הסופר יעקב גולדמן מיפו).  
 לפי עדותו של יוסף נסים הלוי איש בולגריה, שהשתתף בו בעצמו, התקיים עתון זה כשנה אחת. המגמה היתה ציונית.
- 123 לה טריבונה גודיאה. סאלוניקו. 28:42. אותיות רש"י.  
 "הבימה היהודית". דו-שבועון. המנהל: ביטאל דאסה. גל' בלי מספר: ה' תמוז תש"ו. 2 ע'.  
 מוסף לעתון היוני "איזראליטיקון בימה".  
 מב"צ.

47. נדפסה ידיעה (ע' 475): "לה גאזיטה 'איל טיליגראפו': נואיסטרו קומפאניירו די איל טיליגראפו נוס רוגה די אוננסייאר קי איס אין סיגיידה די אונה גראבי חאזינורה דיסו דיריקטור אי רידאקטור סי' איזאק גבאי קי איסטה גאזיטה אינטירומפיוו סו פובליקאסיוון" (מסכת מחלתו האנושה של המנהל והעורך חדל "הטלגרף" להופיע). אכן בינתים החלים וחדש את הוצאת עתונו לזמן קצר.  
 ר' גם איל אינסטרקטור.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.
- 116 איל טיליגראפו; אידיסיון די גואיביס. קונסטאנטינופלה. 24:32. אותיות רש"י.  
 "הטלגרף; מהדורה של יום חמישי". העורך: איזאק י' גבאי. סמסטר 2, גל' 9: 13.9.1894. — 8 ע'.  
 מהדורה זו היתה טעונה מגוי מיוחד, ונחשבה לעתון העומד ברשות עצמו.  
 בסל"א, אד"ב.
- 117 איל טיליגראפו; אידיסיון די מארטיס. קונסטאנטינופלה. 24:32. אותיות רש"י.  
 "הטלגרף; מהדורה של יום שלישי". העורך: איזאק י' גבאי. האחראי: מארקו מאיירקאס. שנה י"ג, כרך ד', מס' 85 (1): כ"ז ניסן תרנ"א. ע' 8—11. [הוספתי ערך זה. מ"ק].  
 בסל"א, אד"ב.
- 118 איל טיליגראפו; גורנאל קוטידיאנו. סאלוניקו. 32:47.  
 "הטלגרף; עתון יומי". העורך: יוסף אנגיל. גל' 22: ט"ו תשרי תר"ץ. 4 ע'.  
 החל מופיע בחדש אלול תרפ"ט.  
 אד"ב.



**איל טריזורו**

פֿוליוו די איסטורייעס אי נוצידאדיס

פֿאָרטיק די דוקס זייטס אל מיין

Haïm Kamerman  
Roustchouk

ВѢСТНИКЪ СЪКРОВНИУЩЕГО

**יפתח ה' לך את אוצרו הטוב**

היל דיוו טיאָרע סו נואַן טריזורו

**דברים כ"ח, י"ב.**

**אונוראדום מילדאדורים!**

— לה קומפֿיאַינסה קי גאנו נואיסטרה גאזיטע אין היל קורטו טיינפו די סו אפֿאָריסיר אין היל אינטיריור אי אין היל היקסטרייור, מוס הינקו-ראָה די ייר און פֿאָסו מאַס אדילאנטרי אין פֿאָהאָדו אין כּוּס נומירוס צינידורים "אונע קרוניקע די פּוֹליטיקע" אי "נוצידיאדיס דיל דייאה". אינמאדום דיל דיזייוו די קונסירצֿאר נואיסטרוס צייזוס אַויגוס אי די גאָ-נארמוס נואיצֿוס, מוס צֿאָמוס האָר טודה לה פֿונע די אינקריקסיר איל מאַטריאל די ליקטורה קון דיצירסאָס נוצידאָדעס פֿינט אַסאָגטיס-רדאָקסיין.



— סי"ג. ד. נאגוציג' מיינכטערטֿעס אַס אַזיגס אַזיגוס פּוֹבליקוס פֿאַרטייוו אַ 1/1 קור' הֶה צֿאַרנע פּוֹר מייטֿע אַס אַזיגוס אַזיג פּרינץ אַ קוריינטי די לוס איגֿוכ.

— איל מיינכטרו דיל קומירסייוו אי אַגריקולטורה סי"ד. טונג-גיפֿ טורנו די צֿאַרנע. סיגן מוס אינציזאָמוס, סי' טונציפֿ, סוצרי איל דיזיאו

124 לה טריבונה ליבירה; אורגאנו דיל נואיבֿו קלוב. סאלוניקו. 26:35. אותיות רש"י.

"הבימה החפשית; בטאון של המועדון החדש". שבועון. הסוכן: עובדיה שאקי. שנה ג' גל' 6: ג' אלול תרע"ב. 8 ע'. כסל"א, מב"צ.

\*125 לה טריבונה ליבירה; אורגאנו די לה קולוניאה ישראלית אוריאנטאל די פֿראַנסיה. Paris, תרצ"א. 28:45. אותיות רש"י.

"הבימה החפשית; בטאון של הישוב היהודי-המזרחי בצרפת". שבועון. כבסל"א רק גליון לדוגמה: אוקטוברי תרצ"א [=!] (1930). 5, 5 ע'. חציו בצרפתית, בשם: La Tribune libre. [אולי לא יצאה התכנית אל הפועל. מ"ק].

126 טריזורו. קונסטאנטינופלה. אין לה איסטאמפאריאה דיל גֶורנאל ישראלית. 12:16. אותיות רש"י.

"האוצר". דו־שבועון. העורך: יחזקאל גבאי. גל' 6: א' טבת תרכ"ה. 192-162 ע'. מאסף לפולקלור, ספרות והיסטוריה שהתקיים כשנתיים ימים. כסל"א.

127 איל טריזורו; פֿוליוו די איסטורייעס אי נוצידאדיס. רוסג'וק, 1893. 15:22. אותיות רש"י.

"האוצר; עלון של ספורים וחדשות". פעמיים בחדש. העורך: אברהם יהודה פירירה (מגל' 7: חיים קאמירמאן, ולאחר מכן: שלמה סאלר-ניציו). האחראי: יחנן סימו. גל' 1: 15.10. — 16 ע'. יצא משנת 1893 עד 1896, כאחד מראשוני העתונים היהודים בבלגריה. ידעתי על הופעתו ואולם לא ראיתו עד שגליתיו בידי

מנחם עזוז מחכמי אדרינופולי ותושב ירושלים כיום. — חיים קאמירמאן היה כפי הנראה יהודי אשכנזי, והוא נזכר בין חכמי העיר רוסג'וק ודיינייה. מב"צ, ב"א.

איל טריזורו. סאלוניקו, תר"ע. ר' איל טריזורו די יעקב יונה.

128 איל טריזורו; ריביסטה ליטירארייה. סאלוניקו. 23:32. אותיות רש"י.  
"האוצר; מאסף ספרותי". שבועון. המנהל: ש' מאטאראסו. גל' 5: ר' תמוז תרפ"ו. 8 ע'.  
אד"ב.

129 איל טריזורו די יעקב יונה; איל סולו פאסאטימפו דיבר-טיינטי אי אינסטרקטיב, איל מיזור די לוס פאסאטימפוס. קונטינינדו לה איסטורייה דיל פילוזופ'ו סינטיפה [ועוד]... סאלוניקו, תר"ע. 13:20. אותיות רש"י.  
"האוצר של יעקב יונה". חוברת 1: 16 ע'.  
החל מחוברת ג' נקרא בשם איל טריזורו בלבד.  
בסל"א.

130 איל טריזורו די ירושלים. ירושלים, תרס"ב. 15:23. אותיות רש"י.  
"אוצר ירושלים". שבועון (מגל' 7, דהיינו מתחילת כרך 2, ואילך; לפני-כן בלתי-סדיר). העורך: משה א' עזריאל. גל' 1: [טבת?].  
לקט מעתונים שונים ובפרט מאת איל אמיגו די לה פֵאמילייה, שיצא בשנים תרס"ב-תרס"ג. כל גליון הכיל 8 עמודים. יצאו כ"ד גליונות וכלם ביחד נצטרפו ל-192 עמוד.

130 א יצא גם בארבעה כרכים, תרס"ב-תרס"ג, הראשון בשם ליברו די פאסאטימפו. [בשם אחרון זה הוציא שי"ש [=שלמה ישראל שריזלי] 3 חוברות בתבנית קטנה המכילות חומר דומה, בשנות תרנ"ט(?)-תר"ס].  
בסל"א.

131 איל טריזורו די לה קאזה. ביינה. 23:28. אותיות רש"י.  
"אוצר הבית". פעמיים בחדש. המו"ל: שם טוב סימו. האחראי: יוסף קאלבֵו. גל' 5: ח' אדר תרל"א.  
הוספה לעתון איל קוריאו די ביינה.  
מב"צ.

### אות יו"ד

132 ידיעות מארץ ישראל. ירושלים, ההנהלה הציונית בארץ-ישראל והלשכה הראשית של הקרן הקימת לישראל. 20:34. אותיות מרובעות.  
הוצאה בלאדינו יצאה בשנות תרפ"ד-תרפ"ו, בעריכת כותב הטורים האלה. גל'?: י"ז כסלו תרפ"ה. בשכפול.  
מב"צ.

\*133 יהודית. פריז, 1864. אותיות רש"י.  
ירחון. העורך: עזרא נ' בנישתי.  
הופיעו ג' גליונות (לפי עדות הר"ש רוזאניס במכתבו אלי).

134 יוסף דעת או איל פרוגריסו; מכתב-עת עברי וספרדי לתולדות ישראל על אדמת תוגרמה. אדריאנופלה, חברת שוחרי תושיה.

תרמ"ח. 17:25. עברית באותיות מרובעות ולאדינו באותיות רש"י. פעמיים בחדש. העורך: אברהם דאנון. גל' 1: א' ניסן. 16 ע'. "אל הקורא: אדיר כל חפצי ומעיני אשר זה שש שנים תערוג אליו בפשי ואקדיש לו חלק ממיטב כחות עלומי הנה בא ויאתה, למרות כל המכשולים אשר נצבו על הדרך. אותיות עבריות אשר לא פללנו לראותן בעירנו הובאו הנה על ידי חברת שוחרי תושיה אשר גוצרה בקרית אדרינופלה ברחם אמה חברת דורשי השכלה. והיא הציבה לה למטרה להוציא לאור על ידי פעמים בחדש מכתב עתי חציו בשפת עבר וחציו ספרדית אשר ידבר על קורות נפוצות יהודה בארץ תוגרמא. ועל כל המוצאות אותם בצל מלכי חסד השולטנים מזרע עותמאן. בשדה תולדות עמנו אשר כסו פניו חרולים בחרנו לנו את קרן בן שמן זה לעבדו ולשמרו. ואם לא תעזו ידנו לגלות תמיד תעלומות מני חשך, למצער נצליח לכנס יחד את נדחי הידיעות האלה ולהפיצם בקהל אחינו הנחתים על אדמת תורכיה. ואחשוב כי עבודתנו זאת תועיל להם. כי בכרם תולדותינו המזרחיות טמונים מכמנים יקרים, לא ידענו היטב ארחות חיי הקהלות פנימה ומצבם למול הממשלה הרוממה ויתר העמים החוסים בצלה. אם במעדר החקר נעזור אותו. תפתרנה שאלות רבות אשר לא הושם להן לב. מה רבו כתבי היד, ספרים ושטרות ודומיהם הכמוסים באוצרות אנשים או חתומים בארגז כל עדה, והמה יהלו על ענינים חתומים מאז ועל חידות קדם תופיע נהרה.

לא אכביר מלים על תכונות מחברתנו. הגליון הראשון הזה עם מאמריו יחוה דעת על הרוח המרחפת על פניה. המשכילים יבינו כי לנכח האמת והמדע דרכנו. חדשות יום יום או מלחמות סופרים לריב ולמשטמה לא תבאנה אל הבית הזה. אך שעריו פתוחים אל כל מאמר עברי או ספרדי אשר ידבר צחות להאיר אחת הפנות בתולדותינו. או לבלע פני הלוט הלוט על גבר או עדה או ספר, המסתירים מעינינו דרכם ותכניתם. יקומו נא חכמינו ויחפשו איש במקומו ובעיר מושבו את זכרונות אחיהם השוכנים אתם, ויקראו לכתבי יד הגנוזים: צאו,

ולקדמוניותינו התוגרמיות: החשפו. ואת תוצאות מחקרם ישלחו נא ויודיעום אל המחברת הזאת אשר תביאם האהלה בתודה. המו"ל" – כפי עדות בני הדור החיים אתנו כיום, יצא דו־שבועון זה רק שנה אחת (בשנת תרמ"ט, כתבנית 15:23).

בסל"א, מב"צ, ב"א.

135 ירושלים; ריביסטה סיינטיפיקה, ליטירארייה אי אומוריסטיקה. ירושלים, דפוס עזריאל, תרס"ט. 18:28. אותיות רש"י. "ירושלים; מאסף מדעי, ספרותי והתול"י. ארבע פעמים בחדש. העורך: חיים בן עטר. המו"ל: משה א' עזריאל. גל' 1: אייר. 6 ע'. מוסף לעתון איל ליבראל. יצאו י"ג גליונות. האחרון: אב תרס"ט. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

135א ישר לענין Deretcho al buto. Tel-Aviv, Mifleguet Poalei Eretz-Israel, 5719, 28:42. אותיות לטיניות. שבועון. גל' 1: כ' אלול. 4 ע', תמו'. מב"צ.

136 ישראל; אורגאנו מאנסואל דילה אוניון "צעירי מזרחי". סאלונקי, לה רינאסינסייה זודיאה. 18:25. אותיות רש"י. העברית באותיות מרובעות.

"ישראל; ירחון של הסתדרות צעירי מזרחי (כיון)". דאחראי: משה ברזילי. שנה 4, גל' 1(7): כסלו תרצ"ב. 16 ע'.

מכיל מדור עברי, שנערך בראשיתו ע"י צבי הרכבי. תכנון: פרקי תעמולה ציונית ודברי ספרות ברוח המזרחי. באותה שנה יצאו גליונות כתבנית 28:30.

בסל"א, מב"צ.



137 ישראל; פובליקאטייון אנואלה דילה אונייון "צעירי מזרחי" די גריגיה. סאלוניקו, תרצ"ב. 21:28. אותיות רש"י.  
 "ישראל; פרסום שנתי של ברית צעירי מזרחי ביון".  
 בסוף השנתון לשנת תרצ"ג הובא קובץ קהל רופאים, הכולל העתקי מצבות של רופאי סאלוניקי מזמן גרוש ספרד ואילך, ח"א, מאת ברוך בן יעקב.  
 השנתון לתרצ"ה, בתכנית 23:34, מכיל מאמר בצרפתית מאת שמריהו לויין ושלש רשימות אחרות ביונית.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

\*138 איל ישראליתה. קונסטאנטינופלה, 1866/7.

"היהודי". העורך: י' גבאי.

ר' קיזרלינג, ע' 112.

## אות כ"ף

139 כרמי; מכתב עתי לאומי. אוזה ליטירארייה נאסיונאלה. פריס-בורגו, תרמ"א. 16:24. עברית באותיות מרובעות ולאדינו באותיות רש"י, זו למעלה מזו.

ירחון. המחבר: ברוך בן יצחק מטראני. גל' א: אייר. 16 ע'.

בהקדמה לחוברת א' נאמר: "אל אחי ועמי בית ישראל! זה לי ימים רבים חובבתי נפשי להגיד לעמי את מערכי לבבי לטובתה, וכן עשיתי במכה"ע העברים, ועתה חלקי אמרה נפשי, לבא במגילת ספר לפניכם לעתים מזמנים; רעיוני כלם הסבו בלכתם דרך כלל, אך בנוגע אל כלל עמנו וזה יצא ראשונה על אהבת עמנו ואח"כ אכתב בע"ה על כל החובות הנכללות באהבה זאת.  
 קראתי את מחברותי אלה בשם הכולל כרמי בעבור כי תכליתן לעבוד

בכרם ישראל כאמור. אקוה כי אנשי לכב ונבוני דבר ישישו לקראת פעלי זה ויתמכוהו ואף אם ראשיתי [!] מצער, אחריתו תשגא מאד בע"ה. אדריאנופולי, כ"ד אייר התרמ"א לפ"ק".

בגליון ב' בסופו פונה העורך בהודעה אל הקוראים: "עוד רגע אדבר אל אחי ואדוני בערי המערב, כי בל ישימו אשם בנפשי על מלאכתי כי עוד מצערה היא, ומחציתה אך לאחי הספרדים; שאלתי היא מגדולי כבירי עמנו שם, כי יחתמו על כרמי למען חזק ידי הרפות, לטובת עמי בכלל, ואחי בתורכיה בפרט; כי כל התחלות קשות מאד, ומה גם בזאת; אנוכי הייתי הראשון אשר חרף בנפשו, בפעל ובעט סופרים, להשכלת עמנו פה, ועוד אסכול מחסור נורא, וידי אסורות מעבוד עבודתי לעמי!".

בסוף גליון ה': "סופרי עמנו. עוד הפעם אזכירכם דבר התיסדות חברת סופרים לחבוש מכתם האנושה, כי אך בידה לעשות זאת, בעזרכם איש את רעהו בכל יכלתכם. כן הזהרו בדברי בקרת חפשית באמונה ודת, כי אין השעה מוכשרת לזאת בשום ענין. גם העירו ועוררו את דבר ישוב ארץ אבותינו בדבור ובכתב! ואתם ידעתם כי זה עשר שנים עוררתי על הדבר במכה"ע החבצלת השכם ודבר וביתר מכה"ע העברים, עד כה. ועתה אודה את ה', על ההתעוררות שהחלה לפעם את עמנו על הדבר הנשגב הזה! תודת לבי להסופרים חכמי לב אשר החלו לדבר ברגש נשגב עליו. — עוד הפעם אודיע כי מחסר יכלתי לא שלחתי עד הגה מכרמי שלי לאיוורופה, לכן אבקשכם בני עמי, לעזרני על מכתבי הזה בעבור היותו לאומי. ותחי גם נפשי כי אליו אשאנה כעת. — נאום אחיכם הדורש שלומכם וטובתכם כל הימים. וכן כתבתי...".

באוסף "תקומת תרבות ישראל" שבבסל"א, 5 החוברות הראשונות המכילות בס"ה 80 ע' (תרמ"א—תרמ"ב). החל מחוברת ג' צוין בסופה: "מי אדריסו איס: ברוך בן יצחק מטראני, אדרינופולי תורכיה. איס-טאמפאדו אין לה איסטאמפאריא די לוססי' דוד הלוי אי אברהם דוד

אלקלעי אין פריסבורגו".  
בסל"א, מב"צ.

140 כרמי שלי; יומי לאומי, דתי, ספרותי חדשי. בייגה. 20:27.  
עברית ולאדינו באותיות רש"י טור מול טור.  
המחבר: ברוך בן יצחק מטראני. שנה 2, גל' א: ניסן תרנ"א. 5 ע'.  
"אל המתהלכים בין שורות כרמנו. זה שלשים שנה אנכי קורא אליך  
לאמי אהובי, ממעמקי לבבי! מבינות לכרמי-עין-גדי: המגיד,  
הלבנון, הכרמל, הצפירה, החבצלת והעברי, העברים המערכים  
ומבין גני-חמד: גורנאל ישראלי[!], דראגומאן, קוריאן די  
ביינה, נאסיובאל, איל טיימפון, המזרחים, ובמשך כל הזמן  
הרב הזה מלאתי מלים עלי היוםים (כתבי-עתים) הנזכרים, מכל אשר  
רחש לבי וכו'... אחרי כן מצאוני צרות מרות רבות מאוד אשר הניאוני  
מעבוד עבודתי בכרמי הלאמי אם גם לא מנעתי ידי מעבוד עוד בגני  
פרזות ירושלים בכתב דברי הימים החבצלת מדי שבוע בשבוע,  
עוד איזה שנים רצופות גם אז בהיותי בירושלים תוכב"א בשנות תרמ"ג,  
תרמ"ד ותרמ"ה..."

בסל"א, ב"א.

141 כרמל; organe de l'Union centrale des sociétés  
"Carmel", paraissant le 12 de chaque mois en français avec  
un supplément bi-mensuel en judaïco-espagnol. Philippopoli, 1895.  
16:24.

"כרמל; בטאון ההתאחדות המרכזית של האגודות כרמל". ירחון, עם  
תוספת דו-חדשית בלאדינו. העורך: יוסף מארקו ברוך. גל' 1:  
12.9.1895. — 32 ע'.

המוסף שיצא בלאדינו לא הגיע לידי. — בגליון א' אומר העורך בין  
השאר: "המדובר הוא על הצלת היהדות. קיומה של היהדות בסכנה.

טבעי הוא הדבר אם מופיעים מגינים להצלתה. היהדות זקוקה למנהיג  
כדי שתוכל להתגבר על המכשולים שמעמידים לפניה, ואפילו אם  
נכון הדבר שהיסורים העמידונו במצב של שיוון נפש, הרי יכול זה  
לשמש לנו כנימוק הטוב ביותר לטובת נושא רעיונו. היהודים צריכים  
לפנות אל כחותיהם הם לפני שיבקשו את עזרת זולתם. ישובה המידי  
של א"י הופך להיות תנאי ממשי לקיומנו בסוריא ובא"י. שם נצטרך  
לחשוב על תחיתנו מהר ככל האפשר על ידי עבודה חקלאית". (מתוך  
מאמרו של ב' ארדיטי על יוסף מרקו ברוך, בספרו לזכרון "אהרן  
בן יוסף", ת"א, תשי"ד, ע' 166).

בסל"א.

## אות למ"ד

142 איל לאבוראדור; ריביסטה סיינטיפיקה אי ליטירארייה.  
איזמירנה. 20:29. אותיות רש"י.  
"הפועל; מאסף מדעי וספרותי". דו-שבועון. המנהל: ליאון בכר אליה.  
הסוכן: מואיז חביב. גל' 4: ט"ו כסלו תרע"ד. 8 ע'.  
העתון נטה לציונות והטיף לתחית העם ולבנין א"י. הופיע במשך  
שלשה ירחים בלבד (ונאסר?). — ליאון בכר אליה חי כיום באזמיר.  
מב"צ.

\*143 איל לאבוראדור; זורנאל פארה איל פואיבלו. סופיה.?  
"הפועל; עתון לעם". שבועון. העורך: בכור נחום.  
ע"פ עדותו של הרב אשר חננאל במכתבו אלי על נושא זה.

144 הלאומי; ריקוליו ליטירארייו. אידיטאדו אלה אוקאזיון דילה  
אינוגוראסייון דילה אוניברסיטה איבריאה אה פרופיטו דיל פונדו

נאסיונאל. קסאנטי (יון), אידיסייון דיל פרוגריסו, תרפ"ה. 14:20.  
אוחיות רש"י.

"הלאומי; מאסף ספרותי. יצא לרגל חנוכת האוניברסיטה העברית  
לטובת הקהק"ל". העורך והמו"ל: יואק די בוטון. י"ד ניסן. 80 ע'.  
יש בו גם חלק בעברית ומאמר בצרפתית, ואחד ביוגית.  
בסל"א, מב"צ, אד"ב.

\*145 ל"ה ל'ו; זורנאל סימאנאל ישראלית. קאיירו, תרס"ו.

"האור; שבועון יהודי". העורך: משה בן גיאת.  
התקיים ירחים אחדים. לפי עדות א' גלאנטי, שהיה אז בקהיר, היה  
העורך אחיו של אלכסנדר בן גיאת מאזמיר. ראה ש"ר, ע' 75 (שם):  
(1907).

146 ל"ה ל'ו. סופייה. 32:48. אותיות רש"י.

"האור". שבועון. הסוכן: רחמים שימונוב. שנה 3, גל' 23: י"ד תשרי  
תרס"ט. 6 ע'.

נוסד בשנת תרס"ו. לעתון מוסף ספרותי בשם ראלייוס (ר' שם).  
נחשב לבטאון רשמי של הרבנות הראשית כל שנות קיומו. הרב מרדכי  
עהרנפרייז פרסם בו הרבה פרקי ספרות. נערך ע"י הרב מרדכי  
עהרנפרייז ואלברט פיפאנו.

בשנת תרע"ה הופיע עם תת-כותרת: "אורגאנו דילה אוניון ישראלית  
כולגארה" ("בטאון ההתאחדות היהודית כבולגריה"). ר' גם אחדות.  
מב"צ, אד"ב, בי"א.

147 ל"ה ל'ו; פיריודיקו פור איל פרוגריסו די לוס ספרדים די  
אמריקה. New York. 36:51. אותיות מרובעות.

"האור; כתב-עת להתקדמות היהודים הספרדים בארצות-הברית".  
שבועון. העורך: שמעון נסים. עורך-משנה: י' מוריס בנרובי. מנהל

עסקי: אלברט טוריס. גל' 36: ח' סיון תרפ"ב. 4 ע'.  
מב"צ.

148 [לה ל'ו] *La Luz*; semanal politiko-sosyal endependiente. Galata, 5711, 34:52. אותיות לטיניות.

"האור; שבועון מדיני חברתי בלתי-תלוי". העורך: אליעזר מינדה.  
המיסדים: אליעזר מינדה, רוברט באלי, משה לוי בילמאן, י'  
מיזיסטראנו. המנהלים והמו"לים: אליעזר מינדה ורוברט באלי. גל' 1:  
י"ב טבת. 4 ע'.

גל' 111 (שנה ג') מיום י"ב שבט תשי"ג הוא האחרון, ושם, בטור 3,  
ע' 2, הודעה לקוראים, בה נאמר שבסוף ינואר 1953 יפסיק עתון זה  
את הופעתו, ובמקומו יצאו שני שבועונים חדשים שהם: א) לה ב'ירה  
לוז בעריכת אליעזר מינדה; ב) "לה ב'יזה לוז" בעריכת רוברט באלי.  
פרסום זה חתום ע"י שני השותפים הנ"ל, שעד כה נהלו את העתון  
לה לוז יחד. שניהם הוציאו עתונייהם החדשים בהתאם למובטח, אלא  
שבמקום "לה ב'יזה לוז" נקרא בהופעתו לה לוז די תורכיה.  
מב"צ.

לה לוז די ישראל ר' אור ישראל.

149 לה לוז די תורכיה *La Luz de Türkiya*; היכדומאדארייו  
פוליטיקו אינדיפינדיינטי. איסטאמבול. 33:50. אותיות לטיניות.

"האור של תורכיה; שבועון מדיני בלתי-תלוי". העורך: רוברט באלי.  
שנה 3, גל' 123 (של "לה לוז"/12: י"ג אדר תשי"ג.  
ר' גם לה לוז (מס' 148), לה ב'ירה לוז.  
בסל"א, מב"צ.

\*150 איל לוזירו-המאור, או שפת אמת. קונסטאנטינופלה, תרכ"ז.



העורך: משה ב' אליה. גל' 1: יוני.  
לפי קיזורלינג, ע' 112; א"ג, ע' 193, ועוד.

151 איל לוזירו; ... אורגאנו די לוס אינטיריסים מוראליס אי מאטי-  
ריאליס דיל אוריינטי אי די לוס ג'ידיוס איספאניוליס. זימון (Semlin).  
42:58. אותיות רש"י.

"המאור; בטאון האינטרסים המוסריים והחמריים של המזרח והיהודים  
הספרדים". פעמיים בשבוע. העורך: שמואל סעדי הלוי. גל' 14: י"ז  
אב תרס"ה. 4 ע'.

בראש גל' 1479, שנה 30, מיום י"ט אדר א' תרס"ה (24.2.1905),  
של השבועון לה אי פוקה בשאלוניקי, בהנהלת בצאלאל סעדי הלוי  
ובעריכתו, נדפסה המודעה הזאת: "אין לוס פרימירוס דיאס דיל מיו  
די מאייו די איסטי אנויו אפאריסירה אין זימוני, סוֹבְּרִי לה פֶּרוֹנְטִיירה  
אונגאריזה, דוס בִּיזִיס אלה סימאנה, אין זודיאור-איספאניול אונה  
פובליקאסיון ייאמאדה איל לוזירו. לה דיריקסיון דיל נואיבו  
פיריאודיקו פֶּואִי קונפיאדה אה נואיסטרו רידאקטור אין קאפו איל  
סיניור שמואל סעדי הלוי. איל לוזירו איס מאס פארטיקולארמינטי  
דיסטינאדו אה איל אוריינטי. סו לינייה די קונדוקטה סירה אינספיראדה  
דילה מאס פורה ליאלטאד. סו איסקופו סירה די דאר אינפֶּורמאסיוניס  
פריסורוזאס (און דיאה אנטיס לוס גֶּורנאליס די בִּינינה) אי די לאַבֶּוראר  
אל איספאנדימינטו די לאס אידיאס איקונומיקאס אי די פרוגריסו".  
מב"צ.

152 [לוזירו די לה פאסינסייה] *Luzero de la paciencia; en*  
*escritura y lengua Espaniola para los israelitos de rito Espaniol del*  
*Oriente. Turnu-Severin (Romania). 15:22. אותיות לטיניות.*  
"מאור הסבלנות". שלש פעמים בחדש. העורך: Rabbino L. M. Crispin.  
שנה 3, גל' 33: כ"ד חשון תרמ"ט. 16 ע'.

הופיע משנת 1885 (פעמיים בחדש) עד 1889. בגליון ט' סיון תרמ"ח  
(6.5.1886), ע' 199—219, הובאה רשימת תולדות העורך כתובה  
בידי עצמו, הכוללת בין השאר גם קורות משפחתו בהרחבה. על פיה  
הוא נולד בסטארה-זגורה שבבולגריה, ביום כ"א שבט תר"ה. לאביו  
ר' חיים קריספין היו שבעה בנים והוא הצעיר בכלם. רוב בני משפחתו  
נודעו כרבנים, דרשנים, חזנים ומוהלים, מטיפים ברבים, מורים ושאר  
כלי קודש. אף הוא עצמו חונך והוכשר לדרך זו מילדותו. לאחר עברו  
ברוב הערים המרכזיות בבלקן, בתורו אחרי קיום הוגן ושלו, קבע  
מושבו בטורנו-סיבִּירין, על אף היותה עיר בעלת אוכלוסיה יהודית  
מצערה. עתונו הושתת על היסודות הבאים: (1) הנהגת חיי הפרט,  
(2) הנהגת חיי המשפחה, (3) הנהגת חיי החברה, (4) הנהגת חיי העם.  
הטעם שהניעהו להוציא את עתונו באותיות לטיניות היה בהתאם  
להסברתו כדי לשמור על טהרת השפה הספרדית ולהגן עליה מפני  
שבושים. הוא מציינ כי כתיב המלה ארינה ("קמח") וכן ארינה  
("חול") הוא שוה ואף השם מארידו ("בעל") ומארידו ("קורה").  
ודוגמתם עוד רבים. אולם, מסביר הוא במתינות וטוב טעם, בהכתב  
מלים אלה בלטינית אפשר למנוע בלבול מושגים ומובנים. משאיפתו  
להיות איש חפשי בלתי-תלוי בדעת אחרים, ויתר על משרתו בקהלה  
וחי מהוראת השפות עברית, לאדינו, תורכית וצרפתית. חקירה גוספת  
על אחריתו העלתה כי הוא נלב"ע בשנת תרפ"ד בטורנו-סיבִּירין  
דוקא. בן דודו ר' חיים קריספין שו"ב ומו"צ וש"ץ עלה מגירפאן  
שבבולגריה לארץ מיד אחר הכבוש, ונלב"ע בתל-אביב.  
הערה זו באה לתקן כמה פרטים ממאמרי על ר"ש רוזאניס וספריו  
בגל' י' של "דרכנו".

מב"צ, אד"ב.

153 איל לוזירו ספרדי; ריביסטה מינסואלה אילוסטראדה. New  
York, the Sephardic Publishing Company. 22:27. אותיות מרובעות.

"המאור הספרדי; מאסף חדשי מצויר". העורכים: אלכירט לוי, מואיז סולאם. מנהל עסקי: אלכירט טוריס. גל' 2: תשרי תרפ"ז. 30 ע'. יצאו י"ב חוברות ונפסק. האחרונה נושאת עליה תאריך אב תרפ"ז, ובה הודעת המערכת על הפסקת הפעולה מפאת העדר חותמים. מב"צ.

154 איל לונאר; אונה אקוויטה די דיברסאס אינפורמאסייוניס, טריסלאדאדאס די לוס ליברוס אי איסקריטוראס מאס אפאמאדאס די נואיסטרו טיימפו. שאלוניקו, תרכ"ה. 14:20. אותיות רש"י. "אור הירח; לקט ידיעות שונות, מתורגמות מספרים וכתבי-יד המפורסמים ביותר בזמננו". ירחון. העורך: יאודה נחמה. גל' 1: ר"ח תשרי. 38 ע'. ראיתי בעיני את שש החוברות הראשונות, המשתייכות לירחים תשרי תרכ"ה — אדר תרכ"ו (ע' 1—240). לא נודע על המשך הופעת הירחון. בבסל"א נמצאים הע' 1—238. — ר' גם הפקסימיל שפורסם בעתון אקסיון ("ח תשרי תרצ"ד). בסל"א, מב"צ.

155 לה לונה; זורנאל אומוריטיקו סימאנאל, סיינטיפיקו אי ליטי-רארייו. סאלוניקו. 32:48. אותיות רש"י. "הירח; שבועון התולי מדעי וספרותי". האחראי: איזאק פרץ. גל' 3: כ"א תשרי תרצ"ה. גל' זה מצורף אל עתון איל ריוון, שנה 9, גל' 5, מהתאריך הג"ל. אד"ב.

156 איל ליבראל; אורגאנו נאסייונאל די לה פאליסטינה. ירושלים, אימפרימיריאה עזריאל, תרס"ט. 25:40. אותיות רש"י. "הליברלי; בטאון לאומי של ארץ-ישראל". פעמיים בשבוע. העורכים:

משה א' עזריאל וחיים בן-עטר. גל' 1: ז' שבט. 4 ע'. מגל' י"ד עד ל"ו יצא בהנהלת אברהם אלמאליח ובעריכתו. הגל' האחרון יצא ב"ג כסלו תר"ע. אז החל מופיע בעברית בשם "החרות" ע"י ח' בן-עטר בלבד. בצורה זו התקיים עד ראשית תרע"ח, ואז מת המו"ל מ"א עזריאל, וכעבור ירחי מספר גם העורך. ר' גם ירושלים, איל דיסקאראדו. בסל"א, מב"צ.

157 איל ליבראל; איפוקה אי אימפארסיאל ריאונידוס. סאלוניקו. 34:52. אותיות רש"י. "הליברלי; העתונים איפוקה ואימפארסיאל מאחדים". יומי. המו"ל והמנהל: אלכירטו מאטאראסו. הסוכן: ל' ניפּוסי. שנה ל"ח, גל' 496: כ"א תשרי תרע"ה. 4 ע'. א"ג (ע' 194) מציין עתון יומי זה, בציון השנים 1913—1918. ולא היא, כי העתון הג"ל הופיע עוד בשנת תר"ף (בעריכת מ' ן' סאנג'י ובתבנית 32:47). בסל"א, מב"צ.

158 לה ליברטאד; זורנאל ציוניסטה ליבראל, אינדיפינדיינטי, פופולאר. סאלוניקו. 29:42. אותיות רש"י. "החרות; עתון ציוני ליברלי, בלתי-תלוי, עממי". ארבע פעמים בשבוע. העורך: אליהו שם טוב ארדיטי. גל' 89: י"ט אדר תרס"ט. 4 ע'. מב"צ.

159 לה ליברטאד; קוטידייאנו די לה מאנייאנה. [סאלוניקו]. תרפ"ט. 32:48. אותיות רש"י. "החרות; עתון בוקר יומי". העורך: אילי פראנסיס. גל' 1: י"ג תמוז. 4 ע'. בסל"א, אד"ב.

159 א [ליברטאד] חרות *Libertad*; jurnal editado por la Tnuat HaHerut fundada de el Irgun Zvai Leumi. Jaffo, [1]950. 21:33. אותיות לטיניות.  
 "חרות; עתון היוצא לאור מטעם תנועת החרות..." ירחון. גל' 1: 21.8. — 6 ע'. בשכפול. יצאו 3 גל' (?). מב"צ.

ליברו די פאסאטימפן ר' איל טריזורו די ירושלים.

160 (למען ישראל) *Pro Israel*; revue sioniste hebdomadaire סאלוניקו, תרע"ז. 24:32. אותיות רש"י.  
 "למען ישראל; מאסף שבועי ציוני". גל' א': י"א תמוז.  
 אופי העתון ציוני וחפשי. אין שם של עורך. יצחק רפאל מולכו כתב את דבר המערכת והרבה לפרסם בו דבריו בשם לוסין מגנס (מחבתו ללוסין שוטו ולד"ר י"ל מגנס) עד שעלה ארצה בשנת תרע"ט. בכלל המוציאים לאור היתה קבוצת משכילים לא־יהודים. בגל' 25 ("אב תרע"ח) נכלל, בעמוד עברי מטעם הצבא הבריטי, מנשר הגנרל אלנבי בהכנסו לירושלים, וצלומי הר הבית והכתל המערבי. מלבד זאת הכל בצרפתית. אולם בסדרה שניה, שהופיעה מתרפ"ג עד תרפ"ט, בעריכת אברהם שמואל ריקאנאטי, יש כמה מאמרים בלאדינו. ר' למשל הגל' 32 משנה 5 (ט' אב תרפ"ג), אשר מעברו השני רשום: "השחר; בימה להתפתחות השפה העברית וספרותה. שנה א' גל' ג". בתקופה זו שמש כלי־מבטא לתנועה הציונית העולמית. מר ריקאנאטי היה מנהיג של המזרחי ואחר־כך של הסתדרות הריוזי־ניסטים בשאלוניקי. בסוף תרצ"ג עלה לארץ והתישב בתל־אביב. בשנת תרפ"א הופיע העתון בשם לה אקסיון ציוניסטה "פרו ישראל" אי "לה ריגאסיניסיה גודיאה" ריאונידוס. ר' לפי שם זה. בסל"א.

אות מ"ם

161 איל מאזאלונו; זורנאל די טודוס אי פארא טודוס. איזמיר. 28:38. אותיות רש"י.  
 "בר המזל; עתון של כולם ולכולם". פעמיים בשבוע. העורך: אלכסאנדר נ' גיאת. גל' 3: ח' חשון תרס"ט. 4 ע'.  
 יותר מאוחר באותה שנה הופיע עם תת־כותרת: "זורנאל סיינטיפיקו אי ליטירארייו" ("עתון מדעי וספרותי"), פעם אחת בשבוע, בתבנית 24:33.  
 ר' גם איל קיסמיט די מארטיס, איל קיסמיט פואיטה. מב"צ, אד"ב.

162 איל מאיימון; גראנדי גורנאל אומוריסטיקו סימאנאל. סאלוניקו. 32:49. אותיות רש"י.  
 "הקוקן; שבועון התולי גדול". המו"ל: ש"ל שאול. גל' 18: י"א שבט תרפ"ז. 4 ע'. אד"ב.

163 איל מאנאדירן או לה פואינטי די סינסייה פארא איל פואיבלו; ריביסטה מינסואל. קונסטאנטינופלה, תרס"ו. 15:27. אותיות רש"י.  
 "המבוע, או מעין החכמה לעם; מאסף חדשי". גל' 1: טבת. 8 ע', תמוז.  
 חוברות ראשונות מבטאון זה (א'—י"ב) נמצאות במב"צ מאוסף שמעון משה פסח מבלו.  
 יצא כפי הנראה ע"י המיסיון הבריטי. נפסק אחרי 9 (?) שנות קיום ונתחדש בשנת 1885 בתבנית קטנה (22:30, אחר־כך 21:27). התקיים אז עד 1889. המו"ל והעורך היה אז איזאק קארמונה. בסל"א, מב"צ.



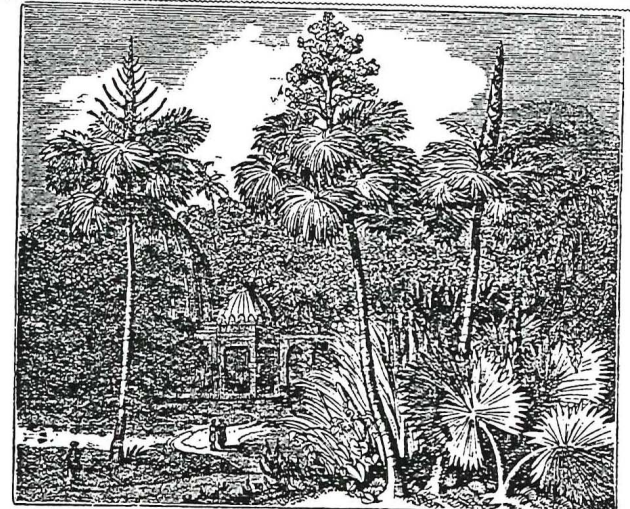
איל  
מאנאדירן

המחבר: און פֿיליו אל מנח. או. מייקין דיל פֿיליו 20 פֿאהק.

לה פֿואינטי די סינסיה

פֿאהק קון זינסיקיה דיל מיזליק מווערען איל פֿואינל. מוס ענוקס דעני פֿואק נחל כבע  
מקור הכמה. (מסלוי קאפי' 18 פֿקוק 4).

קונסטאנטינאפלה 1 אלוול 5646-4 סטימברי 4886 טרמו II. גומירו 4



1. איל באליפוט די לאס אינדיאם. פֿוקוס אונזיטוק איי און אול רייט ציגוטל\*מאק איל-  
מוזוק אה לה ציבוקט, מאק קוייחוק און קו פֿורעה, כי  
מאק אונזליק אל אונזרי קי איל ע א ל י פֿ י ט, אונה איק-  
פֿיקיה די ע א מ א ר א ל, קי כי עופה און לה אורליייה  
\*איל רייט אל קואל שיעיניקי קודה מאקרה די  
פֿלאטאק;  
די עאלאצאה און לה אונה די קיאלא, אי און די-  
פֿייניניק אונזלאק אהלאק דיל עאלר פֿאקי פֿיקו. לה  
גראדיי אונה די קו ענוקו, לה אונעה ריגולאדדל  
קון לה קואל צה דיפֿונייידו אקעה לה פֿונעה, אז לה  
גראדדחה די קום אלאס, לו. און. מאלאציליאל איל קי  
צו אוקני ארצול פֿור לה שיעיניה צו. איל ענוקו די  
און עאל פֿוט ציין קייקרו, אה פֿוקס פֿיק די לה  
עיניה, קייני קלו די עידיה לייאדה אה עיקס קיאל-

164 איל מאנאדירן; סופלימינטו ליטרארייו סיינטיפֿיקו דיל  
בייוליטין דיל קונסיסטוריו סינטראל די לוס אודיוס די בול-  
גאריאה. סופֿייה, אימפרימיריאה "המשפט". 20:25.  
"המבוע; תוספת ספרותית מדעית של עלון המועצה המרכזית של  
יהודי בולגריה". ירחון. גל' 2: ר"ח אייר תרפ"ד. 40 ע'.  
גל' זה היה ברשות ש' רוזאניס.  
ב"א.

165 איל מארטיאו; זורנאל אומוריסטיקו. סאלוניקו. 28:41. אותיות  
רש"י.  
"הפטיש; עתון התולי". שבועון. המנהל: משה יוסף מולכו. האחראי:  
אלכסנדר פרץ. גל' 14: י"ט אייר תרע"ד. 4 ע'.  
בסל"א, מב"צ.

166 איל מארטיאו; גורנאל סיריו אומוריסטיקו סימאנאל. סאלר-  
ניקו, תרפ"ז. 32:48. אותיות רש"י.  
"הפטיש; שבועון רציני התולי". האחראי: זאק נחמיאס. גל' 1: ד'  
שבט. 4 ע'.  
אד"ב.

167 המבשר העברי; "supplément à la Voix juive". בילוגראדו.  
תרפ"ד. 25:35. אותיות רש"י ומרובעות.  
דו-שבועון. העורך: דוד חיים עזריאל. גל' א': ט' טבת. 8 ע'.  
חלק בצרפתית. נקרא גם 'Jebpejcki Гласник'. המגמה ציונית.  
מב"צ.

מואיבה גואירטה די איסטורייאס ר' לה רינאסינסייה  
(ערך 275).

168 איל מונדו. איזמירנה. 24:31. אותיות רש"י.  
 "העולם". שבועון. העורך: אפרים שוחמי. גל' 15: י"ד תשרי תרפ"ג.  
 4 ע'.  
 מב"צ.

169\* איל מונדו; ריביסטה ליטרארייה. סאלוניקו.  
 "העולם; מאסף ספרותי". ירחון. העורך: מינטיש אלאוף.  
 בטאון אגודת בני ברית שם. נוסד בשנת תר"ץ והופיע כשנתיים לפי  
 א"ג, ע' 195.

170 איל מונדו ספרדי; ריביסטה פארה לה בידה סוסיאל אי  
 קולטורה. אידיטאדה פור לה סוסיטה אקאדימיקה די לוס זודיוס ספ-  
 רדים "איספיראנסה" אין ביינה. ביינה; סופיה, אימפרימיריאה  
 "המשפט", 1923. 25:20. אותיות רש"י.  
 "העולם הספרדי; מאסף לחיי החברה והתרבות". בהוצאת האגודה האקדמית  
 של היהודים הספרדים "תקוה" בוינה. גל' 1: אפריל. 48 ע'.  
 "לוס דוס איסקופוס, לוס קואלוס איל מונדו ספרדי פירסיגי, ... סי אאונגן:  
 סירביימיינטו אה לה רינאסינסיה נאסיונאלה. נו קון אזיטאסיון  
 פוליטיקה אי נו פור אלקאנסאר בוטוס איסטריגאמינטי פוליטיקוס. מה קון  
 לאבורו פור איספירטאר אונה בידה קולטורילה קומונה דיל מונדו ספרדי,  
 די ליבאנטארלה אי אינריקיסירלה, אי איסטו נו איס אוטרו, אפואירה די  
 אבראסאר אה איסטי מונדו ספרדי פור לה בידה קולטורילה זינראלה  
 זודיאה". — ע' 43: "איסטי גואיבו זורנאל אה די סיר פארה נוזוטרוס  
 און "מאגאזין" פארה ריקוויזר אי גוארדאר אין איל פארה איל פואיבלו  
 זודיוו טודאס אקיליאס ליגינדאס, טודאס אקיליאס טראדיסיוניס,  
 קי אין גואיסטראס מאסאס אין איל אוריאנטי אי אין איל באלקאן  
 אאינדה אוי סון קונסידאס, פור ריקוויזירלאס איסקריטאס אנטיס קי  
 סי דיפידראן איטראמינטי. איל מאס גיקו קואינטו, אונה קונסידה.

און ריפראן, טייני סו באלור פולקלוריקה, אי איס די אפילאר אה לוס  
 ספרדים די ריקוויזר איסטאס טראדיסיוניס אי פובליקארלאס אין  
 איסטי זורנאל".  
 בסל"א, ב"א.

171 [מונטי די סיני] Monte de Sinay הר סיני, מכתב עתי שבועי.  
 כולל כתיבות יקרות מאת חכמי בני קדם בעניני האמונה והחכמה, נערך  
 ע"י הצעיר אליהו מרדכי קרישפין. טורנו סיוורין (רומאניאה), איס-  
 טאמפאריאה די אליהו מרדכי קרישפין. 14:21. אותיות רש"י.  
 גל' 3: לסדר שבת בראשית תרנ"ה. [16] ע'. לאדינו ועברית.  
 בסל"א.

172 לה מיליזינה; זורנאל לוקאל. אפאריסי סיגון לאס סירקונ-  
 טאנסיאס. אפאריסירה פין קי סו איסקופו אלקאנסארה. קיוסטינדיל.  
 21:34. אותיות כתב ספרדי. בשכפול.  
 "הרפואה; עתון מקומי. יו"ל בהתאם למסכות. יופיע עד שישיג את  
 מטרותו". גל' 4: 9.2.1907. — 4 ע'.

173 איל מיסאזירו; בוליטין מינסואל ספרדי. אורגאנו אופיסיאל  
 די לה סוסיטאד "פאז אי פרוגריסו". לוס אנזיליס, תרצ"ד. 21:28.  
 אותיות רש"י ומרובעות (בשכפול, מכתב-יד).  
 "המבשר; עלון ספרדי חדשי... בטאון רשמי של האגודה שלום והת-  
 קדמות". המו"ל: ד"ר רובירטן ויניסטי. העורך: זאק נוטריקה. גל'  
 1: תשרי. 12 ע'. כולל חלק באנגלית.  
 בחדש ניסן (גל' 7) מופיעה תת-כותרת: "אוניקו בוליטין מינסואל  
 ספרדי דיל פאסיפיקו. אורגאנו אופיסיאל דיל סינטרו איבריאו  
 ספרדי" ("עלון ספרדי חדשי היחיד באוקיינוס השקט. בטאון רשמי  
 של המרכז היהודי הספרדי"). נפסק עם גל' 17 (1935).  
 בסל"א, מב"צ.



174 מיסאז'ירו; קוטידייאנו דילה מאנייאנה. סאלוניקו. 43:60.  
 אותיות רש"י.  
 "המבשר; עתון בוקר יומי". [העורך: א' ביאיסי]. גל' 32: ד' טבת  
 תרצ"ו. 4 ע'.  
 עתון גדול, נאה בצורתו ועשיר בתכנו.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

175 לוס מיסטיריוס דילה נאטורה; פובליקאסיון די סינסיאס  
 אוקולטאס: מאנייאטיזמו, איפנוטיזמו, מאז'יקה, ספיריטיזמו, איסטרו-  
 לוזיאה, טיליפאטיאה, קירומאנסיאה. סאלוניקו, תרע"ג. 20:27. אותיות  
 רש"י.  
 "מסתורי הטבע; פרסום של חכמות נסתרות: מגנטיזם, היפנוטיזם,  
 מגיה, ספיריטיזם, תכונה, טלפתיה וחכמת היד". שבועון. האחראי: מ'  
 אלאוף. המנהל: שם טוב ברזילי. גל' 1: ה' סיון. 16 ע'.  
 בסל"א, אד"ב.

176 איל מיסיריט. איזמירנה. 28:38. אותיות רש"י.  
 "השמחה". שבועון. העורך: אליקסאנדר ן' גיאט. המו"ל והמנהל:  
 מחמד חלוסי. שנה 2, גל' 1: י"ג טבת תרנ"ח. 8 ע'.  
 בשנת תרס"ב היתה גם ההנהלה (ובתרע"ז גם הבעלות) ביד ן' גיאט.  
 אז הופיע העתון כששני עמודיו הראשונים בתורכית, ועם התכותרת:  
 "זורנאל סימאנאל טורקו ישראלית" ("שבועון תורכי יהודי"). בשנת  
 תרס"ז יצא לאור פעמיים בשבוע. בשנת תר"ע היה שוב שבועון,  
 בתבנית 30:41, והתורכית נעלמה. בשנת תרע"ב התתכותרת: "זורנאל  
 ישראלית פוליטיקו אי ליטירארייו" ("עתון יהודי מדיני וספרותי").  
 אבל בשנת תרע"ז נעלמה המלה "ישראלית". בשנת תרע"ז היתה  
 התבנית 22:34, בשנת תרפ"ב 24:32.

בשנת תרע"ט פרסם העתון: "ליברו גורנאל די לה גיררה זינראל...  
 1914...-1918; ריגאלו פור פסח 5679... נוטאס ריקוידאס אי איס-  
 טאמפאדאס פור אליקסאנדר ן' גיאט. פובליקאדאס אין איל 4 מארסו  
 1919, 2 ואדר 5679" ("יומן של מלחמת העולם... 1914...-1918;  
 שי לרגל פסח תרע"ט...").

אלכסאנדר ן' גיאט, יליד אזמיר, הוציא שנים רבות את העתון איל  
 מיסיריט. היה איש נכון ורב ידיעות, בעל השכלה יהודית וכללית.  
 נפטר באזמיר בגיל 65 שנה.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

177 איל מיסיריט פואיטה; זורנאל פוליטיקו אי די ליטיראטורה/  
 קי לו אינטיינדי מיזמו אונה קריאטורה. / אין איזמיר סי איסטאמפה  
 אי סי פובליקה, / און מיטאליק סי בינדי איטטה קוזה ריקה. / אליק-  
 סאנדר ן' גיאט לו דיריזי / אי איל טאמביין רידיזי / אבונאמיינטוס  
 נו סי ריסיבי. / אין פואיזיאה טודו סי איסקריבי. 23:32. אותיות רש"י.  
 "המשמח המשורר; עתון מדיני...". גל' 9 (תוספת לגל' 61-66 של  
 איל מיסיריט): כ"ט אלול תרס"ח. 4 ע'.  
 את הכותרת המוחרזת אפשר לתרגם לערך כדלהלן: "המשמח המשורר,  
 עתון מדיני וספרותי עמוק, / שתכנו יבין אפילו תינוק. / באזמיר  
 נדפס ויוצא לאורה, / ובמחיר מטליק אחד נמכרת מציאה זו היקרה. /  
 חתימות אינן מתקבלות עליו, / ובשיר נכתבים כל מהלליו. / אלכסנדר  
 בן גיאט ינהלהו, / והוא בעצמו יערכהו".  
 בסל"א.

178 איל מכביאו; ריקוליו ליטירארייו, פובליקאדו פור לה סוסייטה  
 ציוניסטת טיאודור הרצל (בייזאס סוסייטאס מכבי, מבשרת ציון אי  
 קדימה, פוזיונאדאס). סאלוניקו. 20:27. אותיות רש"י.  
 "המכבי; מאסף ספרותי, יוצא ע"י האגודה הציונית תיאודור הרצל



(האגודות הישנות מכבי, מבשרת ציון וקדימה מאוחדות). שנתון. תר"ף: 76 ע'.

עם חלק בעברית, ובשנתונים אחרים חלק בצרפתית. בשנת תרפ"ב תת-כותרת: "פובליקאסיון אנואלה אידיטאדה פור לה סוסיטה ציו-ניסטה טיאודור הרצל"; בשנת תרפ"ו מופיע בהוצאת "לה ריניסאנסיה גודיאה", בתבנית 15:23 (62 ע'); בשנת תרפ"ט: "...אידיטאדה פור לה סוסיטה די זימנאסטיקה מכבי" בתבנית 16:23 (41 ע' בלאדינו, 9 בצרפתית). בסל"א, מב"צ.

179 מלביש ערומים *Malbich aroumim*; אורגאנו די לה סוסיטה פילאנטרופיקה. סאלוניקו. 17:24. אותיות רש"י. "מלביש ערומים; בטאון חברת גמילות חסדים". העורך: אליה ס' עובדיה. גל' 4-3: תר"ץ. נוסד בשנת תרפ"ה. ספרדית ויונית. לפעמים גם צרפתית. ביונית מופיע השם *Μαλπις ἀρουμίμ* וגם *Ενδύειν ἀπόρους*. בסל"א.

\*180 מנורה. רוסנ'וק, 1919.

דו-שבועון. ע"פ עדותו של יוסף הלוי, שהשתתף בו מפרי עטו. [חה"כ ארדיטי, המחזיק בספריתו אוסף שלם של עתון זה, מעיד, שהיה כולו בבולגרית. מ"ק]. ב"א.

181 המנורה; *Hamenora*; organe mensuel des Bené Berith du District d'Orient. Constantinople, 1923. 20:28. "המנורה; בטאון חדשי של לשכת בני ברית לגליל המזרח". העורך: ד"ר יקיר בכר. גל' 1: ינואר-מארס. 36 ע', תמו'.

בין השנים תרפ"ג לתרפ"ה יצא כירחון בתבנית גדולה, ומכאן ואילך בצורה מוקטנת (16:24) כרבעון. ד"ר בכר, שכהן בעת ההיא כמזכיר הלשכה הנ"ל בקושטא, ערכו עד סוף 1925, ואח"כ המשיך קיומו עד לסוף 1938, באחריותו של ד"ר דוד מרכוס. בתשובה לשאלה הודיע לי העורך לשעבר, בתאריך כ"ד אד"ש תש"ג: "השפה העיקרית של הירחון היתה צרפתית אבל לעתים הכילו החוברות מאמרים גם בספרדית [לאדינו], תורכית, איטלקית וגרמנית". היו גם מאמרים בעברית. [במקרים הבודדים, שבהם הלאדינו והעברית מופיעות, הן מודפסות באותיות רש"י]. בסל"א.

182 המנורה, אידיטאדו פור לה אסוסיאסיון די ציוניסטאס ריבי-זיוניסטאס "מנורה" די סאלוניקו. סאלוניקו. 17:24. אותיות רש"י. "המנורה, יו"ל ע"י אגודת הציונים הריביוניסטים מנורה בסלוניקי". האחראי: אלבירטו ארוך. שנתון? גל'?: ר"ה תרצ"ו. מכיל מדור צרפתי תרצ"ז-תרצ"ח, ומדור יוני תרצ"ח-תרצ"ט (*Μενορά*). בשער לפעמים: "... אידיטאדה... תישלוניקר". בסל"א.

183 מצרים. קאיירו. 29:41. אותיות רש"י.

פעמיים בשבוע. המנהל והמו"ל: איזאק קארמונה. גל' 4: ב' שבט תרס"ד. 6 ע'. עיקר העחון היה ערבית באותיות עבריות, עם תוספת בלאדינו בתקופות מסוימות. בשנת תרס"ה היה שבועון בתבנית 41:57. אז בגל' של יום כ"ז בסיון נאמר בע' 1: "אה לה סיגואיטה דילאס דימאנ-דאס ביינדאס די מונגוס די נואיסטרוס קוריליגיונארייוס, קונסירנאנדו לה ריפובליקאסיון די איל מצרים אין איספאניול גודיוו, גווזטרוס אינפיסאמוס קון איל נומירו די אויי ריפובליקאר אין איסטה אידייומה

אונה פארטי די נואיסטרה גאזיטה, פור קונטיננטאר אלום דיזיאוס פֿור-  
מולאדוס די פארטי מוגוס סיניווריס". [ר' א"ג, ע' 198 (הוא עצמו  
השתתף בו). ר' גם איל קלאבֿו].  
מב"צ.

184 משעול הכרמים; כתב עת עברי וספרדי... גאזיטה זודיאה.  
ירושלים, תרמ"ה. 14:25. אותיות רש"י.  
דו־שבועון. העורך והמו"ל: ברוך ן' יצחק מטראני המכונה בני"ם.  
גל' 1: ניסן. 8 ע'.

"בלב מלא רגשות חזוה אתכבד להודיע בקהל רב, כי בין המון מכתבי  
העת המפעמים במחנה העברים יתנוסס ככתם אופיר משעול הכרמים  
היו"ל בעיר ה' צבאות ע"י ידידנו המליץ הנכבד כה"ר בני"ם היו  
הנודע לכל קוראי המגיד לאיש חמודות יקר רוח ואיש תבונה הנושא  
דגל ההשכלה בימינו מאז הוערה עליו רוח שדי ממרומים ויקרא  
לחכמה — אחות, לבינה — מודע, ולהשכלה — גברת. אם העלה הנזכר  
קטן הוא בעיני החכם המו"ל, גדול הוא בערכו לפני קוראיו כי רב  
טוב טמון בחבו ואם ראשיתו מצער אחריתו ישגא מאד". (מתוך מכתב  
מבוקרשט של הרב חיים ביגאראנו, "המגיד", כ"ט, ע' 164, ה' סיון  
תרמ"ה). [ר' עליו: מ"ד גאון, יהודי המזרח בא"י, ח"ב, ע' 409. כפי  
הנראה יצא רק פעם אחת. מ"ק].

185 המשפט; זורנאל אינדיפינדיגטי. פֿיליפופולי, תרס"ב. 24:32.  
אותיות רש"י.

"המשפט; עתון בלתי תלוי". שבועון. העורך: יוסף ב' פארדו. גל' 1:  
25.6.1902. — 4 ע'. באוסף ארדיטי 4 גל'. האחרון: 14.8.1902.  
ב"א.

186 המשפט; בוליטינו גראטואטו די לה אורגאניזאסיון ציוניסטה  
די סופייה. סופייה, דפוס שאקוב, תרע"א. 23:32. אותיות רש"י.  
"המשפט, עלון ללא תשלום של ההסתדרות הציונית בסופיה".  
"יוצא פעמיים בשבוע". העורכים: היים פרחי ואברהם אסא. גל' 4:  
כ"ד טבת.

לפי דבריו של מר בנימין ארדיטי לא התמיד בהופעתו השבועית ויצא  
פעמיים לחודש, ובטל עם הופעת ערך 186 בשנת תרע"ב.  
ב"א.

186 המשפט; אורגאנו די לה אורגאניזאסיון ציוניסטה די סופייה.  
סופייה. 32:47. אותיות רש"י.

"המשפט; בטאון של ההסתדרות הציונית בסופיה". העורכים: אברהם  
אסא והיים פרחי. שנה 1, גל' 4: כ"ו אדר תרע"ב. 4 ע'.  
מחצית החמר בשפה הבולגרית. לפי מה שמוסר מר בנימין ארדיטי  
הופיע בשנים תרע"ב—תרע"ג; תרע"ז—תר"ף, כגדלים שונים. בשנת  
תרע"ז היה העורך אברהם אסא. בשנה האחרונה היו העורכים ד"ר  
משה בן־ארויה ובנימין ארדיטי.  
מב"צ, ב"א.

186 המשפט; זורנאל ציוניסטו, אפאריסי קואנדו איל מיניסטיר לו  
דימאנדה. פֿיליפופולי, טיפוגראפֿייה יוסף ב' פארדו, תרפ"ז. 24:32.  
אותיות רש"י.

"המשפט; עתון ציוני, מופיע לעת הצורך". גל' 1: י"ב ניסן. 4 ע'.  
מב"צ.

\*187 מתתיה; שבועון ציוני. סופיה, תרפ"ט. 24:32.

גל' 1: [תשרי?]. 8 ע'.

הכיל חומר בלאדינו ובבולגרית. ע"פ עדות הר' ש"א רוזאניס מסופיה, התקיים שנה אחת.

אות נו"ן

איל נאסיונאל ר' איל נאסיונאל.

188 לה נאסיון; ריביסטה גודיאה אינדיפינדינטי... אורגאנו דיל

קלוב דיזינטיס. סאלוניקו. 21:28. אותיות רש"י.

"האומה; מאסף יהודי בלתי-תלוי. בטאון של חוג ידידי הנפש". דר-

שבועון. האחראי: יאודה ש' אסיאו. שנה 3, גל' 12: כ"ה אב תרע"א.

24 ע'.

נוסד בשנת תרס"ט. בהתחלה עם תת-כותרת: "ריביסטה נאסיונאל

גודיאה אינדיפינדינטי... אורגאנו דיל קלוב דיס אינטיס".

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

189 לה נאסיון; אורגאנו פוליטיקו נאסיונאל אילינו-ג'ידינו.

סאלוניקו. 32:48. אותיות רש"י.

"האומה; בטאון מדיני לאומי יוני-יהודי". שבועון. המנהל: מואיז

נאגארי. האחראי: א' כהן. המו"ל: איזאק חנן. גל' 2: כ' טבת תרפ"ז.

4 ע'.

מב"צ, אד"ב.

190 לה נאסיון האומה *La Nation*; ריביסטה מאנסואלה. אורגאנו

דיל גודאאיזמו אינטיגראל. סאלוניקו. 28:36. אותיות רש"י.

"האומה; מאסף חדשי, בטאון היהדות השלמה". האחראי: גבריאל

פרחיה.

גל' 8: תמוז תרצ"ב. 8 ע'.

בגל' 1-3: "אורגאנו די לה גובינטוד הרצלייאנה". בשנת תרצ"ג יצא

בתכנית 24:32. לפעמים היה חלק בצרפתית.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

191 [לה נאסיון]. *La Nasion*; rekolio literario spesial, Purim 5716.

Tel Aviv, Imprimeria Erlihman, 5716. 24:32. אותיות לטיניות.

"האומה; ילקוט ספרותי מיוחד - פורים תשט"ז". העורך: Isaac Hanen.

מכיל חומר על שאלוניקי לפנים, וכמה ממפעליה התרבותיים.

מב"צ.

192 איל נאס[י]ונאל. ביינה, Druck von Jacob Schlosberg.

23:29. אותיות רש"י.

"הלאומי". שבועון. המו"ל: יעקב יהושע הכהן. האחראי: יוסף קאלבנו.

גל' 5: י' שבט תרכ"ז. 4 ע'.

מראשוני העתונים בלאדינו בווינה. תכנו היה מסחרי, חברתי ואינ-

פורמציוני. התקיים כשלוש שנים. בגליון 52 מיום י"ד כסלו תרכ"ח

נאמר: "סי אסטה אל פרימו איורו די 1868 טינדרמוס און נומירו

די אבונאדוס קי פודראן סירקא קובריר לוס גאסטיס, אלה אורה

אימפיסארה לה פובליקאסיון דיל נאסיונאל סו פרימירו נומירו דיל

סיגונדו אניו אל 8 אינירו. אין קאזו קונטראריו סירה אובליגאדו

די דיסטאזאר סו אפאריסורה". - נדיר.

בסל"א, מב"צ.

193 איל נאסיונאל; פיריודיקו זודיאו איספאניול. קוסטאן.

"הלאומי; כתב-עת יהודי ספרדי". שבועון. שנה 5 גל' 1: ב' סיון

תרל"ז. 4 ע'.



כא במקום גֶּוֹרְנָאֵל יִשְׂרָאֵלִית. החל מופיע בשנת 1873. היה אז עתון יומי. משנת 1876, התנהל ע"י מואיז דאל מידיקו ודוד פֶּרִיסְקו, ואח"כ עבר לבעלים אחרים. יצא פרק זמן בדפוסו, בהוצאתו ובעריכתו של יחזקאל אֵיפֵנְדִי גבאי, אבי יצחק גבאי, שאח"כ היה עורך העתון איל טיליגראפֹו במשך שנים רבות. האחראי היה מארקו מאיורקאס, בהשתתפות מאנדוליגו גבאי אחי יחזקאל. ר' זכרונותיו של דוד פֶּרִיסְקו ב"נומירו איספסיאל" לחג יוכלו של איל טיימפו, 1925; קייזרלינג, ע' 113; ש"ר, ע' 74.

בשנת תרל"ז-תרל"ח יצא בגאלאטה עם תת-כותרת: "גאזיטה פוליי-טיקוזה סייאנטיפִיקה ליטירארייה" ("עתון מדיני, מדעי וספרותי"). אז יצא שלש פעמים בשבוע בתבנית 34:48 בעריכת דוד פֶּרִיסְקו. בסל"א, מב"צ.

194 לה נואיבֵה איפוקה. סאלוניקו. 35:52. אותיות רש"י.  
"התקופה החדשה". יומי. המנהל והמו"ל: י' אסיאו. גל' 11: כ"ח ניסן תרע"ב. 4 ע'.  
הגל' הראשון יצא ביום ד' ניסן תרע"ב, והאחרון ביום א' סיון תרע"ב. ר' לה איפוקה. בסל"א, מב"צ.

195 נואיבֵה פאליסטינה; אורגאנו דיל דיריקטוריום דיל קרן היסוד אין בולגאריה. רוסגוק, איסטאמפאריה דאנקוב-לווי. 21:32. אותיות רש"י.  
"ארץ-ישראל החדשה; בטאון הדירקטוריון של קרן היסוד בבולגריה". גל' 3: ח' אלול תרפ"ב. 8 ע'.  
מב"צ, ב"א.

196 לה נואיבֵה פאליסטינה; ריביסטה אידיטאדה פור איל פֶּוֹנְדו

נאסיונאל אי איל קרן היסוד די גריגה. סאלוניקו, "פרו ישראל", 1926. 25:32. אותיות רש"י.  
"ארץ-ישראל החדשה; מאסף מטעם הקרן הקימת לישראל וקרן היסוד ביון". העורך: ש' גרגיר. גל' 1: 1. 25. 8 ע'. תמו'.  
בגל' 5 תת-כותרת: "ריביסטה אידיטאדה פור איל קומיסאריאטו דיל פֶּוֹנְדו נאסיונאל די גריגה" ("מאסף היו"ל מטעם נציבות הקה"ל ביון").  
בסל"א.

197 נואיבֵה אביניר; ריביסטה פופולאר. סאלוניקו, תרס"ט. 16:22. אותיות רש"י.  
"עתיד חדש; מאסף עממי". שבועון. המנהל: דוד יצחק פֶּלֹורִיגֵטִין. גל' 1: ב' אלול. 16 ע'.  
מגל' 6 ואילך השם: ריביסטה פופולאר. ר' איל אביניר (מס' 3).  
בסל"א, מב"צ.

198 נואיבֵה איל אביניר. סאלוניקו, אימפרימיריאה עץ החיים. 32:45. אותיות רש"י.  
"העתיד החדש". יומי. המנהל: דוד יצחק פֶּלֹורִיגֵטִין. שנה 15, גל' 156: כ"ז כסלו תרע"ג. 4 ע'.  
שמו האמתי של העתון: איל אביניר (ר' ערך 2), אך מחמת הבקרת התורכית הוחלף שמו, כדי להנצל מרדיפותיה.  
בסל"א.

\*199 איל נואיבֵה קיר באג; סימאנאל אומוריסיקו. סאלוניקו, 1918. "השוט החדש; שבועון התוליי". העורך: יוסף קאראסו.  
יצא לאור עד 1923. ע"פ עדותו של יעקב בוטון, מנהל בית-הספר

קאזיס בשאלוניקי. ר' א"ג, ע' 195.

המחבר, בפרט לגבי כתב-עת, שאינו מצוי, והשייך לענייני עדת הספרדים].

200 [נואיסטרו קאמינו] *Nuestro camino; buletino politiko, literario i humoristiko. Presentado por la Vaadat peilim yotsee Turkia del Mapay en Lud*. 21:34. אותיות לטיניות. בשכפול. "דרכנו; עלון מדיני, ספרותי והתוליי". העורך: שם טוב טאלבי. גל' 8: 6.1.1955. — 10 ע'.

אות סמ"ך

201 איל נוביליסטה *Le Nouvelliste*. איזמיר. 29:40. אותיות רש"י. "המודיע". פעמיים בשבוע. המו"ל: אליעזר אלגראנאטי. המנהל: יעקב אלגראנאטי. שנה 2, גל' 6: י' תמוז תרנ"א. 8 ע'. נוסד בשנת תרמ"ט ויצא תחלה בצרפתית. כעבור שנתיים החל מופיע בלאדינו. בתרנ"ד-תרנ"ו היה שבועון, בתרנ"ז יומי (בתבנית 21:30), בתרס"ו בתבנית 28:38, בתרע"ט יצא 5 פעמים בשבוע בתבנית 32:48. בתרפ"ב עם תת-כותרת: *Organe national juif*. המש"ך קיומו עד ראשית תרפ"ג. — לפי ג"א, ע' 632, נערך בראשית הופעתו ע"י ליאון טידיסקי ואחריו ע"י גד פראנקו, ותוכנו היה אז מדעי, מסחרי, חקלאי וכו'. ר' גם ש"ר, ע' 75. יעקב אלגראנאטי היה יליד איזמיר. בערוב ימיו העתיק מושבו לפריז אצל בניו, ונפטר שם בגיל 75 שנה בערך. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

203 \* איל סאטאן; איל מאס סיריי די לוס גורנאליס אומוריסטיקוס. "השטן; הרציני ביותר בין העתונים ההתוליים". ר' עליו מודעה בעתון איל ריזון, שנה ז', גל' מ"ד (כ"ח תשרי תרצ"ג). [אולי לא הופיע. מ"ק].

204 סאלוניק; לה דיטה גאזיטה אבלארה לו מאס די ארטיקולוס פרוביגוזוס טוקאנטי אלה אגריקולטורה (ארטי די לאבוראר לה טיירה) אי לה מירקאנסיאה קומו טאמביין די נוביטאס קי פואידראן אסודיסר אינל אינטירייר אי אין איל איקסטירייר. סאלוניקו. 24:30. אותיות רש"י.

"שלוניקי; עתון זה יכול מאמרים מועילים לרוב על החקלאות והמסחר וכן ידיעות על המתרחש בפנים המדינה ומחוצה לה". שבועון. גל' 6: כ"ח ניסן תרכ"ט. 2 ע'. ע' אחד בלאדינו ואחד בבולגרית. כלל לפעמים גם חלקים בתורכית וביונית. החלק הבולגרי נערך בסופ"ה; השם בבולגרית: Солян.

הופיע בתור עתון רשמי של שלטונות העיר בפקודתו של המהפכן התורכי הנודע מידחאט פחה, לפני שהוגלה לארצות ערב, בהיותו ממונה מטעם השולטן עבד-אל-חמיד השני על שלוניקי ומוקדון. ר' יעקב עוזיאל מנכבדי העיר היה מנהל המפעל והאחראי מטעם הרשות. בעתון זה נתפרסמה לראשונה הצעת חוקה חדשה לתורכיה, שחברה ע"י הפחה הנ"ל, וכתב-יד של החוקה הנזכרת נשתמר ימים רבים בידי ר' יעקב עוזיאל, עד ש"חוקרים" בענינים היסטוריים הוציאוהו מארכיונו בלי ידיעתו. העתון לא האריך ימים והתקיים רק במשך הזמן שמידחאט

202 \* [נווטרוס] *Nosotros « Ourselves »*; journal of the Spanish and Portuguese Jews' Congregation. London, 1946. 21:14. "אנחנו; בטאון התאחדות היהודים הספרדים והפורטוגיזים בלונדון". המו"ל והמנהל: Geoffrey D. M. Block. גל' 7/8. 28 ע'. כל החמר באנגלית. [לפרסום זה אין בעצם מקום ברשימה. אך נכבד את רצון



פחה היה הוואלי של העיר. ידידי, העור'ד מר ברוך עוזיאל מתל-אביב, נכדו של ר' יעקב עוזיאל, הואיל ברוב אדיבותו להעמידני על העובדות המובאות לעיל.

ר' גם "יהודי המזרח בא"י, ח"ב, ע' 501, והספר: "Salonique et son avenir", par Aron Astruc Guéron, agent de commerce à Roustchouk (Sofia, 1913), שבו יש פקסימיל מן הגל' הנ"ל. מב"צ.

205 איל סארסיליין; זורנאל אומוריסטיקן אי ליטראריין זודיאן איספאניול. איזמירנה. 29:41. אותיות רש"י. "העגלי; עתון התולי וספרותי יהודי ספרדי". שבועון (?). המנהל והמו"ל: באיראם אבואב. גל' 5: ט"ז אלול תר"ע. 4 ע'. ברפולוגתיה של העתון איל מיסיריט, שיצא לאור ונערך כל שנת קיומו על ידי אלכסנדר בן גיאת. כל תכנו נגד יריבו, שבגליון זה נדפסה עליו אזכרה לעילוי נשמתו החוטאת, המלוה קללות נמרצות ועלבונות. בן גיאת לא טמן ידו בצלחת, והשיב למכזהו בעתונו כיאות. מב"צ.

206 איל סויטארי; גאזיטה פארא ריאיר אי בורלאר. איזמירנה. 24:32. אותיות רש"י.

"הבדחן; עתון לצחוק וללעג". דו-שבועון. המו"ל: אליקאנדרן גיאת. העורך: מוזיס גיאת. גל' 6: ט"ז איר תרס"ט. 8 ע'. "קין קומו מי סויטארי אלאבאדו, קי פארה קיטאר אנסייאס סו בושאקאדו" ("מי כמוני עתון רב שבח ותהלה, שלהפיג שעמום יחפשו כל יחיד בקהלה"). בשנת תרע"ג יצא כתבנית 19:25. מב"צ, אד"ב.

207 איל סול El Sol; ריביסטה סיינטיפיקה אי ליטראריה. קוסטאן.

הגל' ברוח' התר"ט 1897

הגל' ברוח' התר"ט 1897

הגל' ברוח' התר"ט 1897

סאלוניק

(צירופים)

11 כאלונה

11 כאלונה

לא דעה נלווית הנלהה לו חסר די הטריקולום כדרכו... אלו המטריקולום כדרכו... אלו המטריקולום כדרכו...

נומינאליים

איל מוסיקולום דו דוידנ' פארי דלז' אל צלוח... איל מוסיקולום דו דוידנ' פארי דלז' אל צלוח... איל מוסיקולום דו דוידנ' פארי דלז' אל צלוח...

ארטיקולוס פארטיקו לארים

בינון פארי דוקאדור... ארטיקולוס פארטיקו... ארטיקולוס פארטיקו... ארטיקולוס פארטיקו...



19:27. אותיות רש"י.

"השמש; מאסף מדעי וספרותי". פעמיים בחודש. העורך: דוד פריסקו.

גל' 16: א' אלול תרל"ח. 14 ע'.

נוסד בשנת תרל"ז. התקיים שנתיים ימים.

בסל"א, מב"צ.

208 לה סולידארידאד אַבֶּראַדירָה; גֶּרנאַל סוסיאַליסטָה

סימאנאַל. סאַלוניקו, פֶּיֶדיראַסייון סוסיאַליסטָה. 29:42. אותיות רש"י.

"אחדות הפועלים; שבועון סוציאליסטי". האחראי: שמואל אַמון. הסוכן:

אַברָהם ששון. גל' 7: ב' ניסן תרע"א. 4 ע'.

באותה שנה יצא בשם: "לה סולידאריטָה אַבֶּראַדירָה; אורגאנו די

לה פֶּיֶדיראַסייון סוסיאַליסטָה די סאַלוניקו" ("אחדות הפועלים; בטאון

האגוד הסוציאליסטי...") בתבנית 25:35. זמן קצר לאחר יסודו נסגר

ע"י הצנזורה הצבאית ערב מלחמת העולם הראשונה, ובמקומו החל

להופיע אַבֶּאַנטי, ר' שם.

בסל"א, מב"צ, אד"ב.

לה סולידאריטָה... ר' לה סולידארידאד...

209 לה סימאנָה; זֶרנאַל פּוּליטיקו קוּמירסיאַל. פּלוֹבֶּדיב, איס־

טאַמפּאַריה "רובוטניק". 24:32. אותיות רש"י.

"השבוע; עתון מדיני מסחרי". המו"ל והעורך: יצחק פ' פרץ. גל'

28: כ"ט תשרי תרס"ז. [8] ע'.

בסל"א, מב"צ, אד"ב, ב"א.

210 סינטילייה אַבֶּרירָה; זֶרנאַל פּוּר לה דיפֶּינסָה דילוס אינ־

טיריסוס דילוס לאַבֶּוראַדוריס אין טורקיאַה. סאַלוניקו.

"ניצוץ הפועל; עתון להגנת עניני הפועלים בתורכיה". דו־שבועון.

גל' 2: ינואר 1914.

תכנון: המניפסט הקומוניסטי בתרגומו של יצחק דוד פֶּלוּרינטיין. [מאחר

שכתובת העתון היא בסופיאָה, יש להניח שהיה עתון מחתרתי. בכל

אופן לא הושגו יותר פרטים על כ"ע זה. בבסל"א יש אותו תרגום

באותו תאריך והוא מהווה מס' 2 של "ביבליאוטיקה קומוניסטָה",

שיצאה בסלוניקי. מ"ק].

211 איל סיניסטראדו די סאַלוניקו *El Sinistrado*; אורגאנו די

דיפֶּיזָה דילוס אינטיריסיס די לוס סיניסטראדוס גִּידִיוּס. סאַלוניקו,

תרע"ז. 28:40. אותיות רש"י.

"הניזוק; בטאון להגנת עניני הניזוקים היהודים". העורך: יצחק די

בוטון. האחראי: אלכירט ברזילי. גל' 1: כ"ה אלול. 2 ע'.

יצא בזמן התבערה הגדולה בשאלוניקי בהוצאת העתון איל גריטו.

נפסק אחרי הופעת 5 גליונות. שמעתי עליו גם מפּי יוסף אַנגֶּיל, שהיה

אחד מהמשתתפים בו.

נעתון זה הופיע לשם מחאה נגד חברות הביטוח, שסרבו לפצות את

ארבעים אלף היהודים, שנשארו בן לילה ללא קורת גג. לאחר כמה

ימים חזרו והופיעו שאר העתונים בלאדינו ובצרפתית, וכלם היו

מאוחדים לאותה מטרה, להגן על נפגעי השרפה. אד"ב].

אד"ב.

212 הסיעה הפרוליטאריה. (יפו, דפוס "החושן"). 16:24.

אותיות מרובעות.

ירחון (?). האחראי: יצחק הורביץ. ראשון לציון. גל' ?; יולי 1942.

8 ע'.

בטאון קומוניסטי. כולו בלאדינו.

אד"ב.

213 [הספרדי] *The Sephardi*; bulletin of the Central Sephardic

Jewish Community of America. New York, 5704 1943 .21:29.

באנגלית. כולל לפעמים מאמרים בלאדינו, באותיות מרובעות.

"הספרדי; עלון של קהלת היהודים הספרדים המרכזית בארצות-

הברית". גל' 1: תשרי, 30 ספטמבר. 8 ע'.

בסל"א.

### אות עי"ן

214 על המשמר; בוליטין די פארטידו השומר הצעיר. תל-אביב.

דפוס עזריאל, 1944. 28:45. אותיות רש"י.

"חד-פעמי". גל' יחיד: אוגוסט.

"פנימי, לא למכירה". נועד לתעמולה בקרב צבור הספרדים לקראת

הבחירות אל אספת הנבחרים הרביעית.

215 עלילת הדם; אורגאנו די דיפֿינסה קונטרה לה עלילה דילה

סאנגרי. טאטאר-פאזארג'יק. 21:30.

"עלילת הדם; בטאון להגנה נגד עלילת הדם. יוצא אחת לשבוע עד

הגיעו למטרתו". [העורך: ד"ר רימלובסקי]. גל' 4: 30.4.1894 - 4

ע'.

מארכיונו של ר"ש רוזאניס בסופ"א. - את העתון חלקו חנם אחרי

עלילת הדם שארעה בטאטאר-פאזארג'יק, כאשר ממשלת סטואילוב

עוררה פרעות ביהודים. התקיים כשנה אחת.

ב"א.

עלים לעולים ר' אביג'יר (מס' 4).

### אות פ"א

216 לה פאזינה דיל אוספיטאל. קונסטאנטינופלה, לה בוז די

אוריינטי. 28:41. אותיות רש"י.

"העמוד של בית-החולים". העורך: יצחק ש' אלגאזי. גל' יחיד(?):

ט' אדר תרצ"ב.

מוסף תעמולה מיוחד של העתון לה בוז די אוריינטי.

217 לה פאטריאה; זורנאל איסראליטה. קונסטאנטינופלי. 29:41.

אותיות רש"י.

"המולדת; עתון יהודי". שלש פעמים בשבוע. מנהלים ומו"ל: [איזאק

יאודה] ארדיטי, קאסטרו. העורך: ביקטור לוי. גל' 44: ט"ז כסלו תרס"ט.

בין העורכים היה גם דוד אלנקוה.

מב"צ.

218 איל פאסה טיימפן; זורנאל ליטירארייו הומוריסטיקו. פילי-

פופולי, תר"ע. 22:30. אותיות רש"י.

"בלוי הזמן; עתון ספרותי התולי". גל' 1: תשרי. 8 ע'.

"איל סיגונדו נומירו נו אפאריסירה סין ריטיביר איל ריזולטאדו דילה

בינדידה דיל פרימיר, אי איל אינגאזאמיינטו די אזינטיס אין טודאס

לאס סיבדאדיס". אולי לא הופיע יותר.

מב"צ.

219 \* לה פאסינסייה; זורנאל נאטייונאל. רוסגוק, 1905.

"הסבלנות; עתון לאומי". שבועון.

ע"פ עדותו של ר"ש רוזאניס במכתבו אלי.

220 איל פאראדיון 'הפרדס'; גאזיטה פוליטיקה, ליטירארייה אי

קומירסיאלה. ירושלים, תרס"ט. 24:30. אותיות רש"י.  
 "הפרדס; עתון מדיני, ספרותי ומסחרי. יוצא לעת עתה פעמיים  
 בשבוע". העורך: שלמה ישראל שיריזלי. גל' 1: י"ח שבט. 4 ע'.  
 יצאו ממנו י"ח גליונות. הופיע גם בעברית וכיודית. הגל' האחרון  
 בלאדינו נושא עליו את התאריך: כ"ט ניסן תרס"ט.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

221 איל פואיבלו; זורנאל נאסייונאל גודיוו. סאלוניקו. 41:55.  
 אותיות רש"י.  
 "העם; עתון לאומי יהודי". שלש פעמים בשבוע. המו"ל: אליהו שם  
 טוב ארדיטי. גל' 26: ז' חשון תר"ע. 4 ע'.  
 מב"צ.

222 איל פואיבלו; קוטידיאנו דילה טארדי. שאלוניקו. 30:46.  
 אותיות רש"י.  
 "העם; עתון ערב יומי". העורך: מינטיש מרדכי נ' סאנזי. גל' 147:  
 י"א ניסן תרע"ח. 2 ע'.  
 בשנת תרצ"א היה מופיע בבוקר, כתבנית 37:56, בתרצ"ב 47:63 ואחר-  
 כך 38:56, ובתרצ"ג 43:60. — בעל נטיות ציוניות.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

לה פואינטה די סינסייה ר' איל מאנאדירו (ערך 163).  
 פואירטה די אוריינטי ר' שערי מזרח.

223 לה פואירטה; סופלימינטו אל אורגאנו ציוניסטה. קסאנטי.  
 תרפ"ב. 26:40. אותיות רש"י.  
 "הכח; מוסף לבטאון הציוני". שבועון. המנהל והמו"ל: איזאקינו די  
 בוטון. גל' 1: ט' סיון. 2 ע'.

יצאו 27 גל', הראשון באותיות לטיניות, בשם La Fouerça. בשנת  
 תרפ"ד לפני השם הספרדי: "הכח"; ואחריו: "אורגאנו די דיפּינסה  
 דילוס גודיווס די טראקיה" ("בטאון להגנת היהודים בתראקיה").  
 התבנית אז 30:42.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

224 איל פּוֹבּוֹרוֹגו; אורגאנו די לה פּיִדיראסייון די לוס פּוֹבּוֹרוֹגו  
 פּוֹפּולאריס גודיווס. סאלוניקו. 32:48. אותיות רש"י.  
 "הפרבר; בטאון התאגדות הפרברים העממיים היהודיים". גל' 13:  
 כ"ז כסלו תרע"ז. 4 ע'.  
 בטאון תושבי השיכונים החדשים, שהתישבו מחוץ לעיר לאחר התבערה  
 הגדולה בשנת התרע"ז. הופיע כשנתיים, לפי עדות מר יוסף אנגיל.  
 אד"ב.

פּוֹליוֹ די פּרוֹבּוֹה, ר' איל קוריאו די ביינה.

225 לה פּוֹלִיקִיטָה; פּוֹלִייוֹ גראטיס פארא לוס אבונאדוס דיל [!]  
 איל קוריאו די ביינה. ווין, תרל"ה. 27:38. אותיות רש"י.  
 "המדיניות; מוסף חנינם כשביל המגויים של איל קוריאו די ביינה".  
 מדי שבועיים. העורך: Adolf v. Zemlinszky. גל' 1: כ"ד טבת. 6 ע'.  
 ברוב הגליונות רק 4 ע'. ספירת העמודים רצופה. לה פּוֹלִיקִיטָה  
 ואיל קוריאו די ביינה יצאו לסירוגין, זה שבוע וזה שבוע. [במכון  
 בן-צבי יש מס' 1—23. מ"ק].  
 מב"צ.

226 איל פּוֹנְגּוֹן. סאלוניקו. 29:42. אותיות רש"י.  
 "המקב". ירחון (?). המנהל: ל' ניפּוֹסי. גל' 9: כ"ו שבט תרע"א.  
 4 ע'.  
 עתון התולי.  
 מב"צ.



227 איל פונגון. סאלוניקו. 31:47. אותיות רש"י.  
 "המקב". שנה 2, גל' 74: ב' תמוז תרפ"ד. 4 ע'.  
 עתון התולי. נוסד בשנת תרפ"ג.  
 מב"צ, אד"ב.

228 איל פופולאר; גורנאל קוטידיאנו. סאלוניקו. 32:47. אותיות רש"י.  
 "העממי; עתון יומי". העורך האחראי: מ' ארינוס. גל' 2: ז' חשון תרפ"ח. 4 ע'.  
 בתרצ"א עם תת-כותרת: "גורנאל קוטידיאנו די לה מידיין דייאה" (עתון יומי של צהרי היום) ובתבנית 35:50.  
 מב"צ, אד"ב.

229 איל פיליגרינו; זורנאל סימאנאל אומוריסטיקו פארה לה פֵאמילייה. רוסגוק.  
 "הגר; שבועון התולי למשפחה". גל' 3: 17.6.1893.  
 הטיף לביטול החרם דרבנו גרשום האוסר לשאת יותר מאשה אחת. התקיים כשנה.

230 איל פיליגרינו; ריביסטה סיינטיפיקה פוליטיקה. סופיאה, חברת יוסף מארקו ברוך.  
 "הגר; מאסף מדעי מדיני". דו-שבועון. גל'?: 15.1.1902.  
 [על שני כה"ע הנ"ל לא מצאתי שום ציון ולא יכולתי להשלים את הפרטים החסרים. מ"ק].

231 איל פלאטו די פורים; אורגאנו אופיסיאל דיל פארטידו אומוריסטה. סופלימינטו דיל אבֵיניר. [סאלוניקו]. 24:34. אותיות רש"י.

"קערת פורים; הבטאון הרשמי של הסיעה המהתלת. מוסף לעתון איל אבֵיניר". הופיע מדי שנה בפורים. שנה ג', גל' ג': י"ד אדר תרע"א. 4 ע'.  
 אחר-כך היה מוסף של נואיבֵו איל אבֵיניר ובשנת תרע"ג יצא בתבנית 32:45.  
 בסל"א, אד"ב.

232 לה פֵלִיגָה; סאטיריקו איבדומאדארייו. סאלוניקו, תרצ"ו. 37:53. אותיות רש"י.  
 "החץ; שבועון התולי". המנהל: זאק אורי. העורך: יוסף קאראסו. גל' [1?]: י' כסלו. 4 ע'.  
 יותר מאוחר בתבנית 39:60.  
 מב"צ, אד"ב.

פרו ישראל ר' למען ישראל.

\*233 איל פרוגריסו. קושטא, תרל"ה.

"הקדמה". דו-שבועון. העורך: בכור מ' מולכו.

קבוצת צעירים מבני עשירי קושטא קנו את דפוסו של יחזקאל איפֵנדי גבאי והחלו להוציא את העתון הזה, שלא התקיים זמן רב. דוד פֵריסקו כתב עליו ב"נומירו איספסיאל" לחג יובל העתון טיימפו, ע' 6:  
 "קואנטו אל נואיבֵו פיריודיקו איל פרוגריסו, איל נו טארדו אה דיספאריסיר. סוס דיריזינטיס—און גרופו די זֵבֵיניס ישראליתאס איזוס די פֵאמילייתאס פֵורטונאדאס—נו טיניאן לה פאסיין דיל אופֵסייו אי איראן די פוסידאר לאס קונוסינסייאס ניסיסארייאס פור רינדיר אינטיריסאנטי אונה פובליקאסיין דיסטינאדא אונקאמינטי אל פובליקו זֵודייו".

ר' קיזורלינג, ע' 113 (הרושם, שיצא בשנת 1871); ש"ר, ע' 74;  
 פרידברג, "בית עקד ספרים", א 1599 (הרושם: "עתון יומי").

איל פרוגריוסו. אדריאנופלה, תרמ"ח. ר' יוסף דעת.

\*234 איל פרוגריוסו. אזמיר, תר"ן.  
 "הקדמה". שבועון. העורכים: יעקב אבולעפיה, שלמה אשכנזי.

235 איל פרוגריוסו; זורנאל פוליטיקו אי אורגאנו פור איל אינ-  
 טיריסו דיל זודאייסמו דיל אוריינטי. ביינה. 24:32. אותיות רש"י.  
 "הקדמה; עתון מדיני ובטאון לעניני יהודי המזרח". שבועון. גל' 4:  
 י"ז סיון תרנ"ה. 8 ע'.  
 ר' ערך 237 להלן.  
 מב"צ.

\*236 איל פרוגריוסו; זורנאל נאסיונאל זודיינו. סופיה, סוסיטאד  
 די איסטודיאנטים זודיינוס, תרנ"ז.  
 "הקדמה; עתון יהודי לאומי".  
 ר' א"ג, ע' 197.

237 איל פרוגריוסו; זורנאל פוליטיקו ליטירארייו. ביינה. 23:32.  
 אותיות רש"י.  
 "הקדמה; עתון מדיני ספרותי". יצא בראשון ובחמשה עשר לחדש.  
 המו"ל: מוריס י' כהן. העורך: אד' גיפ'כני. שנה 2, גל' 24: ט"ז אייר  
 תר"ס. ר' ערך 235 לעיל, ור' גם איל שאמאר.  
 אב"ד.

\*238 איל פרוגריוסו; זורנאל סימאנאל, דידקאדו אלום אינטיריסוס  
 דילוס זודיינוס ספרדים אין אמיריקה. ניו יורק. 34:50.  
 "הקדמה; שבועון מוקדש לעניני היהודים הספרדים בארצות-הברית".  
 העורך: אלפרד מזרחי. גל' 2/3: 10.10.1915. — 4 ע'.

ר' לה כוז דיל פואיבלו (ערך 56), לה איפוקה די ניו יורק.

\*239 איל פרוגריוסו. סאלוניקו, תרע"ה.  
 "הקדמה". שבועון. העורכים: דוד מאטאלון, דוד בוטון.  
 הופיע עד תרע"ו. עתון לידיעה ולתעמולה של לשכת "בני-ברית".  
 — ע"פ הקובץ "אברהם העברי" (ת"א, תשי"ח), ע' 12/11.

240 איל פרוגריוסו; אורגאנו די דיפינסה דילוס אינטיריסוס גודיינוס  
 די טראקיה. קסאנטי (יון), תרפ"ד. 32:48. אותיות רש"י.  
 "הקדמה; בטאון להגנת היהודים בתראקיה". שבועון. המו"ל והמנהל:  
 Isaac A. de Botton. גל' 1: י"ח סיון. 2 ע'.  
 מגל' 10 והלאה רשום גם בעברית: "ההתקדמות". יצא עוד גל' 57  
 (כ"א תשרי תרפ"ו).  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

241 איל פרוספירו... האושר; ספר עם. יכלכל חדושי הזמנים  
 לרוח היהדות הנאמנה... ירושלים. 10:16.  
 שבועון. העורך: ברוך מטראני. ספר ב': כ"ד תשרי תרנ"ה. 11—20,  
 י"א—כ' ע'.  
 עברית באותיות מרובעות ולאדינו באותיות רש"י, עמוד מול עמוד.  
 התקיים כשנתיים.  
 בסל"א.

242 איל פרופייסיונאל; אורגאנו דילה אונייון די באקאליס די  
 סאלוניקו. סאלוניקו, תרפ"ז. 32:48. אותיות רש"י.  
 "האומן; בטאון של התאחדות החנונים בשלוניקי". שבועון. העורך:  
 יצחק שאקי. גל' 1: י"א אב. [4] ע'. חלקו ביונית.  
 בתרפ"ח עם תת-כותרת: "אורגאנו די דיפינסה די לוס אינטיריסוס

אות צד"י

245 ציון: פובליקאציון אנואלה דילה אסוסיאציון די ג'ובינוס ג'ידיוס די קאסטוריא. סאלוניק, תרצ"ה. 30:44. אותיות רש"י.  
 "ציון; מאסף שנתי של אגודת צעירים יהודים בקסטוריא". חוב' א': תמוז תרצ"ה. [3], 44 ע', פורט'.  
 בסל"א.

246 איל ציוניסטן. סופיאה, סוסיטה ציוניסטה יוסף-מארק-ברוך, טיפוגראפיה רחמים שמעון. 24:34. אותיות רש"י.  
 "הציוני". שבועון. העורך: ליאון הכהן. גל' 10: 13.2.1904. — 4 ע'.  
 [רק סדור האותיות. נעשה בידי רחמים שמעון; המדפיס היה גוי בשם נוזארוב, כך הסביר לי זה"כ ארדיטי. מ"ק].  
 ב-א.

247 הציונית; אורגאנו די לה אגודת אור ציון. קאבאלה. 28:37. אותיות רש"י.  
 "הציונית; בטאון של אגודת אור ציון". שבועון. האחראי: שמואל עובדיה. העורך: יהודה חיים פרחיה. שנה ב', גל' 10: א' טבת תרע"ה. 4 ע'.  
 הגליון הראשון הופיע בי"ד תשרי תרע"ד. התקיים עד אלול תרע"ה. מב"צ, אד"ב.

זינראליס די לה קלאסה פרופייסיונאלה ג'ודיאה די סאלוניקן" (בטאון לענינים הכלליים של מעמד האומנים היהודים בשלוניקי") בתבנית 32:48. על 4 ע'.  
 יצחק שאקי (לפנים ציר בפרלמנט היוני ונשיא הארגון הנ"ל) בעזר בידי מזכיר הארגון, יצחק מולכו.  
 בסל"א, אד"ב.

248 איל פריגונירו; זורנאל קונסירבאטור. איזמירנה. 34:50. אותיות רש"י.  
 "המכריז; עתון שמרני". שבועון. המו"ל: רבינו קורייל. העורך: יצחק כהן אריה (אח"כ: מוזס ון גיאט). האחראי: שלמה אשכנזי. גל' 2: ד' כסלו תרס"ט. 4 ע'.  
 בשנות תרע"א-תרע"ב בתבנית 32:46, בתרע"ה 23:33 עם תת-כותרת: "זורנאל ישראלית פוליטיקו אי ליטירארי" ("עתון יהודי מדיני וספרותי") ונדפס על ניר אדום.  
 רבינו קוריאל נולד באזמיר ומת שם בשנת 1935 בגיל 62 שנה. שלמה אשכנזי ממן את המפעל בכספו.  
 מב"צ.

244 לה פרינסה; קוטידיאנו די לה מאניאנה. סאלוניקו. 43:59. אותיות רש"י.  
 "העתונות; עתון יומי של הבקר". המנהל: דניאל אלעלוף. המו"ל: ד"ר עובדיה ביזה. האחראי: ברוך שיבי. גל' 2: י"ט תמוז תרצ"ד. 4 ע'.  
 היה נקרא לפעמים לה פרינסה ליבירה ("העתונות החפשית").  
 ר' אקסיון-פרינסה.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.





“הסוחר; שבועון”. העורך: חזקיה פֿראנקו. שנה 3, גל' 59: כ"ח תשרי תרס"ט. 8 ע'.  
 נוסד בשנת תרס"ז. — חזקיה פֿראנקו, שהוציא לאור את העתון בהשתתפות גד אחיו, חי כמה שנים ברודוס, ובערוב ימיו נסע אל בני משפחתו אשר בקונגו הבלגית ונפטר שם בגיל 78 שנה. גד פֿראנקו השתתף בפרי עטו בעתונים ספרדיים שונים באזמיר ובקושטא. כיום חי באיסטמבול ונודע בתור עו"ד.  
 מב"צ.

252 איל קונגריסו גִידיו (Le Congrès juif); אורגאנו דיל גרופו אורגאניזאדור דיל קונגריסו גִידיו די סאלוניקו. 36:50. אותיות רש"י.  
 “הקונגרס היהודי; בטאון הקבוצה המארגנת את הקונגרס היהודי בשלוניקי”. העורכים: מרדכי בן סאנגי, יצחק מלכו. גל' 16: א' אב תרע"ז. 2 ע'.  
 עברית וצרפתית. התכן שוה בשתי השפות.  
 מב"צ.

253 איל קונסיז'ירו; ריקוֹגו מויי קויידאדו די פֿרובֿירביוס רארוס אי דיבֿירסוס ראקונטוס. [סאלוניקו], איסטאמפאריאה דוד ברוך ביזיס, [תרע"ג]. 20:30. אותיות רש"י.  
 “היועץ; ילקוט נבחר מאוד של מכתמים יקרי־מציאות וספורים שונים”. שבועון. העורך: ברוך בן דוד ביזיס. גל' 1: ללא תאריך. 4 ע'.  
 בגוף גל' 1 הנמצא בידי לא צוינו שם העיר שאלוניקי ותאריך ההצפעה. ידידי מר יצחק רפאל מולכו, אשר הואיל בטובו לזכותני בגליון הנ"ל, באר לי, כי העתון איל קונסיז'ירו התקיים כשנה ונערך ע"י בנו של דוד ברוך ביזיס המדפיס. אם לדון על פי תכנו, זה היה עתון התולי לעם.

254 קונסינסייה; זורנאל אינדיפינדינטי. פֿיליפפופולי, 1904. 24:31. אותיות רש"י.  
 “המצפון; עתון בלתי־תלוי”. שבועון. המו"לים: נסים גירון, אהרן גארטי. העורך: ליאון הכהן. גל' 1: 29.10—4 ע'.  
 בטאון טריטוריאליסטי. התקיים שנתיים.  
 מב"צ.

קוריאן ר' גם קורריאו.

255 איל קוריאן גִודיו. אליקסאנדריאה, איגיטו. 32:47. אותיות רש"י.

“הדאר היהודי”. ירחון. שנה 2, גל' 1: תשרי תרצ"א. 4 ע'.  
 “נואיסטרו זֶורנאל טייני פור פרוגראמה די אינטיריסארטי אה טודו לוקי קונסירנה לה בִידה די לוס גִודיוס איספאניווליס דיל איגיטו, די אזיר קונסירר לוס אונס אלוס אוטרוס, אין דאנדו אינפורמאסיוניס סוֹבֿרי סוס קומירסיוו, סוס פֿינאנסה, סוֹבֿרי סוס אוֹבֿראס די ביינפֿי־זינסיאס, ליטיראריאס, אין זינראל סוֹבֿרי טודו לוקי פואידי סיר אוטיל אי פֿרובֿיגֶזו פארה איליוס” (תעודת עתוננו להשקיף על כל הנוגע בחיי יהודי מצרים הספרדים, לעשות שיכירו זה את זה, בהודיעו על המתרחש במדינה במסחר, בכלכלה במוסדות החסד והספרות, ובכלל כל דבר טוב ומועיל להם). — השער לפעמים בכתיב שונה (גם בגליון שלפנינו): איל קוריאן זֶודיו.  
 מב"צ, אד"ב.

256 איל קוריאן די בִיינה. בִיינה, תרל"א. 22:27. אותיות רש"י.  
 “הדאר מווינה”. יצא בראשון ובחמשה עשר לחדש הנוצרי. המו"ל: שם טוב סימו. העורך: יוסף קאלבֶו (מאוחר יותר: אדולפֶו די צימלינ־צקי). גל' [1]: ט"ו טבת. 8 ע'.  
 2 הגליונות הראשונים הופיעו בשם פֿוליו די פֿרובֿה (“גליון







260 איל קיסמיט פואיטה; זורנאל די ריאיר אי די בורלאר / קי אי אה מונגוס אזי יוראר. / אין איזמיר סי איסטאמפה אי סי פובליקה. / און מיגיד אל אנייו איסטה קוזה ריקה. / אליקסאנדרו ן גיאת לו דיריזי / איל טאמביין לו רידיזי. / אזריסו די איסטה גאזיטה: / רידאקסיון דיל "קיסמיט פואיטה". איזמירנה. 24:33. אותיות רש"י. "המזל המשורר; עתון לצחוק וללעוג, ואת רבים יעורר דמעזת לזלוג...". שבועון. המנהל והעורך: אליקסאנדר ן גיאת. גל' 9: ג' כסלו תרס"ט. 4 ע'.  
כולו בחרוזים התוליים. גם הוא מוסף לעתון איל מאזאלוֹזו. בסל"א.

261 איל קירבאג; גורנאל סימאנאל אינדיפינדיניטי, אומוריסטיקו, ליביראל. סאלוניקו. 27:40. אותיות רש"י. "השוט; שבועון בלתי-תלוי, התולי, ליברלי". המו"ל: Moïse Lévy. גל' 15: כ"ח אדר תר"ע. 4 ע'.  
בסל"א, מב"צ.

\*262 איל קלאבֹו; סופלימינטו אומוריסטיקו דיל מצרים. קאיירו, 1904. "המסמר; מוסף התולי לעתון מצרים". העורך: יצחק קארמונה. ר' א"ג (גלאנטי בעצמו השתתף בו), ע' 198.

\*263 קרוניקה ישראליתיקה; ריביסטה סימאנאל. גיבראלטאר, 1843. "יומן יהודי; מאסף שבועי". המנהלים: אברהם בן עטר, עמנואל דיל מאר. העורך: יהודה צרפתי. ע"פ קיזורלינג, ע' 112; ג"א, ע' 604.  
בגיבראלטאר התקיימה קהלה יהודית החל משנת 1473. פידרו די

הירירה איש מדינה המליך, כי ישמש המקום מקלט לאנוסים, שנרדפו באכזריות ברוב הערים, שהיו תחת השפעת ממשלה ספרד.

### אות רי"ש

264 איל ראדייו די לון; ריביסטה סיינטיפיקה אי ליטרארייה. קונסטאנטינופלי, תרמ"ה. 23:30. אותיות רש"י. "קרן האור; מאסף מדעי וספרותי". שבועון. העורך: ביקטור לוי. גל' 1: א' אלול. 8 ע', תמו'.  
לפי עדות מ' פראנקו בספרו "Essai sur l'histoire des Israélites..." (ע' 282) היה זה עתון חנוכי חשוב. נדפסו בו כמה דברי חכמה ומדע, רומנים, שירים ותולדותיהם של כמה אנשי שם. מב"צ.

265 איל ראלייו; אורגאנו-די לוס קי קיירין ביר סיימפרי לה לון. סאלוניקו. 37:53. אותיות רש"י. "הניצוץ; בטאון של הרוצים לראות תמיד את האור". שבועון. האחראי: י' מורדוך. המשתתפים: ליאון מאטאלון, שבתי פיגון, יהודה ישראל, יהודה נאגארי, שלמה ראובן. גל' 7: כ"ח תשרי תרצ"ג. 4 ע'.  
נדפס יפה, על נייר משובח ובצבעים. מב"צ, אד"ב.

266 איל ראלייו די פֹואיגֹו; אורגאנו די לוס קי קירין ביר סאייראן. סאלוניקו. 38:56. אותיות רש"י. "ניצוץ האש; בטאון של הרוצים מחזות גלעגים". האחראי: יאודה מורדוך. המנהל, העורך, המסדר והמדפיס: גופלה יורה (אחריו: שמואל מינאחים). גל' 12: ה' תשרי תרצ"ה. 4 ע'.  
מב"צ, אד"ב.

267 ראליוס; ריביסטה מינסואלה פור ליטראטורה גודייה. סופייה. 1909. 16:24. אותיות רש"י.  
 "ניצוצות; מאסף חדשי לספרות עברית". העורך: רחמים שימונוב.  
 גל' 1: אפריל(?) 8 ע'.  
 מוסף לעתון לה לוז (ערך 146). כולל: תרגומי ספורים ומאמרים של  
 י"ל פרץ, ברוידס, הרצל, עהרנפרייז, ריכרד ברהופמן ועוד.  
 מב"צ, אד"ב.  
 ריביסטה אנואלה די לה אירמאנדאד ספרדית די  
 אמיריקה ר' איל אירמאנדאדו.  
 ריביסטה פופולאר ר' נואיבו אביניר וגם אביניר (מס' 3).  
 268 איל ריוון; גורנאל די בורלה, שאקה אי אירוניה. סאלוניקו,  
 תרפ"ו. 32:48. אותיות רש"י.  
 "המצחק; עתון להיתול, בדחנות ולעג". שבועון. האחראי: מואיז מ'  
 סאאיל. גל' 1: כ"ז תמוז. 4 ע'.  
 בתרפ"ט עם תתכותרת: "אורגאנו דילה פאריאה דילוס ריוניס"  
 ("בטאון של סיעת המצחיקים"), בהנהלת: זויף קאטאן ובעריכת ש"ל  
 שאול; בתרצ"ב עם תתכותרת: "אורגאנו סימאנאל דילה פאריאה  
 דילוס ריוניס די סאלוניקא אי לוס אינטורנוס" ("בטאון שבועי של  
 סיעת המצחיקים בשלונקי והסביבה"); בשנת תרצ"ג יצא בתבנית  
 38:56; בשנת תרצ"ו בתתכותרת: "גורנאל אומוריסיקו סימאנאל"  
 ("שבועון התולי") בהנהלת דוד לאפאס ובתבנית 31:44, ובשנת תרצ"ז  
 בתבנית 22:30.  
 בגל' 12 של שנה 7 קוראים את ההצהרה הבאה: "פור דיבירזינסאס  
 די ביסטאס ליינו סוטו סיניאדו דיקלארו קי קידו די קולאבוראר אל  
 גורנאל גוגיטון. פור קונסיגואינסיה איל גוגיטון קידה די אפאריי"

סיר. רוגו אה מיס קירידוס אמיגוס אי קונסידוס די פריפיראר איל  
 זורנאל איל ריוון אה קואלונקי אוטרו, אי אזיר די איל זורנאל  
 פריפירדו די טודוס. יוסף בינטורה".  
 ר' גם לה לונה.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.  
 \*269 ריוני ביזי; גורנאל אומוריסיקו. בייבה, 1867.  
 "ריוני ביזי; עתון התולי". העורך: יוסף קאלבו.  
 התקיים שנה אחת. ר' קייזרלינג, ע' 112; ג"א, ע' 615; ש"ר, ע' 75.  
 בעתון איל נאסיונאל מיום י"א אלול תרכ"ז (שנה א', גל' 39)  
 נתפרסמה המודעה הזאת: "איל סיגונדו סימיסטרי דיל ריוני ביזי  
 אימפיסה אפאריסיר איל 25 סיטימברי, אין פורמה מאס גראנדי".  
 270 איל רילאמפאנו; גאזיטה גודיאה פוליטיקה ליבראלה ליטי-  
 רארייה אומוריסיקה. איסטמבול. 29:41. אותיות רש"י.  
 "הברק; עתון יהודי מדיני ליברלי ספרותי התולי". פעמיים בשבוע.  
 המנהל והעורך: אליאה י' כהן. גל' 27: י"ב ניסן תר"ע.  
 נדפס על נייר אדום כהה.  
 מב"צ.  
 \*271 לה רינאסינסייה. וידין, 1911. 17:22.  
 "התחיה". דו-שבועון. העורך: אהרן אשכנזי. 8 ע'.  
 ע"פ עדותו של ר' יוסף נסים הלוי מבולגריה יצאו ממנו רק ג' גליונות.  
 ר' א"ג, ע' 197.  
 \*272 לה רינאסינסייה; גורנאל סימאנאל זודייו. ניו יורק, 1912.  
 "התחיה; שבועון יהודי".  
 מר הנרי ביסו מניו-יורק (במכתבו מאפריל 1953) הודיעני, שראה

טפסים ממנו בספריה הצבורית בניו-יורק.

273 \* לה רינאסינסייה; זורנאל נאסייונאל זודיוו. רוסגוק, 1912.  
 "התחיה; עתון לאומי יהודי".  
 לפי עדות ר"ש רוזאניס התקיים כשנה אחת.

274 לה רינאסינסייה, אידיטאדו פור און גרופו די זוביניס  
 מכביאוס. סאלוניקי, 1918. 30:42.  
 "התחיה, יוצא ע"י קבוצת צעירים מכבים". שבועון. העורכים: שלמה  
 גרגיר, אלי פראנסיס, חיים לוי, יוסף אנגיל. גל' 1 (?): מאי.  
 הופיעו ממנו רק גליונות בודדים, על פי עדותו של יוסף אנגיל.

275 לה רינאסינסייה, או מואיבה גואירטה די איסטוריאס.  
 סאלוניקי, 1924. 17:26. אותיות רש"י.  
 "התחיה, או גן חדש לספורים". שבועון(?). גל' 1-4: יוני. 16 ע'.  
 התכן: "רומאן סינימה".  
 בסל"א.

276 לה רינאסינסייה גודיאה; מאניפיסטו די און גרופו די  
 גוביניס ציוניסטאס. סאלוניקי, תרע"ז. 24:32. אותיות רש"י.  
 "תחית ישראל; מנשר של קבוצת צעירים ציונים". העורך: יוסף בן  
 פנחס עוזיאל (ואחריו: יצחק אנגיל). גל' 1: י"ד אדר. 8 ע'.  
 העמוד האחרון בצרפתית, בשם: La Renaissance juive.  
 בשנת תר"ף יצאה "סדרה שנייה" עם תת-כותרת: "אורגאנו ציוניסטה"  
 ("בטאון ציוני") בתבנית 32:46 ועם 2 ע' בצרפתית; ובשנת תרפ"ז,  
 סדרה שלישית עם תת-כותרת: "אורגאנו סימאנאל דילה פֵיִדיראסייון  
 ציוניסטה די גריגה" ("שבועון של הפדרציה הציונית ביון") בתבנית  
 37:52. בשנת תרצ"ב היה העמוד האחרון בשפה היונית בשם Εβραϊκή

αγγελωνησις, ובשנת תרצ"ה מופיע שם האחראי: ש' ן' עוזיליוו, ואז  
 יצא בתבנית 43:60.

ר' אקסייון ציוניסטה, למען ישראל.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

### אות שי"ן

277 איל שאמאר. ארץ ישראל. איל פרוגריסו; זורנאל פולי-  
 טיקו ליטירארייו. ביינה. 24:34.  
 "המנגח...; עתון מדיני ספרות". פעמיים בחדש. העורך: מוריץ י'  
 כהן. שנה 2, גל' 24: ט"ז אייר תר"ס. 8 ע'.  
 ר' איל פרוגריסו (ערך 237).

278 איל שאמאר; אומוריסטיקו סימאנאל. סאלוניקי. 29:41. אותיות  
 רש"י.  
 "המנגח; שבועון התולי". המו"ל והעורך: ליאון דה בוטון. שנה 4,  
 גל' 11: כ"ג טבת תר"ף. 4 ע'.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

279 שארלו; גורנאל אומוריסטיקו סימאנאל. סאלוניקי. 27:40.  
 אותיות רש"י.  
 "פפטון; שבועון התולי". העורך: אליקסאנדרו פרץ. גל' 43: ל' ניסן  
 תרפ"ב. 4 ע'.  
 בסל"א, מב"צ, אד"ב.

280 שבת Sabat; haftalik siyasi gazete. Istanbul. 50:34.  
 "שבת; שבועון מדיני". העורך: משה בן בשת. שנה 2, גל' 118: ג'



אלול תש"ח. 4 ע'.

יצא זמן מה פעמיים בשבוע, לפי לה בוז די תורכיה, גל' 194 (1.1.1948). חלקו בתורכיה, ורובו בלאדינו באותיות לטיניות. מב"צ.

281 השופר; זורנאל נאסיונאל זודיו. פֵיליפופולי, איסטאמפאדו פור אליעזר אברהם כלב. 24:32. אותיות רש"י. "השופר; עתון לאומי יהודי". שבועון. המו"ל: יוסף ברוך פארדו. שנה 4, גל' 7: כ"ב חשון תרס"ד. 8 ע'. נוסד בשנת תרס"א. בשנת תרס"ט עם תת-כותרת: "אורגאנו אופֵיסייל דילה אורגאניזאסיון ציוניסטה די בולגאריה" ("בטאון רשמי של ההסתדרות הציונית בבולגריה"), ועם שם העורך: בכור עזריה. בשנת תרע"ג, יצא העתון ברוסג'וק, והעורך היה אברהם א' קאפון, שערך לפניו את העתון לה אל בֵּוראדה בפלוישטי ובסאראייבֵּו. בשנת 1934 יצא שוב בפלובֵּדיב, אבל רק בבולגרית, כתבנית 32:48, ובעריכת אלברט א' רומאנו. שבועון זה עזר הרבה להפצת הרעיון הציוני בין הקהל ועורר חוגים רבים גם מחוץ לבולגריה להספח אל תנועת התחיה הלאומית. בסל"א, מב"צ, אד"ב, כ"א.

\*282 השחר; אורגאנו די און גרופו די ציוניסטאס. סופיא, 1895. "השחר; בטאון של קבוצת ציונים". שבועון. בשכפול. התקיים חדשים אחדים. ע"פ עדות ר"ש רוזאניס במכתבו אלי בענין זה. [מפי מר חזקיה לוי מרמת-גן, שהיה בין הצעירים, שפרסמו עתון זה, תקן חה"כ ארדיטי את שנת 1889, שנקב מ"ד גאון, לשנת 1895. מ"ק].

283 השחר; עלון עברי יוצא לאור על ידי צעירי המזרחי. סלוביקי. 32:48. אותיות רש"י.

גל' ה': תשרי תרפ"ד. 8 ע'.

החומר בעברית ובלאדינו. "הוספה לפרו ישראל". הגליונות הראשונים היו רק עמודים מיוחדים של עתון זה. ר' למען ישראל. בסל"א, מב"צ, אד"ב.

284 השלום – כרמי שלי. בילוגראדו, סטאמפארייה ש' הורוביץ. 16:23. אותיות רש"י.

העורך: ברוך ן' יצחק מטראני. שנה 3, גל' 1: ? תרס"ו. 24 ע'. בסוף גל' 2 של שנה 3, ע' 16 (פורים תרס"ו): "אה נואיסטרוס אמיגוס אין בילוגראדו! אגראדיסימוס סוס פרומיטאס: אנונימו קי גוס איודו קון איל גאסטי די איסטאמפה די איסטי נומירו! לו בינדיזימוס דילאס אינטראניאס די נואיסטרו קוראסון מאקארי אובֵיירה אוטרוס אזיינדו סימיזאנטי! אמיגוס אין סופֵיאה אי פֵיליפופולי, איספיראמוס סוס בואינאס פרומיטאס; אה נואיסטרוס אבונאדוס אין באזארדֵגיק, ניש, בֵידין, ייאמבול, בֵארנה, חאסקובֵו, זימו, קראגויבֵיצה, דופניצה, סינימאקה, גראסיאס אין רוגאנדו קונטינואסיון די סוס פֵאבֵוריס פארה פודיר נווטרוס קונטינואר; אבונאדוס אין סאראייבֵו אי שאבצה גראסיאס לו מיזמו; סינייוריס דר"יס רומאנו! כלב, חרבסט! רומר לובסקי! הי"ו איספיראמוס סוס ריפואיסטאס – אי סוס פרומיטאס! לוקי לוס רוגאמוס איס – אה טודוס איליוס קי גון מוס דיֵשין דיספיראר, אי קי מאנדין לו קי מאנדאן, אורה אנטיס פורקי פואידאמוס קונטינואר פריסטו! גוס ריקלאמאמוס פרטיקסיון אי אסיסטינציאה קומו און בֵייזו פינאדור. פור טודוס לוס בֵירוס אינטיריסוס נאסיר נאליס-פאטריאוטיס, אין טודה סו בֵידה קון איל קוואירפו אי קון לה אלמה, קון סאקריפסייאר גיריאנדו, פרידיקאנדו, איסקריבֵינדו, איסטאמפאנדו, בֵיאזאנדו, אי אין פֵין גאסטאנדו טודו נואיסטרו פודיר – פֵין אוי מיזמו; נו קריאמוס מיריסיר סיר קונדאנאדוס – אגורה קון נואיסטראס אידיאס, סי חיזירון קיסטיוניס די איל דיאה –

אה ד שארנוס אין און קאנטון - מאנקאנדו די טודו מאנאדירו די איגזיסטינסייה!!! נואיסטרו לאבורו פריזינטי טומימוס פור ליי, אי פור פאן! פארה עולם הזה! אי פארה עולם הבא! פור ריליגיון, אי פור נאציון. דונקי, אבאנטי קונטינוארימוס."

במעטפה: "אונוראדו סיניור! איס רוגאדו די ריסיביר איסטוס ליברי-טוס קי טראטאן די קיסטיוניס נאסיונאלאס מויי אימפורטאנטיס אי די איסטורייאס קוריוזאס אי פרוביגוזאס, אי מאנדארמוס אלגו די איודו פור אמור די לה קאבזה סאנטה נאסיונאלה-פאטריאוטיקה סיגון סו פאריסיר, או אבונארסי אה ריסיביר נואיסטראס ברשווראס אי פאגארלאס קאדה אורה קי סיראן פובליקאדאס; קון איסטו בה סו מירסיד אזירנוס איודו אה נואיסטרו גובירנו פארטיקולאר, פורקי איסטי לאבורו איס אגורה סולו איל מאנאדירו די נואיסטרה איגסיס - טינציאיה; פואידרה מאנדארמוס אין באלור די טימברוס די פוסטה, איל מונטאנטי; אי קון איסטה בונדאד סיאה ריקומפינסאדו די לה אלטה פרובידינסיאיה קון מונגה פיליסידאד".

285 השלום; אורגאנו די לה סוסיטה ציוניסטה "ד"ר טיאודור חירצל" די סופייה. 32:44. אותיות רש"י.

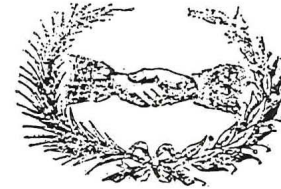
"השלום; בטאון החברה הציונית ד"ר תאודור הרצל בסופיה". שבועון. העורך: יוסף טאדז'יר (אחר-כך: יהושע אריה). גל' 18: ט' אייר תרע"ג. 4 ע'.

בלאדינו ובבולגריה. ע"פ עדותו של אחד ממשתתפיו, יוסף נסים הלוי, הנמצא כיום בתל-אביב. [הושלם לפי אוסף ארדיטי. מ"ק].

286 שלום; journal... quotidien. איזמיר. 24:31. אותיות רש"י. "שלום; עתון יומי". המו"ל והמנהל: ז'וזיפ רומאנו. העורך: אלייה ב'

# השלום (פרמי שלי)

(אניו טריסירו)  
צרוקרה  
סיגורה  
קונטייני: נוזילאדיס כאסייונאליס,  
איסטורייאה די לוק גודיאוס, קינסיאה  
ריליזייה  
קולאנטוס (נוי קוריוזוס):



מן דוד

לא מצא הקיבה  
כלי מחזיק ברכה  
ישראל אה השלום  
(מס' עוסקין)

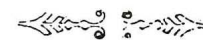


צילוגראדו פורים אלד 5666.



ה' עון לעמו יתן ה'  
יברך את עמו  
בשגום (תהילים)

קו פריקיו ח'ס 50. כאנטינוק חיל ליצרו קי ח'דיליס אה  
ISAC MITRANI BELGRAD (Serbia)  
skeder-begova ulissa No. 2.



בילוגראדו

היבטחטאזן אין גה סטאטאריאה ס. מורוץ  
1906



אלבעלי. הסוכן: יעקב די קורייל. שנה 12, גל' 9: ה' אדר ב' תרע"ט.  
4 ע'.  
מב"צ.

287 שלום Galata. Salom. 25:34. אותיות לטיניות

שבועון. העורכים: אברהם ליאון, יצחק יעיש. גל' 4: ז' כסלו תש"ח.  
4 ע', תמו'.  
רובו בלאדינו, מעוטו בתורכית. יותר מאוחר, רק בלאדינו; אז העורך  
א' ליאון לבדו, והתבנית 35:50.  
בסל"א, מב"צ.

288 \*שמע ישראל; folleto dedicado a los intereses del culto; hebreo. Curaçao, 1864.  
"שמע ישראל; עלון מוקדש לעניני הפולחן היהודי". גל' 1: 29.1.  
ר' ש"ר, ע' 75; קייזרלינג, ע' 113.

289 \*שמעו בנים. ביינה, 1877.

ירחון. העורך: ברוך נ' יצחק מיטראני (המכונה בני"ם).  
לפי עדות ר"ש רוזאניס במכתבו אלי בענין זה.

290 שערי מזרח. איזמיר, תר"ו. 23:28. אותיות רש"י.

פעמים בחדש. העורך: רפאל עוזיאל. גל' א: ל' כסלו. [7] ע'.  
יותר מאוחר הכותרת: "פואירטאס דיל אורינטטי; זורנאל די  
נוטיסיאס, קומירגו אי אביוזוס דיבירסוס" ("שערי המזרח; עתון  
לידיעות, למסחר ולמודעות שונות").

העתון הראשון או מראשוני העתונים בלאדינו בעולם. יצא באזמיר  
בשנים תר"ו-תר"ז (1845-1846) בעריכת הסופר והעסקן הצבורי  
רפאל עוזיאל ס"ט, הנקרא בדברי ההקדמה "קומפונידור", לאמר

בסד

שערי מזרח

כי מכורה שמש עד כמאז נדול שמי בנוים וכלל מהים כסמר כנש לשמי ובמהה טהורה כי נדול  
שמי בנוים אבר הי צבאות : הלל' ה"י.

אלי פהדנן טהסל ועד העליל, רב סקי בני עהדיל, וכלל טון דלחון ענדון רעוטי, אלה חקלן נלחטן, וסמי דעל  
פחקדק עלקיטן, ולחטטן חקדקן דני קדטי, פרי רב סמי בני עהדיל, אבר ה"י נחלת :

נומברו 10. איזמיר נואביים אל פריכו רבמו ש' וכול התור נשבע בארצנו לשנת 5606 ליצירה. אנויו פרמו

אלום ס"י אבגארום :  
פרי דלך אה לום מורדלורום די לה סידרל' מונה סיוניאג די  
נרואיה מיקסיד חיי די בו פלנור, ליק פרו דוקלללל לה אינטי-  
סיון קי אל אזי לטטי ציליץ. קון און דיבוקוכו ליל מישו  
פרידו די לום קי פרו און פרידום לונללס די בו פלסאזי.  
מיקומיידלדנו אה ללס לוטריבלס (לפניטיס) חיי אה טב ריזי.  
דריש די לה סידרל'. לה פלטיקה די לה לוכטיסייה חיי ללל.  
נולין ריזי פרו אל בני קוד ליל טילעלן און זינידלל :

טימניאנו לה סיומנייה ריזייה. סו ב' א' קי מסיין  
אה קלחיו קון טורלס. סו זינטי ענד דריק אה קלללל, לוכי  
ליל מייזו אה ללס דום אורלס דיטפנייה. דקסוללס די  
לכיר דיפחלדו קולקיר טיימט. לל' טימט. לל' טימט. קי לי איה  
לכחרייה אה פויה די לה סידרל'. סו ב' א' ארי בו לטטיבלס  
און מייזו די און קודש קי און ליל קולל פינדללל סו  
לנייה איל פרינטי' לללללל די סידרל'. קי קון אונה  
ליסויסייה מייפויאל. זיז פרו אסייהלל אל קוללל און מייזו  
סידרל'. חיי און איל מחונו פריטו פוילי מייזו אל לוטר די  
מייזיקי אלוס כייס די בו סידרל' ייה :

איל פרינטי' לללללל אסיטנדו אסיטנדו אסיטנדו און  
ליסויסייה כייזי און פחקודו (מיה) קי לי פוילי דליו אה סו  
אוטר. די בו אינו ריזי פללל. קי און איל קולל בוטלחון  
פריטי טרום לום מייזיקוד חיי פרינטי' און ללללל די אלוטו  
פריטו די לה זינטי די סו ב' א' ייה :

איל 21 אה דום אורלס דיפריס חיי מייזו. דאה. סו ב'  
אריזו אה ליסויסייה אונה די ללס סידרל' לללל מלל  
ליסויסייהלל די לה רומיליה. פלכטו כוד לה קלטיילל די  
עללללל קונו פרו כום נללללל ריזיסייוניס די קומילנו :

איל 21 אה דום אורלס דיפריס חיי מייזו. דאה. סו ב'  
אריזו אה ליסויסייה אונה די ללס סידרל' לללל מלל  
ליסויסייהלל די לה רומיליה. פלכטו כוד לה קלטיילל די  
עללללל קונו פרו כום נללללל ריזיסייוניס די קומילנו :

קי אינטלללל פוילי קון לה מללל אלינייה קי טרללי כוד. לום  
ענדלללל די לה סידרל'. לום מללל וטכולללללל חיי נולללללל.  
סלללללל אה ליסויסייהללל אפלייה די לה סידרל'. חיי אונה  
נללל קלטייללל די זינטי די אונה פלכטו חיי די לטטייה ליסויסייהללל  
און איל קלחיו קי פרו חיי טיימיה קי פלכטו כוד ב' א'. קי  
ללל פרידמו נוללל לל קלטייללללל חיי נלללללל חיי לללללללל  
טורלל אה אונה זלל פלטייה די פלללללל די פלללללל חיי לל  
לללל אפלייהלל, סו ב' א' חיי די ענדלל און אינטי נוללל  
ללוטרו חיי ללל טיימיה מייזיקודו פללל חיי לה מורללללל די  
זינטיס. קי פוילי איהל קון מללללללל סיומנייה די אוטר. חיי



המסדר. הגל' האחרון המצוי כיום נושא עליו תאריך ט"ז חשון תר"ז.  
אולם קשה להחליט ולקבוע בודאות, אם המשיך קיומו גם להלן.  
חשיבותו של שערי מזרח נראית לעין, כי עורכו ידע למלא את  
תפקידו, בעשותו עתון שוה לכל נפש, הכולל ידיעות מסחר וכיוצא  
באלה, מודעות ועוד, ולא הצטמצם בעניני ספרות בלבד. ר' גם לה  
בראינה איספיראנסה (מס' 43).  
בסל"א, מב"צ.

שפת אמת ר' אל לוזירו.

### אות תי"ו

\*291 התחיה; שבועון ציוני. איסקופיה, תר"ף.  
נקרא גם תחית ישראל.

292 התחיה; ריקוליו ליטראריי ג'ידיו. סאלוניקי, סוג'טה: די  
דאמאס "התחיה". 15:20. אותיות רש"י.  
"התחיה; ילקוט ספרותי יהודי". גל' 3: שבט תר"ף. 48 ע'.  
בסל"א, מב"צ.

293 התחיה; ריקוליו דילה אורגאניזאסיון מזרחי. סאלוניקי, 1928.  
"התחיה; ילקוט מטעם הסתדרות המזרחי". כרך 1: 30.5.  
יצאו שלשה קבצים לשנים תרפ"ח, תרפ"ט ות"ק.

תחיית ישראל ר' התחיה (ערך 291).

294 התקוה; זורנאל גאסייונאל אינדיפינדיינטי. סופ'יה. 23:31.  
אותיות מרובעות ואותיות רש"י.  
"התקוה; עתון לאומי בלתי-תלוי". שבועון. העורך: א' אסא. גל' 3:  
כ"ד אב תרפ"ח. 6 ע'.  
מב"צ, אד"ב, ב"א

295 [התקוה] Atikva; haftalık siyasi gazete. Istanbul, 5708. 35:50.  
אותיות לטיניות.  
"התקוה; שבועון מדיני". העורך: שבתאי ליאון. גל' א': ו' טבת. 4 ע'.  
חציו בתורכית. בתש"ט הופיע כפי הנראה באותיות עבריות.  
מב"צ.

296 תקותנו; אורגאנו די לה אורגאניזאסיון מזרחי די גריגה.  
סאלוניקי, תרצ"ה. 43:60. אותיות רש"י.  
"תקותנו; בטאון של הסתדרות המזרחי ביון". שבועון. האחראי: איזאק  
אמאריליו. גל' א': י"ח תמוז. 4 ע'.  
מב"צ, אד"ב.

TDV İSAM  
Kütüphanesi Arşivi  
No 2E.2615